This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
LIBRARIES
1817
VERITAS

SMILJAN I KOVILJKA.

Spěvao

A-29

IVAN DEŽMAN.

TIPOGRAFICKA ZADRUGA U ZAGREBU

U ZAGREBU.
Nakladom Svetozara Galca.
1865.

PG
1418
.D534
564

D 2245
1948

A 29

VLASNIČTVO KNJIŽNICE
SAVEZA GRAFIČKIH RADNIKA
Knjiga broj 1734

Svojemu milomu učitelju

FRANU KURELCU,

hrvatskomu književniku

u znak

učeničke zahvalnosti

posvećuje

pěsnik.

VLASNIČTVO KNJIŽNICE
SAVEZA GRAFIČKIH RADNIKA
Knjiga broj 4334

N6F1

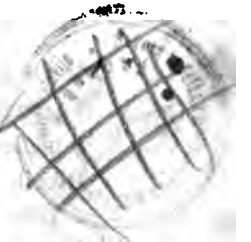

Posveta.

Bilo vrěme kad Ti meni reče:
„Ustaj šinko, na put da idemo,
Da na Vučku goru te povedem,
Da zakoliš okom naokolo,
I da rekneš: „„evo zlata čista,
Čista zlata i Slovinstva bistra.““
Da ti sinko u pameti sine
Naša slava, i davnina naša,
Da ti srdce jekće za prsima,
I da oči vesele mi topiš
U milini kolěvke ti slavne.“
I noć bila crna, strahovita,
Ti mi primi slabu drhtavicu
Vodeći me šumom neséčenom,
Vodeći me putem nekrčenim,

Mene plaha sokoleć divotom:
Ta pogledom izhoda sunašca,
I pogledom mora Hrvatskoga,
Divnih glavic, planin vilogojnih,
Bile noge moje klecalice
Nenaučne putu neobičnu,
Izměnice posrtale one,
Al nesreću uvěk uklonila
Ruka tvoja, uzdanica moja.
Tako b'jaše meni do Poklona,*)
Od Poklona na gorje se dalo,
Jer kako se planina dizala
Onako me snaga ostavljala.
I bijaše meni da ti rečem:
„Ja nemogu otče napredovat.“
U to meni mrčavu ti kaza,
Sred mrčave izvor vode hladne,
I reče mi: „napij' mi se sinko
Izvornice, vode ozdravnice.“
Pa krenusmo hitro uzbrdicom,
Ti predamnom ka' uzletan or'o,
Ja za tobom ka sokolić sivi.

---

*) *Tako zovu ona prosrt, odakle Istrani na Rěku putujuci prvi put crkvu Sv. Marije Trsatske zoče.*

Ne bě dugo veće postojalo,
Popesmo se planini na teme,
I ti glednu s desna na lijevo,
Pokaza mi golemi Velebit,
Te mi reče: „onamo da gledaš,
Ondě sinko radja sunce nam se.“
Puče zora běla i rumena,
Pozlati se naš Velebit kršni,
Sva će narav od veselja rasti,
Sve radostno k istoku pogleda,
Pa sred sjaja neba iztočnoga
Nadje nam se ogrijano sunce.
Hoće oči meni da izskoče,
Hoće srdce grudi da razklopi
Ti još uze tada mi glagolit:
„Nebil' lěpo sladki sinko bilo,
Da ti načmem jednu pěsmu davnu?“
I Ti onda iz duše povadi
Dvanaest pěsam, dvanaest biserov,
Al ja pěsme zadnje ne doslušah,
Jer se oči moje zasěnile,
Zanesoh se mladjan u pameti,
Vidilo se meni da me vodiš

Na krilatu bělcu brzoletu
K jednoj gori silnoj, strmenitoj:
Oblakom se vrh joj zaděnuo,
Na njem Bojan, na njem Lumir b'jaše.
Sred njih b'jaše nagorkinja vila,
I pozdraviv oba poznanika,
Ti ovako nagorkinji kaza:
„Nuto seko najmladja mi sina,
Komu drhće ruka za guslami,
Komu gine srdce za pěvanjem."
To čuv vila imenom me kliče,
I dade mi gusle i reče mi:
„Ne skvrni mi mojega javora,
Na tudju mi gusal nenavijaj,
Ni tudjinke da s njom pěsme pěvaš.
Evo tebi sjajnih tuj ogledal,
I eno ti tvojega pěvanja."
I pokaza na livadu jednu:
Po njoj naše děve děvovale,
Po njoj naši momci momkovali,
Po njoj naša stada plandovala,
Sve bi naše po njoj i po našu.
Raslo srdce, lice mi procvate

U slušanju vilina žubora,
Primih gusle vesel i prevesel,
I na mlade prislonih je grudi,
I kako se na daru zahvalih,
Htio namah na žicah se kušat.
U to k sebi ja se povratio,
I rěč čuo iz ustiju Tvojih:
„Radšta mi se okameni sinko?“
Ja Ti na to ništa ne odkazah,
Već evo Ti mojega prvenca,
Da po njemu znadeš i doznadeš,
Tko u Vilin' povede me dvore,
Tko mi dade gusle javorove.
Posijao mukom Ti ledinu,
Na meni je da Ti dam prvinu.

I.

Zove paša stari Skadranine
Iz saraja razkošnoga stana,
Zove tužan svoju ljubu věrnu:
„Ljubo moja drugarice moja,
U nesreći moja srećo krasna,
U nevolji uzdanice moja,
Brzaj k meni kako rěč te nadje;
Iznemogoh na dušeku starac,
Na mekanom perju golubinjem.
Brzaj k paši; mučno ti je njemu
Osamljenu i osamoćenu.“
Oto čuvši pašinica lěpa
Ne navlači svile ni kadife,
Nit si zlatne kose uredjuje,
Već prevěsi tanku haljinicu,
Uskočila na noge lagahne,
Uskočila — paši pohitila.

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN · LIBRARIES ·

Tvoj neženja ima ti se ženit,
Ima uzet divnu prekomorku.
Pa mi mrču travu obajaše,
Iz venje ju vodom pokropiše,
I na njojzi basmu izrekoše.
Stade mrča po tavanu pisat,
I izpisa jedno ime krasno,
Krasno ime Dilbere děvojke.
U tvom dvoru pašo čudo kažu:
Na udaju Dilberu děvojku.
U mom dvoru momče na oženbu:
To moj sinak, dragi moj jedinak,
Njemu za mnom ide zlatna kruna,
Ide žazlo, ide tvrdac prestol,
Daj mi pašo Tvoju ugodnicu,
Da mi sědi do prestolja sinu,
Dadem njozi na glavicu krunu,
Da se kruna na kraljici zlati;
I dadem joj dvanaest děvojak,
Ponajmladjih i još ponajlěpših,
I sve suvrst od petnaest godin,
Da mi dvore mladu nevěsticu,
Da mi dvore mladu i vesele
Zgodnom igrom i zabavom lěpom.
Bude meni pašo čedo tvoje,

Bude meni desno oko moje.
Tebi nudim u nevolji pomoć:
Moju sablju i desnicu moju.“
„Evo ljubo, reče Skadranine,
Tovar pisam dobio sam starac,
Sva mi pisma u jednom se slažu:
Svako prosi Dilberu děvojku,
Netko sebi, netko sinu svomu,
Za jednoga može samo poći,
Al za koga, — to mi ljubo reci;
Damo l' amo, zaměre onamo.
Jedna hćerca težko otcu brěme,
Kada dodje za udaju vrěme.“
Mudrije mu Hajkuna prihvati:
„Čemu hraniš hitre glasonoše,
Kad im noge i grlašca štediš?
Odtěnaj je, da nam rěč posiju,
Da imamo na udaju hćercu,
A prostranu pred Skadrom poljanu,
Nek na trku momci se zamuče,
Il na trku, il na mejdan ljuti:
Obdulja je Dilbera děvojka,“
To ču paša i drago mu bilo,
Te on brzo na sve strane praća
Dobre glase po glasnicih boljih.

Još im dobro paša ne zapově,
Već su momci na vilinih konjih,
Već su brzi na ravnici konji,
A najbržim ni traga već nema.
I glas ode kâ iz luka strěla,
I proliće veselom krajinom,
I on diže na noge junake.
Kad junaci glase razuměše,
U njih krvca mlada uzkipila,
Poželiše boja junačkoga,
Pa sedlaju svoje vitezove,
Tociljaju svoje uzdanice,
Prokušali težke topuzine,
Te opreme sebe i viteze,
I pohite Skadru na Bojani.
I tek sedmo zaléže sunašce,
I eno ti pred bielim Skadrom
Sto čadorov polje poklopilo
Sto konjicev polje prekrililo,
Sto junakov poljem pošetalo.
U svakoga tvrda jošte nada,
Da iznese s boja obduljicu:
Silna paše divnu jedinicu.
Mrka noćca zemlju pritisnula,
I sgrnula gustu tamu na nju,

VLASNIČTVO KNJIŽNICE
SAVEZA GRAFIČKIH RADNIKA
Knjiga broj 1734

Svojemu milomu učitelju

FRANU KURELCU,

hrvatskomu književniku

u znak

učeničke zahvalnosti

posvećuje

pěsnik.

VLASNIČTVO KNJIŽNICE
SAVEZA GRAFIČKIH RADNIKA
Knjiga broj 1734

Ljuta j' sablja s Arbanije ljute:
Topuzinom i děd mu se mah'o.
„Sad je lěto, kad proléće bjaše,
Prolistale šume svekolike,
Propěvala nad jezerom slavja,
Napram dvoru Dilbere děvojke;
I divno je slavja previjala,
Te nemogav moma se prevladat
Potrčala vodi na obalu,
I u vodu tihu se zavere,
Jektalo joj srdce od radosti
Slušajući grlo milopojno.
Kad bi slavja mrvo predvojila,
Moma pticu pěsmom sestrimila,
Da joj pěva, da joj ne predvaja,
Još bi njojzi mlada primetnula:
„„Da se možeš momkom pretvoriti,
Ja bi htěla tvoja ljuba biti.““
Kad to moma potriš primetnula,
Šušnu lišće, zapraskalo granje,
Skoči momak jedan u jezero
I tek lice iz vode izmoliv,
Uze momi ovako govorit:
„„Evo tebi tvoje ptice gorske,
Ja ti budem pěsme izvadjati,
Ti me budeš ljubit i slušati.““

„I on sěde ladjici na krmu,
I děvojci pěsmu izpěvaò
Puno lěpšu, nego l' prednje b'jahu,
I on momu ogrlit htijaše,
Al se ote momku děvojčica,
Al se ote jedan i dva puta,
Trećeg puta o grlu mu b'jaše,
I momak joj tvrdu věru dade
Ni na koju do nje nemisliti.
Onda momku moma odkazala:
„„Da Bog dade, da istinu kažeš!““
I věrom se mladi zavěriše
Živit jedno od sada za drugo.
U to ladja jedna se ukaza,
I u ladji dvadeset vozarov,
I pred njimi paša Skadranine.
Kad to vidě Dilbera děvojka,
Uhvati ju drhat i groznica,
Ali Smiljan rěč joj progovori:
„„Neboj mi se sladka Dilberice,
Ja ću amo, ti budeš onamo,
Samo ljubo svoju věru čuvaj!““
Teče momak i u vodu tone,
I odpliva hitro ka obali,
I on danas Skadru dohitao,

Da pokaže sablju i desnicu,
Da iznese s boja ljubovnicu.“
Zamukla se zvězdica Ružica,
Rěč prihvati jasna Sunčanica:
„Do Smiljana Radulov je čador,
Nije momak momci kakono su,
Jer u njega, kada se on nadjè,
Vučja šapa, orlovo bi krilo,
I zmajevo kolo pod pazuhom;
Iz očiju munje mu sěvale,
Iz ustiju modar plamen bio.
Ne dao se majci zadojiti,
Niti majci niti ženi kakvoj,
Već mu našli mrku medědicu,
I u nje bi čedo na dojilju
Zasobice punih sedam godin.
Kad se děte snagom opasalo
Kad se děte junakom pretvori,
Podali mu konja i oružje,
Te putujuć junaćtvo otvara:
Gdě se skače, Radule odskače,
Gdě se meće, Radule odmeće,
Gdě se hrve, Radule obara.
Gled'te čador, a pred njim Radula,
Kako šapće vitezu Zelenku,

I pod grivom kako njega ljubi,
I kako on s konjem razgovara:
„„Oj Zelenko, il sutra il nigda!
Tri dana ti hlěba ne zagrizoh,
Da s' ne lomiš pod sitim junakom,
A tri dana ne obidoh vinca,
Da s' ne kriviš s pijanim junakom;
Nit mi znati budeš ni oséćat,
Kada ti se na ramena bacim.
Gizdo moja, moj ponose stari,
Evo ima dvadeset godinic,
Kako sam te prvom uzjahao,
Medědicu tobom zaměnio,
Da davore s tobom vitezujem.
Nosio si mene na mejdane,
Izneo me zdrava, nebijena;
Nosio si mene za hajduki,
Al ih uvěk Zeko prestigosmo;
Nosio si mene za Vilami
Al ih uvěk Zeko dotekosmo.
Sutra jošte dobro meni teci,
Pa mi budeš za mnom diku nosit:
Lěpu ḱercu Skadru gospodara.
Štogod sunce obasja zemljice,
Ne viděsmo takve lěpotice.““

Hrže Zeko, grivom prebacuje,
I on bije nogom i kopitom,
Kan' da kaže: tvoja bude ruka,
Ali „. . . . . „Stani jezičnice mlada,
Iz nebuha zvězdica Danica,
Zaorila někdě iz iztoka.
Nije seko ovo nebo plavo,
Nije pusto nekakvo sborište.
Běži mlada, neuka čeljadi,
Da te sunce tude nezateče.
Evo ide rumena Zorica,
I nastrla ružami je stazu,
I po ružah naše Zlato ide.“
„U mrak dětco!“ reče měsec mlad
Měsec reče, zvězde zatreptile,
Za tinji se časak izgubile.
Izgube se zvězde po nebesih,
Ukaza se zlaćeno sunašce,
I prosulo svoje sjajne zrake
Vedrim nebom i krajinom vedrom.
Pomolilo za gorom se sunce,
Probudile u gradu se sluge,
Trudne sluge paše Skadranina,
Oči taru, rogove potraže,
Izplazili gradu na zidine,

U rog trubeć nadimlju se jadni,
Pa dozivlju iz polja junake.
Zatrubile u rogove sluge,
Bučna trubnja okô poorkala,
Podignula stotinu junakov.
Djiknu momci pašuć uzdanice,
Pa se bace konjem na ramena,
I kucnut će čizmom i ostrugom
Sedlenike med rebarca tanka.
Klisnu konji na travicu rosnu,
Bât se čuje, trče uzagrebce,
Jošte pěnom bělom nezapěne,
Već na vrata gradu dojuriše,
I tamo nje paša dočekao,
Do njeg ljuba, do ljube Dilbera,
Redom gradska za njimi gospoda,
Kako koji dičan i ugledan.
Pozdrave se paša i junaci,
Ruke ruče, za zdravlje pitaju,
Uze paša momke sokoliti,
Svakomu će; „tvoja može biti.“
U to zovnu majka děvojčicu,
Na uho joj šapnu kradomice:
„Makni hćeri svilenu koprenu,
Da junakom svoje lice kažeš,

Da vitezi vide obduljicu,
Za koju se hoće utrkivat.“
Poslušala lěpota Dilbera,
Poslušala rado i ne rado,
I svilenu maknula koprenu.
Zapali se obraz na děvojci,
A zastidi stidom děvojačkim,
Žarkim okom momke pogledala,
Nebil' dragog svoga ugledala.
Pogleda ih, te okom utaja
Žamorećih stotinu junakov,
I još otca k tom utaja svoga.
Momci děvu, děva zemlju gleda.
Nju gledaju, oka s nje nesmeću,
Nju gledaju, govorit neznaju;
Već mramorom mramore se pred njou
Pa reći bi, ostavi ih duša,
Ostavi ih tvrde i kamene,
Da čut nije uzbunjena srdca,
Kako vrije i za prsi bije.
Vidě čudo pašinica lěpa,
I Dilberi plaho progovori:
„Oj boga ti poslušnice moja,
Što to ludo sada uradismo?
Prosci nam se mramorom mramore,

A kamenom tajko se kameni,
Da bog znade, dobra bit nemože.
Zlato moje spusti prekrivalo,
Nebil' čine tako odčinila,
Prosiocem život povratila."
Posluša ju neuka Dilbera,
I koprenom pokrila se gustom,
Pa uléže život u junake,
I kreću se amo i onamo
Za lěpotom onom nevidjenom,
Ka sunčanik za presjajnim suncem.
Netko gleda, netko ju nazire,
Nu zaludu prednji ju gledaju,
Zalud srědnji med prednje se vrste,
Zalud stražnji na stremen se dižu,
Jer Dilberu koprena sad krije,
Pa joj lica vidět više nije.
Mûkom muči zatravljena momčad,
Mûkom muči Dilbera děvojka,
Mûkom muče, a sluhom slušaju,
Nebili rěč tkogod prihvatio.
U to paša momke uprosio:
„Dična kito roda junačkoga!
Čemu mi se amo zamučiste?
Ta ne zato, da gledate momu.

Da gledate ili nazirete,
Već da hćercu moju osvojite.
Čujte mene dakle i počujte!
Tecite mi suhowrhoj jeli
Usrĕd polja što jalova truli,
A od jele na Bojanu hladnu,
Od Bojane momu perivoju:
Na tankome tamo struku ruža,
Tko j' ukine i meni donese,
Za njega mi moja hćerca podje.
Da mi puta pako ne sgrĕšite,
Udavača bude Vam ga kazat,
Nu pre od vas da tamo nedodje."
Reče paša, zovnu konjušara,
Da izvede brzoga Brvnaša.
Izvede ga hitri konjušaru,
Izvede ga, momi ga dovede.
U to sluge brze priskočile,
Jedan prime uzde sedleniku,
Drugi s' baci na koléna gola,
Metnu dlane na zemlju žuljave,
Sguren hrbat do stremena dig'o,
A Dilbera grivu prihvatila,
Lĕvom grivu, a desnicom unkaš,
Pa se sedla na guru posadi.

Zatrubiše u rogove sluge,
Zatrubiše i dva i tri puta,
Pa děvojka u polje zamaknu,
Za njom skoči sto brzih konjicev
Sto konjicev sto strěl brzoletih.
Podigla se běla oblačina
Iz ravnoga polja Skadarskoga.
Nit ju vijor diže ni vrtuna,
Već ju dižu noge i kopita,
Što zemljicu u prah pretvaraju,
Suhu zemlju u prašinu gustu.
Kotrlja se poljem oblačina,
Iz nje sěva srebrna kacida
Na ponosnoj glavi prosioca;
Kotrlja se poljem oblačina,
Gusti oblak vedriti se poče,
Jere konji zaostaju trudni;
Trudne konje momci umoreni
Jedva krnjoj jeli dotěraše,
I pred jelom konje razjahaše.
„Čemu mučit sebe i viteza,
Kad se neda Dilbera doteći,
Ni doteći, kamo li pretећi.“
Tako zboreć jedna pola momkov
Ustavila pod jelom konjice,

Neustavi druga pola konje,
Veće těra na Bojanu hladnu.
Běži moma, osvrće se moma,
E još uvěk rulja konjev za njom,
I to vele děvojku uzneslo
Te vesela Bojani primiče,
Primičući garnu sedlenika,
Zaleti se Brvnaš vloviti,
Pa na obluk Bojanu preskoči.
Jošte Brvnaš mome ne prenese,
Već se ovkraj sila konjev trese,
Pa Bojanu stali preskakati.
Preskakali, al ne preskočili
Do Putalja konja Smiljanova,
Do Putalja i Zelenka hitra,
Još i Zeko hitar ugreznuo
Stražnjim' nogam' u vodicu hladnu.
Al prednjimi suha se dohvati,
Te se sretno na polje izvuk'o.
U to mlada obazre se moma,
Pa uočiv mladoga Smiljana
Ustavila hitroga Brvnaša,
Te Smiljanu mlada poviknula:
„Drago moje, hitaj i pohitaj,
Ne gazi mi tvoje věre tvrde,

Ušutile ptice pěvačice,
Zakloni se dubravom zvěrinje,
Ni žubora nigdě ni romora,
Kano svět da pomre savkoliki;
Jedina će krčati Bojana,
Nit je čudo da Bojana krči,
Već je čudo da od sto junakov
Ni jednomu nevrg'o se sanak
Sladki sanak na zenice trudne,
Već svi bdijuć zoricu čekaju,
Da zatrube iz grada trubači,
Da razgrnu paša i sudije
Tko je bolji, tko od koga jači.
Mirna zemlja, po nebu je nemir,
U nom kraju, gděno zvězde sjaju.
Mladi měsec, stari prehodniče,
Gleda zemlju, nazire ravnicu,
Gdě junaci trudni počivaju,
Gdě im konji po ravnici leže
Rosu pijuć, a travicu grizuć,
Gleda měsec na čadore běle.
I ne mogav dovit se nikako
Poradšta su běli čadorovi
Ono polje tako poklopili,
Hoće rěčcu jednu prožuborit,

Pa evo ti čuda velikoga:
Sto je zvězdic k měsecu skočilo,
Baš po jedna na svakog junaka,
Na dvě pole ravne se razděle,
Jedne desno, druge lěvo krenu.
Urediv se zvězde i umiriv
Uzeo i měsec govoriti:
„Nu junačke sjajne vršnjakinje,
Što se zemljom one pěge běle,
Běle pěge, běli čadorovi?
Il trgovci na pazar putuju,
Pa umorni ondě noćcu noće?
Il se ljudi opet zaratili,
Pa mi ondě okô učinili?
Il se ono svati sakupili,
Pa na polju konje odmaraju?
Recite mi mile jetrvice,
Kako znade koja i umije
Radšta momci ondě povrvlješe.
Ti Ružice vrstnika nam kaži,
I reci nam pošto junak doš'o,
Mi slušajmo, čador mu gledajmo.
Sitna Ruža zasja ognjem ž
Stade tiho rěč im besěditi:
„Gled'te tamo onaj běli čador,

De uskori, da mi ne postradaš,
Ako mi se obduljici nadaš."
Pošlje ljubac svojoj dragoj Smiljan,
I on těra divnom perivoju,
Těra Smiljan, potěra Radule,
Těra za njim junak, těra s njime,
Těra s njime i těra pred njime.
I tako se momci natrkuju,
I rumenoj ruži poskakuju.
Dala sreća, il nesreća dala,
Ob noć pupčić do pupka dognao,
A do zore ruža izcvětala,
Pa na struku dvě ružice cvatu,
Svak bi reko: ružice su dvojke.
Pod nje momci konje dotěraše,
Ukinuše cvijet od ružice,
Svaki jednu sa jednoga struka,
Svaki s svojim Dilberi se vrnù.
Počeka ih žalostna Dilbera,
Pa ih vodi i otcu i majci
Ufajuć se, da joj roditelji
Po srdašcu obirati dadu.
Poljem jašuć prevozu dodjoše
Prevez'o ih preko vode hladne,
Prevez'o ih starac sědobradac,

Pa po polju konje poigraše,
Pa do jele konje potěraše,
A od jele Skadru gospodskomu.
Kad Dilberu s grada uočiše,
I za mladom dva junaka brza,
Izšetala kita i gospoda,
I pred njimi stari Skadranine,
Da donosca čeka ružonosca,
Da se měnja s mladim dobitnikom:
Da mu dade Dilberu děvicu
Za rosnatu rumenu ružicu.
Došli momci, pred njimi Dilbera
Mučno dodje, još mučnije kaže:
„Dobri otče, babine sam sreće,
Na 'nom struku dvě su ruže cvale,
Svaki junak po jednu ukinu,
Svaki meni po jednu ponese.“
Čuo otac, čula majka rěči,
Pa se majka u džepove maši,
Te Dilberi kadumanku dala,
I uze njoj ovako besědit:
„Baci mi se lěpom jabučicom
Baci mi se nebu pod oblake,
Tko j' dočeka za njega mi podješ.“
Uzme moma majčinu jabuku,

Pa ju baci nebu pod oblake.
Dočeka ju, a na koplje Smiljan,
Al jabuku koplje razdvojilo,
Jedne pole Smiljan dopanuo,
Druga pola dopade Radula,
Nu Smiljanu sudci pravednici
Prisudiše Dilberu děvojku.
Raste srdce mladoj od radosti,
Srdce raste, a lice procvate.
U to paša Smiljana upita:
„Oj ti momče, oj koleňoviću,
Oli ago, oli beže mladi,
Gdě ti kule, gdě ti dědovina,
Gdě budući Dilbere dvorovi?“
Otržito Smiljan odvratio:
„Nit sam aga, nit sam beže mladi,
Nit mi kule po zemlji se ljelje,
Jer se kule kauru nedaju.
Kula mi je kamena pećina,
Dědovina težka topuzina,
Dobar konjic i bolja sabljica,
To ti moja pašo crkavica.“
Planu paša kano vatra živa:
„Šta ti kaur? Ti rdjakoviću!

Za kauza nisu turkinjice,
Već tamnice puste bezdanice!"
Reče, oko na momka okomi,
On će okom, a sluge će skokom,
I stegnuli momka prekrnici.
Al ih Smiljan ončas razmaknuo
Uzdanicom svojom i desnicom,
I zelenu okrvavi travu
Vrucom krvi sedmero jadnikov.
To vidivši Dilbera děvojka
Ciknu mlada, gronuv suze grozne,
Te ovako dragom progovori;
„Nemoj dušo glavom se igrati,
Ja sam tvoja odsad, ka do sada,
Tvoje rane i moje su rane,
Štedi život rad Dilbere tvoje."
Oto čuvši Smiljane junače
Nerado je ljubu poslušao,
Pa se krenu iz bělога Skadra.
Veleć momi: „skorom po te dodjem."
Moma stade sreću prekoravat,
I tim Skadru sinja će ovladat,
Za njom podju i otac i majka,
A za njimi čitava povorka,

Guču ljudi: „pravo paša reko,
Za kaura nisu turkinjice,
Već tamnice puste bezdanice.“

II.

Ne bě věre nigdə u Turćina,
Ne bě věre, kad bi davat treba.
Te tak' bilo Smiljanu junaku
Ostaviti divnu obduljicu,
Plemenitu svoju miljenicu.
I on ode poljem tugujući
Misleć sětan misli svakojake.
Mučno mu je bez Dilbere biti,
Mučnije mu věru pogaziti,
Sve rad onog paše Svrzivére,
Koji zbori, kan da lica nema,
Koji radi, kan da duše nema.
Sědi junak na Putalju svome
Nepomično i još bezopazno,
Jer ga mučne misli obladale.

Pa sve snuje što bi učinio,
Te kovarna pašu prevario.
U to hodac polje prevalio,
U to hodac po prodolu gazi,
I nešto se njemu prikazalo,
Nogam' bije, a ušima striže,
Poče igrat i hrzati poče,
Al to gazda vidě i nevidě,
Za to gazda haje i ne haje,
Nu konjic se dobar pobojao,
Da tu njima pogibija bude,
Pa posrnu Putalj navalice
Nebi l' gazdi tako pomogao.
Konj posrnu, Smiljane se prenu,
I nehote prodolom pogleda,
I ugleda nekakvo čudilo:
Dobar junak bolja konja jaše,
I visoko glavu uzdigao,
Pa oholu divna poša resi,
Na nju udri zlatne měsecove,
Podpunio dragijem kamenom,
Podkitio sićanim biserom,
Pa odsěva od jarkoga sunca.
Odore mu od zlata ne vidiš,
A na sablji i srebra i zlata,

Na balčaku i kamenja draga,
Na balčaku i puške kundaku.
Od djul vode polje zadihalo:
Il mu lice u njoj umiveno,
Il mu rubje u njoj ubĕljeno.
Za njim momci lĕpo nakićeni:
Do pojasa svila i Kadifa,
Od pojasa skrlet prekomorski,
Uba zlata, uba srebra ima.
Prilika je, dà je gladun onaj
Prilika je mladožénja da je,
Momci da su kićeni svátovi.
To vidivši Smiljanić junače
Ne hté gledat više Dilberčića,
Jer mu Turci puno dodijali,
Pa na sedlu noge prekrstio,
Te se baca topuzinom teškom:
Desnom baca, na lĕvoj ju čeka,
Lĕvom baca, desnom dočekuje.
Rad je junak kavgu zametnuti,
Uz bacanje pa će poviknuti,
„Odkad svĕta i proroka kleta
Nij' rodila Turkinja junaka;
Po otcu je svaki kukavica
A po majci svaki plašivica.
Konja jašu, nisu za magarca,

Sablju pašu, boje se udarca,
Ta tko misli, da mi jezik laže;
Nek se meni na mejdanu kaže,
Mojom krvi junak da izmije
Crn si obraz, ruke obadvije."
Oto čuvši Hasane junače
Uzè momku ovako govorit:
„Ja šta vičeš jadna ěškerine?
Da mi nije bělu Skadru poći,
Da u pašę obećanje tražim,
Tak mi dina i korana sveta,
I otca mi pašę Ibrahima,
Na kljusini bi te razpolio,
Tvoje kljuse na zemljici crnoj."
Al Hasanu Smiljan odvratio:
„Ne hvali se zloguęna baljio;
Ja se neću s tobom tuj bahtati,
Jer u meni krvca zaigrala,
Desna mi je ruka zasilila,
Moja sablja krvi poželila."
Reče Smiljan, krivu povadio,
Pa se nagna krivom na Hasana,
I kliče mu: „nu dajana momče!"
To vidivši sluge Hasanove
Htěle gazdi svomu priskočiti,

Al poviknu Čelebiću beže:
„Oj boga vam uzpregnimo braćo,
Da mi gazde svog ne sramotimo!“
Odstupiše beže i robovi,
Pristupiše Smiljan i Hasane,
Stali mejdan krvavi děliti:
Na ljute se stali sablje biti.
Lahko j' biti Hasanu junaku:
Jer on bije, gdě mu se namahne;
Težko j' biti Smiljanu junaku:
Jer odoru Smiljan zaželio,
Da poseti Dilberu děvojku
Pod odorom Hasana junaka,
Pod odorom i imenom turskim;
Nebi rado odore razporit,
Nebi rado ni čalme preseći,
Pa se svija otud i odovud,
Da bi momku glavu ukinuo,
A oděla mu ne zataknuo.
Nakon boja ljuta dugotrajna
Otežčala Turčinu je čalma,
Te ju baci na zelenu travu,
Pa gologlav srće na Smiljana.
Dobra sreća Smiljanu priskoči
Zamahnuo ćordom posěklicom,

Poséklica njega ne izdala,
Već zaséče glavu i početak,
I ukapi nesretna Turčina.
Kad to vide turski pratioci,
U dva ploha pratnju odèliše,
Jednom stade Šekure na čelo,
A drugoga Beg Čelebić vodi,
Te onako na momka nahrupe.
Ne htě Smiljan njimi se titrati,
Već unese britku med nje sabilju,
I bě silna tuj krviprólića,
Al uzmicat Turci ne htědoše,
Dok im vodje u životu bj'ahu;
Nu čim Smiljan Čelebića zakla,
Čelebića i Šekura snažna,
Kao da im desne posékao,
Kao da im srdca počupao,
Pleći daše, i běžati staše.
Ne htě Smiljan robove těrati,
Već pristupi mrtvomu Hasanu,
Te on skinu sa mrtvaca ruho,
I njime se Smiljan preoděne,
I odělo lěpo ga ponělo,
Pa on čalmu na glavu natače,
I uhvati konja Hasanova,

Te na njega gazdu mu prebaci,
I drumom se Skadarskijem vrati.
Carskim drumom svoga konja jaše,
Svoga jaše, Hasanova vodi,
Pa on šenu mrvo s utrenika
U skrovitu trnjanu šumicu,
I turskoga ondě konja zakla,
Da ga konjic ludo ne izdade.
Ode zatim putem pěvajući,
Svojih dědov děla pominjući.
I tek minu nekoliko časov,
Na carskome drumu širokome
Ogněvit se šarin ukazao,
I na konju zoran junak jedan.
A kad junak Smiljana uoči,
Hoće njemu ovako zaklikput:
„Oj Turčine kloni me se danas,
Nemoj meni puta zastupati,
Jer mi konja žędja presvojila,
I gladja mu težka dodijala,
Pa mu budeš pravo ti il krivo,
Pa mu budeš, pivo i jestivo.“
Na to Smiljan njemu odvratio:
„Idi Žarko, ne govori ludo,
Nečikaj mi pobratima svoga,

Ta Smiljana brata Zabočkoga."
Njemu junak, srdito odkaza:
„Jesam Žarko i ja Žara jašem,
Ma ti nisi Smiljane junače,
Veće turski kakav kopilane.
Amo amo bosanski šljivaru,
Da protresem tebe i uljudim!"
Njemu Smiljan na te primetnuo:
„Brate Žarko dobra ti ne bjaše!
Ta kaži mi brate po istini,
Gdě je tebi tvoje uho tanko,
Da po glasu brata ne pùznade?
Gdě je tebi tvoje oko bistro,
Da po licu brata ne pozznade?
Gdě je tebi tvoja pamet mudra,
Da mi misliš, junak se potaji
Da ne dèli boja junačkoga."
To Smiljana Žarko za zlo primi,
I ovako njemu odvratio:
„Turčin si mi, věra ne krštena,
Turčin si mi jadan nejunače,
Pa se bojiš poseklice moje,
Te bi rado sebe potajiti,
I bratom se mojim pretvoriti,
Al te jezik rdjavo poslaži,

U hlad s njime, pa pustnicu vadi,
Ako rdja iz koric joj dade.“
On izreče, on povadi sablju,
Te se nagna sabljom na Smiljana.
Njega Smiljan po triš bratimio:
„Nemoj Žarko činit bezakonja,
Ne moj gazit Žarko pobratimstva.“
Al se Žarko njemu osluhnuo,
I on gleda samo i nastoji,
Kako brata da ošteti svoga.
Tada Smiljan Žarku zakazao:
„Da mi vidiš, da ti nisam zlorad
To ti velim: pazi na g'roce
I pred njim na 'no puce zlatno.
Ja ti puce odanle iznesem,
A grla ti ne zateřem gojna.“
Smiljan reko, Smiljan ne poreko,
Već iznese puce pod gr'ocem,
Uznese ga nebu pod oblake,
I u lěvu dočeka ga ruku,
I on Žarku bratu progovori:
„Evo tebi tvoju imovinu,
Za tudjim se rado nelakomim,
I Žarkovu majku napomenu,
I Žarkovu rodbinu spomenu,

Do najzadnje glave u zadrugi.
Tada Žarko njemu odkazao:
„Tak mi věre i samrtne svěće,
Ja bi bio i dušom podnio,
Da si Turčin i da si dušmanin;
Al je ruka tvoja dokazala
Da je ona ruka Smiljanova,
Te sad nije puta ne věrovat.
Već evo me tebi pustoruka,
Da mi svetiš naše pobratimstvo,
Da ne bude pred bogom sramote.“
Njemu Smiljan na to primetnuo:
„Nemoj tako pobratime Žarko!
Već ajdemo brate na popravu
Posestrimi Krčmarici Mari,
Da pijemo za 'vo puce vina,
Da bratinstvo ondě popravimo.
Ja ti putem na tanko razložim,
Radšta tursko ja oděnuh ruho.“
Prista Žarko uz ponudu bratsku,
I odoše putem běla Skadra,
I Smiljane Žarku razložio,
Radšta tursko na njemu je ruho.
Kada govor Smiljan završio,
Njemu Žarko ovako prihvati:

„Ja kako bi paša te poznao,
Kada brât te razaznat ne znade.“
Tako oni krčmi dojezdiše,
Pa će Smiljan krčmarici kriknut:
„Gdě si Maro, da ne nosiš vina,
Zar ne čuješ trupke od konjicev?“
U to Mara iz krčme skočila,
I donesla do dve kupe vina,
Te pozdravi dobre jašioce:
„Dobro jutro oprane delije!“
„Zlo ti jutro, odvrati joj Žarko,
Ta šta nosiš ote kupičice,
I nekakve u njih cavarike?
Donesi nam trsove kupine,
Što po jednu drže oku vina;
Još grozdovih donesi nam jagod,
Da jagodam‘ vino mezetimo.“
Poslušala momka krčmarica,
Te donese kupe povelike
Izdělane iz stogodca trsa,
Izpunjene vinom desetětnim,
I na kamen stol ih postavila,
I priloži zrnatoga plavca.
Tada momci konje razjahali
I pristupe stolu kamenomu,

Uze Žarko čašu u desnicu,
I ovako Smiljanu nazdravi:
„Da ti raste i da ti se dade
Svaka tvoja poštena rabota,
Ka i voda o kišnu božiću,
Ka i lišće o gjurgjevu danu.
Kudgod brate iz doma postupô,
Svud na sreću dobru mi nastupô.
Nad konjem ti ne bilo konjica,
Nad sabljom ti ne bilo sabljice,
Nad desnom ti ne bilo desnice!
Bio nami na daleko glasit,
Mi se tobom brate ponosili
Kano soko nebeskom visinom,
Kano riba plavetnom dubljinom,
Kano vidra lukavom mudrinom.
Ja napio, bog me uslišio!“
Pa junaci kape poskidaše,
Uze Žarko dalje govoriti:
„I ja pijem pod vedrinom božjom,
I bog meni silni svědočio,
I uz njega gromovni Ilija,
Da me oči slěpe prevariše,
Kad u jutro tebe otaknuo.
Ako brate moja rěč ti laže,

U otrov se vino pretvorilo,
I mučnom me smrti razčinilo.“
I kupami braća pokucnuše,
I izpiše kupe povelike,
I izpiše a ne preduišiše,
Pa se onda braća poljubila,
I bratinstvo tako popravila.
Tada Smiljan krčmaricu dozva,
I vino joj pucetom namiri,
I on Mari ovako zakaza:
„Dede Maro sladka radovinko,
Ohrani mi traljavu oděću
Dokle ti se iz Skadra povratim,
Na povratku dadem ti odoru;
Što ju zlatnu na meni sad vidiš.“
Reče Smiljan, halje njojzi preda,
I on Žarku svomu se oglasi:
„Nije kolje brate mi ostajat;
Daleko je Skadru na Bojani!“
I pruži mu desnicu junačku.
Stisnuv desnu Žarko progovori:
„Dobar put ti, i dobra ti sreća!“
Pa je Smiljan konja pojahao,
I Skadru se bělom uputio.
Kako njemu konjic poigrava,

Onako se iz džepa izmalja
Jedan kutić bĕle poslanice.
To opazi Smiljane junače,
I iz džepa knjigu povadio,
I mahom ju na konju pročita,
Da uvidi na koga mu glasi.
Ide knjiga paši Skadarskomu,
A od paše iz Mostara bĕla.
Kada Smiljan knjigu proučio,
On ju savi i u nĕdra spravi,
I puno ga pismo razveseli,
Što uzmogne junak se potajit,
I Hasanom, pašom ne viđenim,
I Hasanom pretvorit se mladim.
U to došo Skadru na kapiju,
I pašinom dvoru pojahao,
Da on pašu Svrzivĕru traži.
Kada došo pred pašino lice,
Do zemlje se sagom junak saže,
Cĕlivo mu nogu i papuču,
Pa iz nĕdar knjigu povadio,
I on paši božju pomoć nazva.
Paša njemu turski selam dade,
I uzme mu knjigu iz desnice,
On ju stade čitat i učiti,

Pak mu uze tako besěditi:
„Oj Hasane, Dilberčiću dragi!
Da ti kažem sinko po istini
Mučno mi bě, što nam ne dolaziš,
Da iz trke Dilberu izneseš.
Ne htih mislit, da se trke plašiš,
Ni da srdce drugamo te mami,
Već pomislih da si obolio,
Il na divan caru se spremio,
Ili pošo preko mora sinjeg,
Da presretan ćabu nam obadješ,
Da hadžijom tebe prozovemo.“
Na to Smiljan njemu odvratio:
„Bijah pašo čak u Anadolu,
Bijah tamo u carevoj vojsci.
I kako ja za Dilberu čuo,
Onako ti konja pojahao,
Te pohitah otčevom Mostaru,
Od Mostara Skadru na Bojani.
Kaži pašo, gdě su prosioci,
Koliki su, jesu li zrnati,
Jesu li im konji brzovati,
Imam li se nadat obduljici.
Ta prelěpoj tvojoj jedinici.“

Na to njemu paša prihvatio:
„Nemoj sinko na to ni misliti,
Tvoja bude moja jedinica,
I bez trke i bez boja ljuta.
Juče amo momci dovrvlješe,
I stali se s konji utrkivat,
I sve b'jaše čisto zrnje naše;
Razma jedan nesretan kukoljak;
Razma jedno pseto pomamljeno;
Štono čuje, kad mu Smiljan kažeš,
On mi prosce redom nadtrčao,
I on momu moju zaslužio,
I u mene hćercu zaprosio,
Al kauru ja se osmuhnuo:
Volim ti ju bacit u Bojanu,
Da ju plaha u more zanese,
Neg da mi ju kaurin unese.
Vidim sinko, napala te čama,
Dreždeć mladi za svom sudjenicom,
Pa ti neću više dodijavat."
Reče paša, zovnu Krzlaraga:
„Krzlar-ago, moja slugo věrna!
Pohitaj mi umah po Dilberu,
I amo ju u odaju vodi."
Aga podje, aga s momom dodje,

Uze hćeri otac glagoliti:
„Evo hćeri mlada prosioca,
Mladja sina paše Ibrahima,
Evo momka baš prelěpe kobi,
I imena slavnog i koléna.
Mladolika ti si mu prilika,
Pa mi hćeri ti za njega podješ.“
Htěla hćerca otcu odgovorit,
Htěla reći, da ne ide za njeg,
I nehote glavu podignula
I nehote momka pogledala,
Pogledala, pa ga upoznala.
Porumene blěda joj se lica,
Zasijale oči zaplakane,
Pa vesela paši odkazala:
„Nek se vrši otče volja tvoja,
Ja ti neću opirat se više,
Veće rado za toga ja podjem!“
Puno pašu oto razveseli,
Pa prihvati Dilberi děvojci:
„Hćeri moja, poslušnice moja!
Tako mi ti lěpo prozborila
Tako meni moju starost sladi.
Idem mahom tvojoj majci bolnoj,
Da joj budem danas dobroglasnik,

Da vesela u nebesa srta.“
Ode paša vesel i prevesel,
Ostadoše mladi ljubovnici:
Mladi Smiljan i Dilbera mlada.
Uze mlada mladom govoriti:
„Jesil' ti to nesudjenje moje?“
Njojzi Smiljan na to odrekao:
„Jesam dušo věran tvoj Smiljane!“
Kad to čula Dilbera děvojka,
Od radosti mlada se zamukla,
I ne mogav rěči prosboriti,
Njemu mlada u naručje pade,
I kako joj rěč se povratila,
Onako mi dragom progovori:
„Běžmo odtud běgom bez pretrga,
Jer me otac prognat naumio,
I u svoju zatvori me kulu
Izpod Krfa na tvrdome kopnu
Nemoj mene same ostavljati,
Běžmo pre neg otac mi se vrati.
Mudrije joj Smiljan prihvatio
„Kud ćeš turskom běžati krajinom,
Kud ćeš běžat zemljom izdajnicom,
Gdě nam mirna utecišta nema.
Ne izdade l' tko me iz pakosti,

Izdade me dušo rad učĕne;
Ne izdade li me rad učĕne,
Izdade me dušo rad ljubovce,
Nebil' njega Dilbera dopala.
Podji kuli, slušaj otca svoga,
Ja te dodjem zlato izbaviti,
Tako meni junačtva mojega!
A sad nij' mi časa počasiti,
Jer ako mi Turci u trag udju,
Bude po me zlato. svakojako.
Ostan ovdĕ ugodnice moja,
I otca mi svoga zagovori,
Dok se prve planine uhvatim."
Smiljan reče i htĕ da uteče,
Al pred momka Dilbera stupila,
I momka je time ustavila,
Pa udari u plač nevoljnica,
Te splet prime zlatne kose svoje,
Lĕvom prime, desnom ga počupa,
I iz njega izplela je prsten,
Pa darova mladoga Smiljana,
I njemu će darujući kazat:
„Ta bar uzmi pramac kose moje,
Da ne ideš odtud neobdaren."
Na to Smiljan uzdarje joj dade,

Dade prsten iz suhoga zlata.
Dala mu ga milostiva majka,
Majka dala, seka ga kovala.
Kad se mladi darom měnovali,
Naslonila Dilbera děvojka
Svom Smiljanu glavicu na prsi,
Htěla stati opet naricati,
Al se Smiljan jadu svom dosěti,
Pa Dilberi žalostno zakaza:
„Okani se děvo naricanja,
Jer s' o mojoj sada glavi radi,
I o mojoj i možda o tvojoj."
Poslušala sirota Dilbera
Od nevolje milovanje svoje,
Te žalostna glavu podignula,
I mladi se hitro poljubili,
I mladi se težko odgrlili.
Ona reče: „dodji skorom po me."
On odkaza: „za malo ti dodjem!"
Ode Smiljan, osta moma tužna,
Tužna moma usred sobe tužne.
Kad se Smiljan konja dobavio,
Uzjaha ga i kucnu ga živo,
Stade běžat krčmarici Mari.

Trkom trči carskim drumom **Putalj,**
Čuo štropot Žarko pred mehanom,
Čuo štropot kopita konjica.
Po štropotu upozna Putalja,
Po Putalju Smiljana junaka
Pobratima svoga najboljega,
Pa on kliknu krčmarici Mari:
„Hoćka Maro nosi dobra vina,
Da častimo žedna pridošlicu.“
Doni Mara hlěba bijeloga,
Doni Mara vina rumenoga,
U to Smiljan krčmi dojezdio,
I njemu se Žarko oglasio:
„Dobro došo i dobra ti sreća!
Nu šta nosiš sladki pobratime,
Iz turskoga Skadra na Bojani?
Da bog dade žedju nam donio,
Da pijemo tursku branjevinu!“
Njemu Smiljan na to odrekao:
„Prosti brate, dok ja s Marom podjem
Da kaursko ruho mi potraži,
Da gaćami dimije zaměnim.“
Mara momka u sobe odvela,
I dade mu iz sanduka ruho,
Dade mu ga, pa iz sobe podje,

Podje Žarku k stolu kamenomu,
I junaku ovako zakaza:
„Vala Smiljan od oka je momče!“
U to Smiljan iz kuće izašo
Turčin udje, kaurin izadje,
Pa će Smiljan Žarku progovorit:
„Zal sam junak, zle ti glase nosim:
Diže turčin zrnate junake,
Da čengele njemu ne rdjave,
Da mu gvožđje zaludu ne stoji,
Da tamnice jadnom ne opuste.
Ustaj Žarko, kući da krenemo,
Na ustanak raju da dižemo!“
Njemu Žarko vesel odvratio:
„Sladka mi je ota lozovina,
Al je sladja krvca od turčina,
Primi brate ćašu u desnicu,
Da mi ćaši dance izpijemo,
I da slavi ćašu naměnimo.“
Oni piše, slavi naměniše,
Pa zakaza Smiljan krčmarici:
„Za trud Maro i za vino tvoje
Na dar tebi haljinice moje.
Nisu seko halje od prodaje,
Nit su seko halje od dariva,

Već je svukoh sa Hasana živa,
Pa da Turci u tvag ti ne udju,
Zlato kidaj, a odoru pali."
Reče Smiljan, Žarku namignuo,
Skoče momci konje pojahati,
I odjezde s krčme pěvajući
Svojih dědov děla pominjući.
Dočim slavu junaci pěvaše
Zakukala grozno kukavica
U bělome Skadru na Bojani,
Usred dana, kad joj vrěme nije.
Ne bě ono ptica kukavica,
Veće mlada Dilbera děvojka,
Kuka mlada težeć za junakom,
I očima strělja po livadi,
I okomi oko na planinu,
Te ju mlada sestrimiti 'tade:
„Planinice, zelena sestrice!
Razmiči se seko pred Smiljanom,
Da umakne tobom bez zapréke,
I smiči se seko za Smiljanom,
Da mi potoč mladom ne dodija."
Još Dilbera u réči bijaše,
Al Hajkuna s pašom dotrćala.
Uze pitat svoju jedinicu:

„Oj Dilbero suzo materina,
Oj Dilbero reci sada meni,
Gdě ti Hasan zaručnik sudjeni?“
Njoj odkaza Dilbera děvojka:
„Ne pitaj me za Hasana majko;
Uze mi ga krilati Zelenko,
I odnese niz livadu ravnu.“
Čudi s' otac, prečudi se majka,
Pa gataju amo i onamo,
I ne mogu dosětit se jadu
Poradšta im uteče Hasane.
U to proču u dvoru se buka,
Srdit paša Krzlar-agu kliče:
„Krzlar-ago moja slugo věrna,
Tko to buči, buka ga izjela.“
Odkaza mu sluga Krzlar-aga:
„Došo starac neki iz Mostara,
Po imenu stari Karabeže,
I s njim dodje nekoliko robov,
I silom bi papuče ti ljubit,
I pitat te za Hasana mlada,
Mladjeg sina paše Ibrahima.“
Na to slugi paša odvratio:
„Hitaj slugo, pusti ih predame!“
I pred pašu ončas oni došli,

I kad paša ljude pogledao,
Ovako on Karabegu kaza:
„Karabeže věro i nevěro,
Kudaj prista Ibrahimov Hasan?“
Njemu na to Karabeg prihvati:
„Silni pašo diko na divanu,
Britka sabljo svagda na mejdanu!
Tako meni svetca i korana,
Tak mi sina sirote jedinca,
Tak mi sunca i božjega vida,
U svraku se šaru pretvorio,
Ak ti pašo lagat naumio.
Što ti rečem, to dušom podnesem,
A drugovi meni posvědoče.“
Landav starac tada nastavio:
„Razneso se glasak po Mostaru:
„„Oj mladići na trku pod Skadar;
Obdulja je Dilbera děvojka!““
Išli age, išli i begovi,
Da pod Skadrom konje poigraju,
I igrajuć sreću da kušaju.
Prohtělo se i Hasanu poći,
Da izprosi u tebe Dilbera.
Il izprosi, il na trki steče,
Pa zapita u našega paše

Trijest robov, i trideset konjev
I izprosi zlaćenu odoru
Ne deranu, niti ne nošenu,
I izmoli prebogatih darov,
Da daruje hćer ti po gospodsku,
Pozva sluge Hasane junače,
Pozva sluge, navuko odoru,
I pokupi bogate darove,
Pa odosmo put tvojega Skadra,
Sav nam Mostar dobru sreću davši,
Al na putu zle sutike b'jaše;
Sreli jade pašo prevelike:
Zla junaka, kaura Smiljana,
Što na mejdan Hasana izazva,
Primi Hasan mejdansku ponudu,
I stali se namah sabljam' biti.
Mi htědosmo gazdi priskočiti
Ali nama beg Čelebić kaza:
„„Oj boga vam uzpregnimo braćo,
Da mi gazde svog nesramotimo!““
I tako ti od njih odstupismo,
A pristupi junak ka junaku,
Konja boduć, sabljicom mašući,
Al bě sablja jadna věrolomna,
Izdade nam Hasana junaka,

I on mrtav od kanra pade.
Na Smiljana složno tad skočismo,
Nu bě u njeg djavo i sotona,
I na našu četu se nagnao
Kano gorska ljuta medědina,
Kojoj gladja težka dodijala,
I što bi ti okom zažmiririo
Pet nam robov gladnik ukapio.
Bilo u nas srdca i junačtva
Dok pred nami Čelebić bijaše,
Beg Čelebić i zrnati Šekur,
Nu kako nam obrana opade,
Utekosmo pomamnu junaku,
Da u tebe pomoć zaprosimo,
Da krvnika onog ulovimo."
Njemu na to paša odvratio:
„Koja vajda pomoći tražiti,
Kad u mene glavom Smiljan b'jaše
U odori Hasana junaka,
I u mene hćercu zaprosio,
I ja mu ju dati privolio,
Misleć tužan da je Hasan ono,
Mladji sinak paše Ibrahima.
Sad mi istom med očima puče,
Radšta odtud pustnik uskočio,

Al' boga vam valjana čeljadi
Potecite u ahare dolnje,
Uzjašite najbolje konjice,
Pa se dajte u potĕru za njim.
Tko mi mrtva Smiljana donese,
Obdarim ga zlatom i biserom;
Tko mi živa Smiljana dovede,
Ja mu dadem Dilberu dĕvojku.
Sa Dilberom pola pašaluka,
Da junaka junački naplatim.
Čuo beže, čuli to robovi.
Potrčali konje pojahati,
Potrčali Smiljana tĕrati.
U to paši naroza se čelo,
Naježile mu se obrvine,
I izvali svoje oči vele
Na prejadnu svoju jedinicu;
Da je u njeg snage i jakosti,
On bi pogled munjom pretvorio,
I besĕdu gorućicom strĕlom.
„Oj Dilbero! stari paša poče
Oj Dilbero moj porode hudni!
Za Smiljanom mi ti dakle plačeš,
Od hudobe što porodi kuga,
A ljutice ga dojile zmije,

Šikali ga gadi trorepači
Na aždaji, na kolévci kužnoj,
Turskom krvi more ga zgojilo,
Věštice mu škrapci i maličci
Sladka igra i zabava bili,
A njegovi od vazda drugovi
Crno leglo, nečastni duhovi;
Da je sto put, da je tisuć gori
Sve bih jadan, sve bih prebolio:
Da je kaur prebolět nemogu.
Imaš srdce, ali boga imaš,
Imaš boga i proroka tvoga:
Ja ti nedam od zakona moga.
Volio bi oči ti vaditi,
Pa je vranom, da je zoblju, hitit:
Volio bi ruke ti lomiti,
Gladnim kujam, da je žderu, hitit;
Volio bi ustne ti rezati,
Sam se jadan njimi napitati;
Neg da tebe prekrniku dadem,
Da kaura oči tvê gledaju,
Da kaura tvoje ruke grle,
Da kaura tvoje ustne ljube.
To pameti crna odmetnice,
Pa se spremaj sinja na udaju.

Mjesaz ti je otćevo prokletstvo,
Děver bude okretan jatagan,
A svatovac samrtna tužaljka.“
Oto paša ćeri dorekao,
Iz odaje srdit odhitao.
Osta majka, ostala Dilbera,
Uze ćeri majka govoriti;
„Oj milinko, od majke jedinko!
Nemoj otcu svem se osluhnuti,
Ostavi se onog nevěrnika,
Pa oberi koga tebi drago,
Samo da je čista věra turska.
Pitali te age i begovi,
Pitali te paše i veziri,
Pitali te mladi kraljevići,
Svakom veliš: „„toga neću majko!““
Il mi gledaš ćeri na lěpotu,
Ili gledaš ćeri na dobrotu,
Ili gledaš ćeri na bogatstvo?
Ako gledaš ćeri na lěpotu,
To mi uzmi Ibru Dženetića,
Ako gledaš ćeri na dobrotu,
To mi uzmi Feti begovića;
Ako gledaš ćeri na bogatstvo
Alaj bega uzmi Mezetova

Ako hćeri na sve troje gledaš,
Takva momka u carstvu ti nema,
Van da hoćeš Osman carevića;
I za njega možeš hćeri poći,
Od davna te i on zaželio."
Na to majci Dilbera odkaza:
„Koga hoću, toga mi ne date,
Koga neću, tog mi nămećete.
Volila bi da mi znadeš majko
Uteći se gradu Gamzigradu,
Da ti život ondě pretavorim
Blora ljubeć, s běčom drugujući,
Neg zelena za nedraga poći.
Majko moja i odgojo moja!
Ja bi tebe rado poslušala,
Jer mi korba veće dodijala,
I od tebe i od otca moga,
Uzela bi, koga Vam je drago.
Al nemože hćer ti od ljubavi,
Da Smiljana svoga zaboravi."
Al joj majka namah odgovori:
„Hćeri moja, poslušnice moja!
Ak' ne možeš njega pregorĕti,
Uzmi kitu okatâ nevena,
Da on vene iz srdašca tvoga;

Uzmi hćeri granatâ tratora,
Da on traje u jadu godine;
Uzmi hćeri maka bijeloga,
Da se s světa rdjaković smakne.
Ja ću tebe hćeri pročiti,
Što da činiš, kako da mi živiš.
Dodje meni jedna miso mudra,
Ja ju idem paši zakazati,
Da ti otca žalostna ublažim.
Ima hćeri sve na bolje krenut,
Samo treba s Nedohoda šenut!"
Ode majka, a ostade hćerca.
I u sebi ovako protuži:
„Nado moja, živote moj krasni,
Ili tvoja, Zlato, il ničija!"
Kada moma oto izustila,
Pokri lice obadvim rukama,
Te roniti gorke suze stala,
I danak je cěli preplakala.

III.

Mlada ljubav vatra razgorena,
Bukti, plamti, prši iskrom jarkom,
I grozi se žarom ništiteljem
Smoždit mladošt, što buknula teke.
Na sve strane živi plamen liže,
Liže plamen, utulit ga nemoš
Van u grobu zemljom i motikom.
Drugom lěku paša s' domislio,
Da izlěči jedinicu svoju.
Ima paša u primorju dolnjem
Izpod Krfa, na tvrdome kopnu:
Bašču ima, Dženet joj je ime,
Od lěpote i blaženstva njenog.
Posla tamo Dilberu děvojku,
Još joj dao ubave dvorkinjic,

Da bi momu na črede služile,
Da bi momu po vodi vozilé,
Da bi momu u zelen vodile;
Nbil' ona s boli ozdravila,
Nebil' kaura ona pozabila,
Nebil' ona svoga obljubila.
Zapěvali pětli buditelji,
Izazvale u planini slavje
Iz istoka presjajno sunašce,
Razasja se nebo i nebesa,
I pod nebom zemlja i krajine,
A Dilbera s kule izšetala
Držeć skute svilenoj opravi,
Dolnje skute, da se ne orose,
I pohita ka jezeru hladnom,
A svojemu lastoliku pramu,
Nebil' u njem trudna počinula,
Nebil' u njem sladku sanju snila
O Smiljanu nesudjenju svome.
K vodi prispě, děve ju pretekle,
Devet děvic, ka devet paunic,
Dva labuda u vodu pognale,
Pa u pramak hitro poskakale,
A pred njega děve privezale
One dvije ptice plivaćice,

Prđma krmom obali domakle
Da Dilbera u ladjicu stupi.
Kad s Dilbera u pram posadila,
K njoj sědoše Zejna i Grozdana,
Jedna s desne, druga s lěve strane,
Da děvojku zborom zabavljaju;
Do njih opet šest děvojak sělo:
Pola s desne, pola s lěve strane.
Što je s desne, to su pěvačice,
Što je s lěve, to su igračice,
Što u zlatne žice udaraju.
Pred njimi je Emina děvojka.
Koja ravna běle labudove.
Kad se děve tako poredile,
Digla Emka pero paunovo,
Zlatnim kolom ptice udarila,
Stale ptice ladju pomicati
Amo, tamo po vodici hladnoj,
A mladjahne na běs děvojčice
U jezero ručice umaču,
I u ruku vode dohvataju,
Te děvojka poprsnu děvojku.
I voda se hladna upljuskala,
A pramak se tanan zanjihao,
I u pramu věšte igračice

Zakucale u tambure glasne;
I u pramu glasne pěvačice
Zapěvale veselu pěsmicu.
Milina je gledat igračice,
Milina je slušat pěvačice,
Al ne mile momu divni glasi,
Žicam glasi, ni glasi pěvačic,
Udilj misli na Smiljana svoga,
Obdrži li junak věru svoju,
Dodje li ju mladu izbaviti.
Križa vodom drvo izdubeno,
Dokrižalo i pod vrbu staru,
A na vrbi dvije ptice guču:
Golubica i gaćan golube.
Guču běle i kljuni se ljube.
Kad ih spazi sirota Dilbera,
„Na kraj, na kraj, kliče děvam, na kraj!
Sěne mi se moje dobre oči,
Il mi pčele sunce premrěžile,
Ili pčele, il komarci ljuti,
Il siroti meni otežčalo
Od guguta dvojice golubov.
Na kraj, na kraj, vozite me na kraj!“
Umukoše glasne tambure,
Umukoše věšte pěvačice,

Poslušale poslušne děvojke,
Pa umaču tanana vesalca,
To vesalca, to bělice ruke,
Veslom, dlanom vodu zahvataju,
Pa se kraju žure i hitaju.
To iz dvora sluge opazile,
Dobre sluge, bolji pazioci,
Teku k vodi, do nevolje im je,
Jer za robsku njimi glavu ide.
Došle sluge studenu jezeru,
Děvojčinom sjajnom ogledalu,
Uzmu šaptat robinjam děvojkam:
„Što je opet jogunicu snašlo?“
Stoji žubor robinj uplašenih:
„Umukli se, muka vas izjela!
Dilbera nam blěda, nevesela!
U to slugam Dilbera zakaza:
„Hrdjavo se sluge moje čujem,
Načinte mi lesena nosila,
Il mi dajte dobra tetrivana,
Na trivanu kući me nosite.“
Dale sluge podanju tetrivan,
Pa ju dignu i dvoru ju nose,
Mukle děve za njom postupaju,
Uzbunjene těšit je ne znaju.

Ide putem dvoje konjanikov
Na izmolu sunca prolětnoga,
Klanja im se drvlje u ovršcih,
Trepti lišće po rosnatih granah,
Čuši lahor truneć cvěće mirno,
A livadom, putem junačkijem,
Talasa se dětelina trava
Kano kad se tiho more budi.
Talasi se razlěgaju glasi:
Mili glasi, dva grla junačka,
Što pěvaju onu pěsmu divnu,
Mučnu svadbu Črnoević Makse:
I jedva se momci razpěvali,
Probi vapaj jedan iz dubrave,
Potrese se zemlja u povrěju,
I zamumla mukla na daleko.
Zape riječ momkom sred gr'oca,
Pa pogleda junak u junaka,
Pokrenuše ončas u dubravu
Ne prozboriv rěči nikakove.
I dubravom na slatinu došli,
Gděno pišti voda iz zemljice.
Krenuv glave s desna na lijevo
Uočiše šumi na okrajku
Plosnoglava dugorepa b!ora,

Na srčana gdě srće junaka.
Ali junak imenom Radule,
A kolěnom slavnih Slavkovićev
Neda k sebi zmiji šarenici,
Neda k sebi, neda ni od sebe.
Nu zmija se ona prikučila
Dobrom konju Radula junaka,
I sapne mu prednje noge repom,
Pa se baci glavom i trupinom
Na junačko tělo Radulovo,
I triput ga zmija opasala,
I stade se svijat i stezati,
I jezikom jědnim palucala,
I još žvalě gadne raztvorila,
Da medanje vrat junački prime.
Ma se Radul blora ne uplaši,
Pruži ruku i otvori šaku,
I pograbiv njega pod laloku
U grkljan mu prste ukopao,
Pa od sebe zmiju turajući
Htě desnicom svojom i sabljicom
Izpreseći blora golemoga,
Al se ončas blor uplašen sgrči.
I sgrči se zmija i prikrati,
I tim sruši viteza Zelenka

Sa Zelenkom Radula junaka.
Kad to vidě Žarko i Smiljane,
Priskočiše valjanu junaku,
Pa uzeše ljutu zmiju sěći
Okolo nog viteza Zelenka,
I kako ga spone oslobode,
Odvališe konja od Radula,
Izsěkoše blora na zemljici.
Pridošlice što ne posěkoše,
To posěče Radule junače,
I ostavi u lěvici glavu,
I pod glavom jedan hvat trupine,
Pa se hoće metat zmijetine,
Ne omaške, već s ramena meće,
Baci zmiju u jelove grane.
Tada Radul momke pozdravio:
„Božja pomoć neznani junaci!“
Njemu na to Smiljan odrekao:
„Ta znamo se Radule junače
Oda trke one na Bojani,
Gdě se morah jadan utrkivat,
Da dobijem ljubovnicu svoju,
I još mi ju paša uzkratio:
Za kaure nisu lěpotice,
Već tamnice, reče, bezdanice.“

Njemu na to Radul odvratio:
„Oj Smiljane sladki pobratime!
Ta šta onda meni ti ne reče,
Da je ono ljubovnica tvoja?
Nebi bio tebe ja mučio,
Niti tebe, niti konja tvoga;
Jer neb'jaše meni do Dilbere,
Već mi b'jaše do slave junačke,
I ja vama, sladka braćo moja,
Junačku vam tvrdu věru dajem;
Gdě se godě meni priudesi,
Za vas hoću da uložim glavu,
Jer me danas smrti izbaviste,
Te je ona vaša od danaske.
Evo podjoh zorom u planinu,
Da potražim vrutak vode hladne,
I put mene amo nanesao,
Nagazio na golema blora,
I do njega na sedam bloriéev.
Ja bloriće redom izsěkao,
Al ne mogoh smoći zmijetine,
I bio bi braćo zaglavio,
Da mi vaših ne bijaše rukû.
Njemu Smiljan na to prihvatio:
„Hvala tebi brate na ponudi,

Na junačkoj tvojoj pripomoći,
Te sad dodji s nami ka Zaboku!
Rado bi te pod krov dopratiti,
I kod stola moga pogostiti."
Njemu Radul na to odkazao:
„Ne mogu ja sada s tobom poći,
Jer me zmije svega izprebile,
Izprebile mene i Zelenka,
Pa nebi ga rado presiliti."
Na to Žarko njemu zakršio:
„Evo tebi bilja osmanova,
Što ga meni moja majka dade,
Kada podjoh u svět junakovat."
Dorekao, i ast mu pridodao,
A Radul se njemu zahvalio,
I obreče ne minut Zaboka,
Da se k njima junak ne navrati.
Junaci se tada izljubiše,
Osta Radul na travici rosnoj,
Odu mlada ona Zabočana
Pěvajući, momka pominjući.
I pred Zabok tako dojezdiše,
I ondě se momci odběliše.
Ode Žarko kući pod Zabokom,
Smiljan pako u grad uniđao,

I on dodje na trg, na obćicu.
Po obćici hržu ratni konji,
Po njoj momci pod oružjem šetju,
Jedni šetju, drugi sablje bruse,
Jedno pěva, drugo konja mami,
Treće pali bistra dževerdara
Od radosti, što će Turske glave
Sve od šale kidat i zabave;
Vodje stali džebanu dělìti,
Majke stale sinove grliti,
Drage stale dragane ljubiti,
A momci se stali sokoliti,
I junačtvom svojim uznositi.
To vidivši Smiljane junače
Nazva boga, nazva božju pomoć,
Uzě braći svojoj govoriti:
„Zabočani, moja braćo draga!
Što to danas ludo uradiste?
Iz obćice konjsko trkalište!
A na trgu, gdě nam hranu děle,
Čadorove razapeli běle!
Upoznaše Zabočki junaci
Svoju diku namah po obliku,
I odori kroja Zabočkoga,
I topuzu dědove baštine,

I po konju ondašnje pasmine.
Reče njemu Borić staréšina:
„Oj Smiljane, naše čedo krasno!
Ide oblak crni od istoka,
Crna vojska cara nevérnikov.
Tko će na to kod ognjišta kunjat,
Tko pustoruk leći i osvanut?
Danas ćemo vojskovodju birat,
Za njim namah prot Turčinu krenut,
Ti nam sinko doma ne ostaneš;
Tvâ desnica, naša uzdanica."
Hitro Smiljan starcu odvratio:
„Usahla mi desnica junačka,
Na udarac s vami ak ne podjem;
Samo recte gdě mi otcu dvori,
Jer ih tužan sade ne poznajem,
A rado bi otca posětiti,
I riznicu svoju prekopati,
Da ja nadjem turskomu kremenu
Da ja nadjem kaursko kresivo."
Pokazali otčeve mu dvore,
Oko dvora trava nadjikala,
Jer ju Putalj Smiljanov ne gazi,
Niti gazi, niti njome pase.
Kada pred dvor Smiljan dojahao,
Na *noge* se s konja [illegible]ahvatio,

Pa on stupi na prag kuće svoje,
I zaprosi prosjačku podělu:
Hladne vode i suhoga hlěba.
Čula majka milostinju prosit,
Htěla ona putnika ponudit
Bělom soli, hlěbom pšeničnikom,
Pa pred njega stara izšetala,
Al u proscu sina upoznala.
Briznu ončas od radosti plakat,
Otvorila plačuć drhtavice,
I jedinca u njih dočekala.
Majka sina pozdravit ne može,
Jedva reče: „dobro došo sinko!“
I uze ga tada za desnicu
Povede ga otcu u odaju.
U odaji b'jaše starac otac,
I do njega Nenad junačiću,
Pili oni crnu kratošiju.
Podje Smiljan otcu premilomu,
Poljubi mu junačku desnicu,
Na to njemu otac progovori:
„Zar mi nećeš pozdravit Nenada
Prijatelja tvoga najboljega?“
Skoči Smiljan momku krasnoliku,
Izljubi ga, za zdravlje upita,

Na to Nenad pobratimu kaza:
„Dockan došo, e još dobro došo,
Da se s tobom junački oprostim,
Pa da podjem s braćom na krvnike,
Što nam zube vučje izkesili,
I u našu zemlju navalili,
Dobre stoke rado bi ham klali,
I mome nam radje otimali.“
Al Nenadu Smiljan odvratio:
„Ti nam podješ, ni ja ne ostanem,
Neću časa ovdě prozujati,
Kad je za dom oružje hvatati!“
To mu otca puno razveseli,
I starac mu na to prihvatio:
„Iz duše mi sinko progovori;
Volio bi tebe žalovati,
Neg veselo s tobom drugovati,
Dok plemena naša krvcu liju,
I za věru prot vragu se biju.“
Reče starac, podigo doliju,
I slobodi čašom nazdravio.
U to ime čašice izpili,
Druge čaše za pobědu pili,
Treće zdravi da bi se vratili.
Htěli piti i četvrte čaše,

Al na trgu zatrube trubači,
Da na izbor dodju izbirači.
Hita otac s sinom i Nenadom,
Vrvi narod vesel odasvuda
Na obćinu, na junački sabor.
Sabrali se plemenski glavari:
Bělokosi starci, mudroglavi,
Da 'ni kliknu vojakovodju svoga.
K starešinam Žarko pristupio,
I ovako junak probesědi:
„Da prostite, da ja svoju kažem,
Ne treba nam puno praznit glave,
Vojakovodjom koga da zovemo.
Istina li hraćo Zabočani,
Da se na mač glavarstvo dobiva:
To nam boljeg od Smiljana nema.
Nije Smiljan breza u jošiku,
Ta deset put u četi stajaše,
A petero kalauzem b'jaše.
Ne krećemo prahu i olovu
Ni mi ledja, već junačke prsi;
Al tko od nas na sebi da čeka
Dindušmana bolje od Smiljana?
Pa gled'te mu na světlo kolěno:
Praděda mu naši iskopaše

Izpod trijest crnih Jarapinov;
Njegov děd bi sreslan iz Zabeha;
Běžo Turčin pred njim golom dušom;
Gle'dte otca: sjajno ugledaje
Svemu světu braćo kršćanskomu;
Na njem ran je za deset junakov
A junaštva braćo pa dvadeset.
S takve lase junak vam je Smiljan;
Takva lasa plakiće ne radja.
Evo juče, samrtno mi svěće!
Viděh njega s blozem se hrvati,
S zmijatinom braćo pregolemom.
Načinio od nje pet komadov;
Svaki komad od četiri stepe.
Duše su vam braćo pravednice,
Glave su vam braćo razborite;
Pa birajte kako bolje znate."
Kliče Borić: „Pravo Žarko kaza,
Da nam bude Smiljan vojskovodjom!"
Kliče Dušić, kliče Gruičića,
Kliče narod s njimi savkoliki:
„Da nam bude Smiljan vojskovodjom!"
Tada otac Smiljana dovede
I pred narod i pred starešine,
I ovako sinu zakazao:

„Štedi sinko braću Zabočane,
Ne poštedi svoga těla mlada
Zaklanjajuć naše sokolove.
Netroš' zalud praha ni olova
Ta na sabiji junak vitezuje!
Zasěde mi hvataj po naměri,
Al se ne plaš polja junačkoga.
Kad udariš, udari na zdravo.
Kljastu prosti, ranjena pomiluj,
Našinca mi u vraga ne puštaj,
Njegvim robom po našu postupaj.
Tko se Turčin kršćaninom kaše,
Gledaj da se pred tobom prekrsti,
Pa ga primi za brata svojega.
S bogom počni, s bogom bojak svrši!“

Kaza otac onda Zabočanom:
„Evo vam ga braćo Zabočani,
Da vas vodi i oda zla brani.“

Uze Smiljan onda govoriti:
„Puške moje, moja slavo mlada,
Ja vas neću rěči zabavljati,
Već podji mi svako pozdraviti,
Što mu milo i što mu je drago,
Da idemo i da pokažemo,
Za rod ginut svi da umijemo.“

I on podje s otcem i s Nenadem
Kući svojoj, svojoj miloj majci,
I on majku ovako pozdravi:
„Majko moja i radosti moja!
Kliknuše me danas vojskovodjom,
Pa te dodjoh majko pozdraviti,
I s tobom se vesel oprostiti.“
Njemu majka na to odkazala:
„Milče moje, ne podješ mi tako.
Ja ti dadem sinko poputninu.“
Pa starica škrinji potrčala,
I samokres iz nje izvadila,
Jedan fišek i puščano zrno,
Te nabije fišek u samokres,
Prime zrno onda u desnicu,
I ovako sinu zakazala:
„Ovo j' zrno paše Džaver-paše,
Ovo zrno děda ti umrtvi,
Gledaj da ti ne padne u prazno!“
I zrno je u malu ubila,
I dvě suze niz lice pustila.
Kada Smiljan riječ pašu čuo,
Sětio se svoje Dilberice,
Sětio se svoje nevoljice,
Dade věru momi po nju doći,

Dade višt braći Zabočanom
S njimi poći i preda nje hodit,
Pa on mnò kazat roditeljem:
„Dobri otče, milostiva majko!
Dobio sam Tursku děvojčicu
Na Bojani, na 'vej rěki zadnjoj;
Děvojka je nada na me pala,
I pokruti veselo se mlada,
Nu Dženetu imò bi se žurit,
Lěpoj baški paše Skadarskoga,
Gdě tavoni moja nevěstica,
Sirotica teško robujući.
Imao bi Dženetu se žurit,
Imao bi na otmicu poći,
A i poći u boj mi je sada,
Pa baš ne znam što bi učinio,
Da bi jedno i drugo smirio.
Ja da mogu sebe prepolovit,
Onom stranom, gdě mi srce kuca,
K Dženetu bi po svû ljubu pošo,
Drugom stranom, na kej je desnica,
U bojak bi ljuti pohitao...
Jedna meni ješte dobra nada,
Dobra nada u brata Nenada."
„*Reci*, brate, umreti ću za te."

Reče Nenad, Smiljan nastavio:
„Hajd u Dženet, u pašinu baščU:
Izpod Krfa, na tvrdome kopnu
Usrĕd bašče paša sagradio
Tvrdu kulu, tvrdu i visoku,
U kuli mi ljubu zatvorio:
Krasnu momu, Dilberu dĕvojku.
U kuli ju čuvaju robovi,
Kad izlazi, kleta služba pazi,
Kleta služba, bĕle robinjice.
Žur' se, brate, izbavi mi ljubu
I od kule i od robovanja.
Zapita li zašto ja ne došo,
Mudro reci, da sam u boj prošo,
Pod silu mi pušku nosit dali,
Pod silu mi sablju pripasali;
Zapita li, varaš li ju možda?
Pokaži joj taj pleteni prsten,
Što ga moma od svê kose plela;
Uzpita li, poginuh li možda,
A ti znamen sebi prisvojio:
Izruči joj sitnu knjigu moju,
Što ju njojzi ovaj čas napišem."
Reče Smiljan, bratov kalpak prime,
Iz kalpaka pero izvadio,

Bělo pero tanko i visoko,
Nožem pero bělo naoštrio,
Pa s' u lice njime udario,
I hartije malo prihvatio,
Te otište brzo knjigu pisat,
Dok na peru krvca ne ukruti.
Kada Smiljan knjigu napisao,
Preda prsten i pismo Nenadu,
Te još njemu naustice kaže:
„Kad mi podješ brate na otmicu,
Potraži mi valjana Gruicu,
Ta vrstnika moga i tvojega,
I na glasu srčna otmičara,
I na moru smiona mornara,
Ja mu biah brate u nevolji:
Izbavih ga kolca i konopca,
Hoće meni Gruica pomoći,
Hoće rado po Dilberu poći;
I kad momu meni izbavite,
Těšite mi moju lěpoticu,
Doved'te ju pitomu Zaboku,
Da čekate iz polja junake,
Da pěvamo slavu i svatove
Sve zajedno u prepodne jedno."

To mu reče, podje u riznicu,
Kida sa se polovnu oděću,
I navuče novu i novcatu,
Pa opasa staru demeškinju,
Jer ga sablja nigda ne izdala,
Te izadje s bogate riznice,
Izljubi se sa otcem i s majkom,
Otca ljubi, s majkom se oprašta,
Pa mu majka na kretanju veli:
„Sbogom sinko! života ne štedi;
Manje život neg' slobóda vrědi!“
Rekla majka, da sokoli sina,
Rekla majka, suze liti poče;
Gorke suze, suze žalovanja,
Al joj Smiljan na to primetnuo:
„Ne plači mi, moja mila majko,
Jer se plačem sinovi ne hrabre,
Ne plači mi, moja mila majko,
Ta ne idem tebe sramotiti
Ni imena našega crniti.
Izgubim li tělo za slobodu,
Za slobodu i za věru svetu:
To dušica raja mi dopane
Ostavim ti ime proslavljeno,
Našim světom veseljem čuveno.

„S bogom majko! zdrava mi ostani!“
Reče majka: „bog te pratil, sinko,
Bog te pratil, bog te očuvao!“
Uzè Smiljan majčine darove,
Pa otide s otcem i s Nenadom,
I Putalja svoga pojahao,
I pohita junak na obćicu.
Nareć kliče, trublje zatrubiše,
I pozdrave vodju starešine,
I on njima s konja se zahvali,
Pa zazivlje svoje barjaktare:
„Barjaktari moji vitezovi,
Ovamo de s slavom i zastavom!“
Sakupe se hrabri barjaktari,
Pa pristupi božji sveštenike,
Blagoslovi kršćanske zastave,
Blagoslovi vodju i junake,
Blagoslovi narod savkoliki,
Pa krst metnu na sveštenske prsi,
I pripasa ćordu posèklicu,
I on mladom vojskovodji kaza:
„Digni vodjo svoje sokolove,
Jer im Zabok veće dotužio
Težeć mladi za slavom junačkom.“

Tada Smiljan s otcem se oprosti,
I Nenadu jošte jednom kaza,
Kako mu je Dilberu izbavit,
I još njemu junak primetnuo:
„Ta šta si se brate pokunjao?
Žaluješ li s nami da ne ideš?
Neboj mi se, sladki pobratime,
Neću tebe junak sramotiti,
Za oba se hoću, brate, biti.“
Pa on onda svojej vojsci kaza:
„Sokolovi moji vitezovi!
Hajd' u ime boga velikoga!“
I on kucnu pomamna Putalja,
I otide putem bez obzira,
Za njim ode vojska svakolika,
Osta narod slavu, im kličući,
Svaki svoje drago pominjući.

„S bogom majko! zdrava mi ostani!“
Reče majka: „bog te pratil, sinko,
Bog te pratil, bog te očuvao!“
Uzè Smiljan majčine darove,
Pa otiđe s otcem i s Nenadom,
I Putalja svoga pojahao,
I pohiti junak na obćicu.
Naroć kliče, trublje zatrubiše,
I pozdrave vodju starešine,
I on njima s konja se zahvali,
Pa zazivlje svoje barjaktare:
„Barjaktari moji vitezovi,
Ovamo de s slavom i zastavom!“
Sakupe se hrabri barjaktari,
Pa pristupi božji sveštenike,
Blagoslovi krićanske zastave,
Blagoslovi vodju i junake,
Blagoslovi narod savkoliki,
Pa krst metnu na sveštenske prsi,
I pripasa ćordu posěklicu,
I on mladom vojskovodji kaza:
„Digni vodjo svoje sokolove,
Jer im Zabok veće dotužio
Težeć mladi za slavom junačkom.“

Tada Smiljan s otcem se oprosti,
I Nenadu jošte jednom kaza,
Kako mu je Dilberu izbavit,
I još njemu junak primetnuo:
„Ta šta si se brate pokunjao?
Žaluješ li s nami da ne ideš?
Neboj mi se, sladki pobratime,
Neću tebe junak sramotiti,
Za oba se hoću, brate, biti.“
Pa on onda svojej vojsci kaza:
„Sokolovi moji vitezovi!
Hajd' u ime boga velikoga!“
I on kucnu pomamna Putalja,
I otide putem bez obzira,
Za njim ode vojska svakolika,
Osta narod slavu im kličući,
Svaki svoja drago pominjući.

IV.

Zora zori, istok se rumeni,
Gustim dimom glavice se dime,
Jer pastiri vatre utrnuli,
Da na pašu stada istěraju,
Běla stada na zelenu travu.
Šuma s' vědri, magle ponestaje,
Što se za nju ob noć zaděnula,
I otresu planine se mraka,
Što se lovi jošte po prodolih,
Po prodolih i po rosnih dolih.
Gledaj proz mrak s dola Dženetskoga,
I kamenu nočiš mi kulu
A u kuli prozor otvoreni,
Na prozoru momu blědoliku,
U ruci joj sitna tamburica,
Tamburica, njena dangubica.
Mlada děva nebu pogleduje,

I nemilo njemu jadikuje,
Al na jedno nebom poletělo,
Lěpo jato pernatih sokolov.
Spazivši je Dilbera děvojka,
Stala [illegible] glasno udarati,
Stade děva pěsmicu pěvati:
„Oj sokoli, ptice bistrooke,
Koja vam je tuga dotužila,
Nebom visoko zemlju da glédate?
Il tražite gladni mrvu hrane;
Il tražite žedni vode hladne;
Il tražite žive sokolice,
Sokolice, mile drugarice?
Gladnite li? snizite ovamo;
Svojim ću vas mesom napitati.
Žednite li? snizite ovamo:
Svojim ću vas suzam' napojiti.
Tražite li žive sokolice,
Sokolice mile drugarice?
Onda brzo u nevolji druzi,
Ne trudite zaman brza krila,
Nemučite zaman bistre oči,
Veće svaki da mi tvrdim kljunom
Skine pero od desnoga krila,
Da sastavim s perja desno krilo;

Pěvo junak pěsmu i dopěvo,
I on misli nitko ga ne čuje,
Al ga čula zelena livada,
Pa kazuje posestrimoj gori,
Gora kaza jeki u oblaku,
Jeka kaza Dilberi děvojki
Na prozoru u visokoj kuli.
Kad Dilbera pěsmu razuměla,
Od prozora mlada odskočila,
Ide budit sluge i robinje:
„Oj robovi, tvrdosna družino,
Ustanite i doba je veće,
Da idemo u lov, u planinu,
Da diždemo ptice jarebice,
Da krećemo brze košutice.“
Prenule se iz sna robinjice,
Robinjice i robovi crni,
Teku robi u ahare dolnje,
Da napoje konje i opreme,
Pa hitaju žurni u kučnicu,
Da izvedu rte i šljednike.
Jedni konje, drugi pse izveli,
Konje mame, a šljednike draže,
Dok će prispět lovice děvojke,
E děvojke u riznicu pošle,

I po naboj i pripojasnice,
Po rogove, puške dvogrlice,
Po lovačku sebe nakitile,
Po lovačku Dilberu ne kite,
Već donila Grozdana robinja
Sa sokolom pitomu žuricu,
Da obere, što joj drago, moma.
Obra moma ponosna sokola,
Pa noseći njega na kazavcu
Stoboru je mlada pohitala,
I bělaša svoga pojahala,
I otište konjem u livadu.
Otisnule za njom se robinje,
A za njimi krenuli robovi,
Sa robovi rti brzolovi.
Hite konji rosnom livadicom,
Hite konji poljem zelenijem,
Sopi robje jadno bosonogo,
Sopi robje jadno zaostajuć,
Malo za nje robinjice haju,
A još manje Dilbera děvojka,
Jer je momi mnogo sad za time,
Da primakne onoj šumi tamnoj,
Gdě sokoli sivi popadali,
Odakle se glasi odazvali.

I vremena trošicu izteče,
I eto ti mome kod šumice,
I tamo je bělca ustavila,
I robinje svoje upitala,
Kud će lovit i gdě divljad čekat;
I města je njima podělila
Po okrajcih one šume tamne
Robinjami ovako govoreć:
„Ja zakrenem seke u dubravu,
Da iztěram kaku košuticu,
Vi pazite da ju ulovite.“

Ona reče, ona šumom podje,
Podje šumom mlada bez poprate,
Robinjice poljem se razprše
Vodeć sobom znojave robove;
Koja po dva, koja po tri vodi,
A Grozdana, robinjicam glava,
Od najboljih petero izabra.

Po gajih se děve raztrkale,
Gustih gajih, zelenih livadah,
Po šumicah i kitnih glavicah;
Grozdana je mome čuvarica
Nazorice Dilberu slědila,
Da bi momu s duga pripazila,

Al se ona njojzi uklonila
Verući se čestom i grmenjem.
Tumarala dubravicom moma,
I dubravu 'vako sestrimila:
„Dubravice, zelena sestrice!
Ne hraniš li u sebi junaka,
Mladjahnoga jednog glasonošu,
Što glasove nosi od Smiljana,
Od Smiljana nesadjenja moga?“
To govoreć noći stazicu,
Po stazici tragove junaka,
Podje tragom, podje uzbrdice,
Pa izadje na prolomak jedan,
Po njemu se sokoli šetali,
Sréd njega se junak odmarao
Na kovilju rosnom počivajuć.
Njemu s' krade kroz kovilje moma,
Uze moma iz kovilja pévat:
„Nemož' loza stajat bez naslona,
Ni ljubica rasti bez zaklona,
Niti mlada živit bez mladoga.
Ja gdě si mi Smiljane junače,
Da Dilbera za tebom ne plače!“
Čuo Nenad réči nenadane,
Pa pogleda niz kovilje rosne,

I on vidě ubavu Turkinju,
I on namah njojzi pošetao,
Pa Turkinji govoriti stao:
„Oj Dilbero, ljubo Smiljanova!
Tvoj ti dragi dobru sreću šalje,
I šalje ti izbavnika tvoga.
Udruži se krasotice meni,
Da te vodim pitomu Zaboku,
A ka kući majke Smiljanove,
Da te hćeri i da te prigleda
I da tebe razgovara mati,
Dok se Smiljan iz bojišta vrati.“

Oto čuvši Dilbera děvojka
Jaoknula mlada od nevolje,
Stade momku mučno govoriti:
„Avaj meni jadnoj sirotici!
Šta mi reče, bože, zareko se.
Kudaj Smiljan? u boj ljuti pošo?
U boj pošo, rusu glavu gubit,
I možda mi zelen već poginu,
Il u robstvu možda već tavori,
Sa gujami i jakrepi živeć.
Dà srce mi zloslutno nagadja,
Vidi mi se jadnoj u pameti
Kak ga štete kleti prekrnici,

I dušu mu lahku izbijaju
Sa onoga těla prekrasnoga.
Jao brate gledaj nebo plavo,
I na nebu zvězdu tinjajuću,
Ja to meni zlato poručuje:
„„Umri dušo o rodjaju sunca,
Ja ću mladjan noći na uzmaku,
Da letimo mladi uzajedno
Ja ko soko, ti ko lastavica,
Da udjemo s kud se ne izadje.““

Odkaza joj neznani junače:
„Oj Dilbero ljubo Smiljanova!
Povrati se“ ..... zakrši mu děva:
„Čemu mene prejadnu potraži?
Tko si? što si? kaži mi se momče:
Gdě ti znamen moga ljubovnika,
Da se u te jadna pouzdajem?“

U to Nenad prsten izvadio,
Pa prihvati Dilberi děvojci:
„Nuto děvo spleta děvojačkâ,
Nuto prsten, pramac kose tvoje,
Il ne znadeš Zlato kose tvoje?“

Odkaza mu žalostna Dilbera:
Kako nebi svoje kose znala
Koju gojih punih sedam godin

Za mojega premilâ Smiljana?
„Kako nebi svoje kose znala,
Kojom sam ja oči otirala,
Kad sam njega uzalud čekala?
Al je kosa dobro od dariva,
Koju drže momci i ne drže,
Koju prime rado i odaju.“
Tada njojzi Nenad prihvatio:
„Imam ti ga još i drugi znamen
U koga se možeš pouzdati,
Imam ti ga jednu knjigu sitnu,
Što ju pisa ruka Smiljanova.“

On izreče, on povadi pismo,
I dade ga Dilberi děvojci.
Uzela ga Dilbera děvojka,
I naglo je knjigu pročitala,
I jarom se mlada moma jari,
Što volio Smiljan u boj poći,
Nego po nju robinjicu doći.
Na to Nenad njojzi zakazao:
„Nemoj mi se jaziti Dilbero;
Dom je nami majka milostiva,
A sloboda seka ljubezniva,
Tko mi nebi braniti nje htio,
I ljubi bi věru pogazio.“

Děvojčica njemu věrovala,
Věrovala, pa mu pravo dala,
Pa ovako momku prihvatila:
„Volim běžat s tobom junačiću,
Da me vodiš pitomu Zaboku,
Da dočekam Smiljana junaka,
Kad se vrati s boja krvavoga;
Volim běžat s tobom junačiću,
Neg u robstvu Smiljana čekati,
Negol' trudit moje milovanje,
Da me dodje glavom oslobodit.
Reci samo i naputi mene
Kako, kada, kuda da běžimo."

Na to momi Nenad odvratio:
„U zaklonu, a do bašče tvoje
Stoji děvo pripravna korablja,
Na korablji stotina mornarov,
Sto mornarov, sto hitrih vozarov;
Kada vesli junački upremo,
Ni větar nas děvo ne dostigne,
A kamo li ladje otca tvoga.
Mi bi rado danas po te doći
Kada bude noći o polnoći."

Odkaza mu krasna děvojčica
„Dočekam te, da me oslobodiš,

I životu rajskom da me vodiš."
Rekla moma i pozdraviv momka
Krenu bělca, bělca kazivača,
Što kazuje po šumi puteve,
Krenu konja šumom nizbrdice,
Da potraži svoje robinjice.
Misli moma lov robinje love,
Al nečuje roga ni hajkača,
Ni lajanja rta, ni slědnika,
Pa pohita polju zelenomu.

Kad ju bělac na polje iznese,
Pogleda ga Dilbera děvojka
Rosnom travom amo i onamo,
I gledeći družbu ugledala
Na livadi kako joj se splila,
I u kola dva se ukolila;
Vanjsko kolo složili robovi,
I robinje njime obkolili,
Usred robinj Grozdana je mlada
Na konjicu vranu i bělome,
I sa njega ovako zakaza:
„Braćo moja, seke moje drage!
Na jedanak puške izpalimo,
Uzajmice da se pokoljemo;
Il zajedno vodu potražimo,

Na jedanak u nju da skočimo,
Da se u njoj jadni utopimo:
Uteče nam Dilbera děvojka.
Gděgod teče, kuga ju zatekla,
I jednom ju rukom udavila;
U nju žarka strěla udarila!"

Čula gněvna Grozdana Dilbera,
Pa će njojzi primičuć besědit:
„Ne kuni me Grozdana děvojko
Jednom kugom i nebeskom strělom,
Jer sam ti već od otca prokleta,
I od otca i od majke moje,
Ne kuni me bez nevolje seko;
Nisam vama htěla ja uteći,
Veće bila lov loviti pošla,
Naměra me na utvu naměri,
Što iz vode zlatna izplivala.
Ja poželih ptiću zlatokrilu,
Pustih za njom sivoga sokola,
Al sokolu utva izmicala,
I u trnje mu se izmaknula.
Danas lova više ne lovimo;
Nesretna sam, kući pokrenimo."

Rekla moma, konja ošinula,
Naprečac se kući povratila;

Za njom krenu kita i robinje,
A za njimi znojavi robovi,
Sa robovi rti brzolovi.
Sinjem moru Nenad se vratio,
Sinjem moru, a družini svojoj.
Pri radu je družinu zateko,
Gdě korablju na kraj nategnuli,
Da ju peru i od smrada taru,
I poprave ladju i prirede.
Da ne pušta vode korabljica,
Ka čitava da je staklenica.
Družbu svoju Nenad pozdravio:
„Božja pomoć sladka družinice,
Družinice hitra radinice!
Danas ćemo ovdě danovati,
Al ne ćemo ovdě noćevati,
Pa se zato radom požurite,
Da mi ladju na put priredite.
Pregledajte jedra i jedarca,
Pregledajte stabla i stabalca,
Pregledajte konope, verige,
Da budemo na putu bez brige.
Izderano dobro izkrpite,
Oštećeno pomno izpravite.
Nemal' lesa, vi u šumu po les,
Nemal' vode, vi na oko po nju.“

Reko Nenad, stěnu potražio:
Golu stěnu usréd pěska sitna,
Na gvozd sio i noge podvio,
Uči more, motri nebo plavo,
I po nebu oblake bělake,
Gone li se jugom brodolomnim,
Il se gone burom bezvěrnicom.
Nagledav se mora tihanoga,
Namotriv se neba plavetnoga
Zapitao gusle i gudalo,
Podali mu gusle i gudalo,
Da mi gudi i pěsmice poje.
On izpěva pěsme radostnice,
On opěva milje i omilje,
On opěva more i mornare,
On opěva radljiva Radišu,
Njega sreću, njega punu vreću,
Da se momci pěsmicom prorade.
Da od ruke njima dělo ide.

Kada momci ladju popraviše,
Šuperiše, paklom opakliše,
Pod nju grede dvije podmetnuše,
Vezaše ih gvoždjem i konopom,
Kad bud' ladja na njih počivala,
Da ne kriva ni amo, ni tamo.

Pa kad mrče i počinu sance,
Te odsléku sléka zaměnila,
Pod korabljom stupove odbili,
U sinje ju more odrinuli.

Zanjiha se na daleko more,
Bělu pěnu sinje izmetnulo,
Na moru se njiše korabljica,
Kano da je kakova gem-ptica,
Žalu momci ladju primakoše,
Osidraše tanahnu korablju
Izredice iz nje poskakali,
Za kamenje pa ju privezali,
Te klekoše, kape poskidaše,
Da izmole večernju molitvu,
Bog da prati, štogod morem mlati,
Da b' na putu dobra sreća bila,
Na zavratu bolje povraćenje.
Kada Nenad „tako budi" reče,
Crnoj zemlji lice poljubili,
I krstom se momci prekrstili,
Pa sědoše oko vatre žive,
Da večeru brčnu večeraju:
Mrvu ribe, zalogaj kolača,
I kapljicom jelo da natope.
Vino piše, a réč povodiše,

Da čekaju doba za otmicu,
Da odvedu Dilberu děvicu.

Vrěme prodje, tamna noćca dodje,
Na večeru i pogovor pozva
Robinjice Dilbera děvojka.
Robinjice u odaju došle,
Mili bože, divne tu lěpote!
Lica reć bi vincem umivaju,
Rujnim vincem, sladkom medovinom;
Nědarca im bosiljem mirišu,
Ol bosiljem, ol mirisnim smiljem,
Da po stasu sudiš i uzrastu,
Rekao bi: to su vite jele;
Da po haljah ti njihovih sudiš,
Rekao bi: to su labudovi;
Da po zboru ti njihovu sudiš,
Reko bi: to su golubovi.
Kose su im na mač upletene,
Ili pako sitno děvojački:
Od petero i od devetero;
Oka s' živâ, hoda paunice,
Jesu mome redom ubavice,
Jesu krasne kano upisane,
K tomu jesu još i milokrvne,
Ugojile lice za ljubljenje.

Dilbora ih lépo dočekala,
A još lépše mome za stol sadja,
Da se goste lovom jutrenjem.
Donesoše sluge ptic jarebic,
Jednu srnu, dvije košutice,
Zečevine i druge divljine;
Donesoše sluge djul-baklave.
Djul-baklave i zerdeta žutog,
Arašlame u medu kuvane,
Ševtelije za rose nabrane;
Uzmu onda služit lozovinu,
Služe sluge zlatnom čašom vino.

Kad robinje okusile vino,
Vino piju, ništa ne govore,
Tlapi im se bolje od medovca.
Okusila i Grozdana vino,
Pogledala navrlje Dilberu,
I uzè joj ovako govorit:
„Nije vino Dilbera dèvojko,
Za koga je ćitap i alkoran!
Daj vodice, nemaš li medice?
Al joj na te Dilbera prihvati:
„Nije voda Grozdana dèvojko,
Za koga je gostba i veselje!
Ponestalo danas medovine,

Pa uzela dobre lozovine,
Da pijete, da se veselite."
Čudom čudi tomu se Grozdana,
Pa kovarna děva s' pobojala,
Da tu njima pogibija bude.
Prišělo joj pivo i jestivo,
Te odstupi od bogata stola,
Da ne pije, da se ne opije;
Za njom druge robinje odstupe
Dobrim vincem veće nakićene.
Dilberi se na žao to dalo,
Te na drugu svaku pomislila,
I ovako momam' besědila:
„Hajde seke, igru da igramo,
Kad mi niste mlade sědilice."
Robinjice viču: „amo, amo,
Amo, seke, igru da igramo!"
Tada s nědar Dilbera izvadi
Žutu dunju i jabuku zlatnu,
Te robinjam opet progovori:
„Mećite se dunjom i jabukom,
Dunjom u pas koja me udari,
Dadem njojzi konja darovnika,
Nejahana, niti nesedlana;
Ka jabuku u nědra mi baci,

n,
ga.“
drago bilo,
letale,
abukom,
rigibat,
ti,
e minula,
nědarca.
e igrom veselile
obovi,
adimice,
e izpijali
tko i ne haje,
ije věk pazila,
nu veselila.
igrom mlade k
„na počinak sek
gru nastavimo.“
ale trudne se rc
o ložnicah tamni
, da se odmaraj
itianice,

Utišila bučna pre se kula,
Po njoj sanak sve robove pokla,
Po njoj sanak robinje umiri,
Ne umiri kovarne Grozdane,
Ne umiri Dilbere děvojke.

Grozdana se Krzlar-agi krade,
Mučki ide na sitne korake,
I kad starom Krzlar-agi dodje,
Ovako mu iz tiha zakaza:
„Krzlar-ago, pašino uzdanje!
Ja ti velim, danas mi omrkneš,
Neznam ago, osvaneš li sutra!“
I reče mu ona i razloži,
Šta počini Dilbera děvojka,
I sětna je starca zamolila:
„Ustaj ago, oružaj družinu,
Da prebdiješ ovu noćcu crnu,
I stražu nam ago podvostruči,
Jer nam krvav sutra dan osvane.“
To dokaza, i naglo će sinja
U odaju svoju odtrčati;
I robinji na nesan se dalo,
Te odluči noćcu premisliti,
Premisliti i još prestražiti;
Uzme pušku, pripasala ćordu,

Pa na prozor mali se nasloni,
I iz njega lice pomolila,
I u tamu oči izvalila,
I tanke je uši naćulila,
I vidi se mladoj u pameti,
Gděno kraču u debelom hladu
Po Dilberu kleti otmičari,
Pa pograbi pune samokrese,
I onako na oknu će děva
Dočekati na iztoku sunce.
U svoj sobi radina j' Dilbera:
Kupi zlato, niže biser dragi,
I prebire gospodska oděla,
Pa izabra bogatu odoru,
Te se mlada sama nakrasila,
Tankom svilom, škripavom, crvenom
I sve suhim zlatom izvezen,
I kamenjem dragim izkićenom;
I nemogav ponoći dočekat,
Ona tade jadovati stade:
„Oj polnoći, aj ti doba gluho!
Hoću li te jednom dočekati?
O polnoći obećao doći,
Kad se duše s crnih rakav d
S crnih rakav u povojih běl

Da na grobu svome jadikuju,
Ili mirom mirnim da planduju,
Nebil' tkogod grěšne ugledao,
Molitvom se mučnim smilovao.
O polnoći obećao doći,
Kad zapahne kralju nečastivih
Kad zapahne dimom krvavijem,
I zahrče pěnom smrdeljavom,
Zubi škrinuć i rigajuć plame,
Kad hudobe jedom nadmen těra,
Da polete s noći věkovite,
Da čověka mame i premame,
U sto slik da njemu se prikažu:
Sad ko děve dragostne, pakostne,
Il putnici trudni, umoreni,
Ko hajduci, ili gladni vuci,
Il bivoli, zmaji, psi troglavi,
Il u pravoj paklenoj prilici,
Kakvi jesu, kakve ih bog stvori:
Tvrde s' kože, garave, runjave,
Svud kosmati, ostraga repati;
Tanke noge i bivolski papci
Zemljom skotske tragove puštaju;
Oštri nokti, pače oštre pandže
S prstiju im krutih proklijale;

Mrzkâ s' čela, krivâ, vitorogâ,
Izpod vedj im čestih, naježenih
Crvene se oči strahovite;
Ploskonosi jesu, dugozubi,
Kozje brade, ustne naprćene.
O polnoći obećao doći,
Kad odsvuda na razskrća huda
Gmižu, hode, valjaju se, lete
Coprnjice, sudice, noćnice,
Vilenjaci, viške, bahornice,
Zli vampiri, zduhe, vukodlaci,
Běsni črti, djavolski maličci,
I sablasti i utvore svake.
Oj polnoći mučna muko ljudska,
Ja te tužna dočekat ne mogu!"
Ponoć minu, kula se uzdrma
Od praskanja ubojitih pušak,
I trošenja vrat dubova strža,
I od huke ranjenih junakov,
Što na vratih stražu imadjahu.
Vrata panu, straža popadala,
A u kulu četa provalila,
Da potraži Dilberu děvojku.
Čula štropot Grozdana robinja,
Skokom skoči, kulom poletila,

A da diže sanane děvojke,
I da diže mamurne robove.
Brza děva: „jala, kardaš viče,
Jala, kardaš, juriš na dušmana!“
Probude se mlade robinjice,
Od stra' ni kud ne znaju, ni kamo,
Od naglosti djipimice skaču
Kroz prozore mome trapověsne.
Probudile mamurne se sluge,
„Aman! kulom vrludajuć viču,
Prosti krste; vinovne nam kosti!“
A Grozdana hrabri, viče, kune,
Ne sluša ju nitko od zabune;
Koga noge nositi još mogu,
Město puške ište utecište.
Kad Grozdana tužna upoznala,
E joj nema moći ni pomoći,
Potekla je pred Dilbere sobu,
I pred njom se mlada postavila,
Da bi pristup sobi zakrčila
Svojom sabljom i životom svojim;
I kad došla Grozdana prěd sobu,
Gdě sobuję Dilbera děvojka,
Iz krnje je sablju povadila,
Ljutu sablju, sablju otrovitu,

Na zmijinu jedu nakaljenu;
Pa mi čeka, běsna da satare
Silnovite one otmičare,
I vremena dva tri časa prodju,
Primakne se četa Nenadova.
Idu momci, svuda zavirkuju,
Da iznadju Dilberu děvojku,
Nju tražeći iztraže Grozdanu,
I na nju se četa nagonila,
Da bi sablje o njoj okusila,
Al ih moma mužki dočekala:
Dobrom sabljom i desnicom boljom,
Sabljom vije, a junake bije,
Pa ne mari za krvave rane,
Već da tkogod od vragov opane.
I junačkih sedam glav opade,
Osma pade srčana Grozdana.
Jedni skoče tad Dilberu tražit,
A drugi će ljute rane brojit
Na děvinih prsih izsěčenih,
I nabroje momci u hitosti
Trideset i šest težkih ran i smrtnih.
Čula moma u odaji svojoj,
Čula uku i čula kuknjavu,
I od muke stade treptit mlada,

Žaleć krvcu onu proliveuu,
I htě poći mirit i blažiti.
U to Nenad u odaju stupi,
I on kliče Dilberi děvojci:
„Hajde děvo, slobodna si sada,
Hajde děvo kući Smiljanovoj!“
Razabra se lěpota Turkinja,
Pobra zlato i kamenje drago,
Pa niz kulu bělu potrčala,
A iz kule moru debelomu.
I igalom teće slana mora,
Da potraži brzu korabijicu.
Njojzi Nenad ladju pokazao,
U nju skoči Dilbera děvojka,
Za njom skače Nenad i mornari,
Od brěga se ončas odmakoše,
U sinje ju more zavezoše.

V.

Okošt momak, silan junačina
Jaše konja ljutom Arbanijom,
Ljutom zemljom usrĕd noći gluhe,
Konja jaše i konju govori:
„Ne znadeš li gdĕgod, hranitelju,
Ne znadeš li stare omorike,
Pod omorom gdĕgod vode hladne,
Da odpojim i tebe i sebe?
Ne znadeš li gdĕgod zaklon mali,
Gdĕno raste trava u zavojcih?
Zavojak da pod trudnu mi glavu
Meni bude mekanim uzglavjem,
Tebi, rosnat, pivom i jestivom.
Osulo se nebo zvĕzdicami,
Rosa rosi, noćca unoćila,

Ja na tebi skoro zadrěmao,
Bojno meni koplje otežčalo,
Na stremenu noge protrnule,
E da bog zna rad bi počivati,
Tebe trudna radje odmarati.
Al me nosi, konju, pod okrilje,
Pod planinu tamnu, zaklonitu,
Al me nosi u hrastovo dubje,
Jer na polju počinka mi nema,
Jer je polje, znaj mi, jadikovo,
Od njeg mnoge jadikuju majke,
Što im sini na njem poginuli,
Iz potaje, od hajdučke ruke.
Ne bojim se junak ja hajdukov,
Al, vitezu, ja se pribojavam,
Da ti ludo ne bi ran dopao,
Sad, kad tražim Musu Arbanasu,
Komu bi se rado osvetiti,
I turskom ga krvi oskvrnuti.
Za njeg vele: „„Musa prvi junak
I daleko od svih odvojio.““
E da bog da, da ga gdě zagledam,
Ma ko ptica konj mu se operjao,
A bio mu krilat i zmajevit,
I još brzac, ka i větar ljuti,

Klapi mi se, ti bi opoštio,
Opoštio sebe i gospara,
Te bi njega brzo sustigao,
Da peruljaš staru orlušinu,
Dok na Musu ja bi navalio;
Da m' odadrem sablju plamenitu,
Ljutu sablju, sablju sa očima,
Kojom rane Arbanasa daje:
Svaka rana od pede junačke!
Il bi ondě glavu izgubio,
Il bi sablju ljutu zadobio.
Ak' bi sablju ljutu zadobio,
Sakovao bi ja njozi kore,
Lěpe kore iz běloga srebra,
Da mi sablja, kad god ju opašem,
Uz koléno da mi podbrektuje,
Kad se svuda Arbanasa znade,
Nek se gděgod i Radul poznade."
Radul reče, pod okrilje jezdi,
Pod okrilje jezdi, pod planinu,
U miru je željan počivati,
I u miru konja odmarati,
Pak se vinu preko polja ravna,
Ka i zvězda preko vedra neba.

Na podanak gori kad dojezdi,
Izjà Zeku, uz goru se penje,
Pa sustalâ vodi u povodu,
Te sve pazi, ogumak da spazi,
I zemljicu za njim busenitu.
I on nadje mĕsto zaklonito,
Te odlučiondĕ počinuti,
Da odmara sebe i Zelenka.
Leži logom Radul i zadrĕma,
Al na jednom nĕšto zapištilo,
Te sanana momka razdrĕmalo.
Poskočio bunovan Radule,
Vidi mu se, to je zmija bila,
Pa premeće drvlje i kamenje,
Nebi l' našo guju otrovnicu.
U to opet nĕšto zapištilo,
Nije do njeg ni okolo njega,
Već to pišti nĕšto iz daleka,
Što on čuje, to je samo jeka.
Prene s' junak, te u sebi veli:
„Ta mi gora bude gusarljiva,
Pa gusari putnika napali,
Jer to netko od nevolje viče,
Pomoć zove, pomoći mu treba.“
Svom Zelenku zatim prihvatio:

„Neću tebe mučiti, vitezu,
Tuj ostani, budi na opazu,
Dok ja podjem i dok tebi dodjem.
Radul reče, kalpak prihvatio,
Namače ga na hero Radule,
Pa oštricu golu prihvatio,
I pod grivu konja poljubio,
Te otide malo u potragu,
Čas koraca, a dva osluhuje,
Osluhuje, iza grla viče,
Junak viče, nitko neodviče,
Te on napred po kamenju djipa.
Nu sad potriš nĕšto zapištilo
Iz utrobe gore kamenite.
Dobro Radul vapaj saslušao,
Te potraži oko sebe ponor,
Odkle glasi mučni porevuju,
Glasom podje, na pećinu dodje,
I u nju mi Radul ulĕgao,
Te prokopom vucinja se junak,
I on dodje jednoj loži tamnoj,
I on vidje divlju medĕdinu,
I pitomu pod njom košuticu.
Ne bijaše ono medĕdina,
Već bijaše bĕsna babetina,

Nadula se jedom i čemerom,
I podboči pustnica se ljuta,
Te krekeće nemilice kunuć;
Nit bijaše ono košutica,
Veće blěda mala děvojčica,
Koju tople suze propanule,
Te pomaže zemlju i kamenje,
I pomaže potres strahoviti,
I pomaže nečiste duhove,
Da ju brane i da ju obrane,
Da ukape nestvorenje ono.

Gleda Radul ote ženske glave,
Pa on ljutit bahom iršumom
Udario staru babetinu:
„Stani babo, obajgoro jedna,
Obajgoro, stara napnigušo,
Běsna bruko, sovo bućoglava,
Ogotino huda ogotana!
Stani babo, pa se meni kaži,
Kaži mi se, kâ si i odkle si,
Odkle tebi ova děva krasna?
Jer možeš mi ljuto postradati,
Jer sam voljan tebe šakatati.“

Poplašila baba se brljava,
Klonu ruke, a rěč joj zasěde,

Sgrčila se, drkće i savija,
Na osoju ka ljutica zmija.
„De govori, zagrmio Radul,
Da ne prsneš pod desnicom mojom;
Ja te bacim u dno pakla živa,
Paklenici da te dočekaju
Na žarkastih vilah duševilah.“
Od stra' baba na koléna pade
Ruke sklanja, glavurom se klanja,
I glavurom i do pasa tělom,
I još jeca i od groze kleca.
To junaka vele razljutilo,
Htio ončas babu ukapiti.
„Oj Radule, božji poslaniče,
Oj Radule, u to děva kliče,
Ja ti rečem, kâ sam i odkle sam,
Ak' si voljan mene saslušati.“
Nju mi Radul vesel zapitao:
„Okle tebi, zatajeno zlato,
Odkle ime moje ti poznato?“
Stala moma njemu kazivati:
„De sěti se oprani junače,
De sěti se Skadra i Bojane,
I staroga paše Skadarskoga,
I mlade mu Dilbere děvojke;

I sěti se trke glasovite,
Kojoj b'jaše obdulja Dilbera;
I sěti se ubavih vitezov,
Što Bojanu s děvom preskočiše.
Ja b'jah prva, ti bijaše drugi,
Treći b'jaše moj ljubovnik věrni:
Mladi Smiljan, nesudjenje moje."

Prihvati joj Radule junače:
„O Dilbero, dušo Smiljanova!"
„Stan' Radule, moma nastavila,
Da mi zgode čuješ i nezgode.
Moj me otac, držeć se kurana,
Ne htě dati mladomu kauru,
Te me progna sinju ka dženetu,
Ka dženetu, svojoj bašči divnoj;
Misleć da ja usrěd zabav mlada,
Med igrami, u razkoši svakoj,
Milovanje zaboravim svoje.
Za moj stanak Smiljane doznade,
Za moj stanak, moje robovanje,
Tě on htio dženetu pokrenut,
Al mu u to u boj b'jaše poći;
Te kad dodje mladom do izbora,
Obra junak bojak siloviti,
Da obrani věru i slobodu;

Jer je věra ono sveto blago,
Što primiče ljude stvoritelju,
A sloboda ono ljudsko blago,
Bez kê ljudi bili bi neljudi.
I on podje krvcu prolěvati,
Ali žaleć mene robinjicu,
Posla k meni pobratima svoga,
Da me otme i da me povede,
Ka Zaboku njega zavičaju.
Došo Nenad na galiji crnoj,
Ka dženetu krasnom vilaetu,
Te se mladi na proplanak pope,
Odkle kula bila na ogledu,
I tuj pěsmu lěpu izpěvao,
Izpěvao, boga ne gledao.
Kad ja pěsmu onu razuměla,
Podjoh u lov, podjoh u planinu,
I tuj sretoh otog poručnika,
I on meni poruke izruči:
Zlatan prsten i prebělu knjigu.
Kaza knjiga, što ja tebi kazah,
Poradšta on tako postupao,
Poradšta on Nenad poslao.
Ja Smiljana svoga poslušala,
Te s Nenadom da běžimo doba.
Usrěd noći ponoć urekosmo.

Ponoć minu, kula se uzdrma
Od praskanja ubojitih pušak,
I trošenja vrat dubova strža,
I od uke ranjenih junakov
Što na vratih stražu imadjaše.
Ponoć minu, stupio Nenade
U sobu mi krvav i prekrvav,
I pruži mi krvavu desnicu.
Ja se zgrozih mlada i zadrktah
Gledeć momka krvi omrljana;
Al mi sine Smiljan u pameti,
Te omastih luda svesrdice
Svoju bělu ruku nedužnicu
U desnici krvnika Nenada,
Što mi skrvi moje ime krasno.
Ka igalu slanom tad podjosmo,
U sinje se more zavezosmo.
I noć bila, te se poodjutri,
A kad prasnu zora od istoka,
S istoka sam mlado sunce zvala,
Da raztěra otua mglušinu,
Što se amo, tamo uhvatila,
Da gledamo plavetnu pučinu,
Naziremo brěge i obale,
I da jutro tude oklanjamo,

I bogu se svomu pomolimo.
Izčeznula tamna maglušina,
Oko ladje větric lavorić,
Kan da poju negdi glasne slavje,
Od radosti more se zanjiše,
Po iztoku ruže se prosule,
I bijele ruže i rumene.
Sred cvěća se zlatno čedo nadje,
I poglednu prvom na zemljicu,
I poglednu družinicu moju,
Družba pěsmu složno zapěvala,
Da se zlatnom čedu odazove.
Nosi ćušak pěsmu na široko,
Na široko nosi i visoko,
Te talasom zemljici odplovi,
Te vazduhom sunašcu odleti.
Odoléva sunce sve to veće;
Da mi lice od sunca ne smagne,
Od njega se štitom zaštitila,
A do mene na kormilu Nenad
Od vrućine sebe prohladjivô,
Mornar pěvo vesel ne mareći,
Da ga sunca žarka zraka žari.
I tako bi prvo čelo puta.

Do podna nam dobra ruka bila,
A od podna obrnu neruka.
Běše vedro, pa se naoblači,
Sa sěvera podigo se oblak,
I sa juga oblak se nadvio:
Jedan sušnik, a drugi zlogodac,
Oba pusta ljuta prvijenca
Sgomilanim param zlokobnicam;
Vedra neba poče nestajati,
I pod nebom brěgov vrhovitih,
Padè tama s brěgov na planine,
A sa planin do tal gusta pade.
Ćuri sušnik i zlogodac lěva,
Nagoni se jedan na drugoga,
Kano ala na aždahu ljutu.
Iz sušnika munja udarila,
Iz zlogodca silna kiša nadje,
Pognali se prokleti větrovi,
Podigoše na moru talase,
Na brěgove voda ustanula,
Naš se smrtnjak — to galija ne bi —
Naš se smrtnjak kolebati poče.
Okrenuše pěsme na tužaljke,
A mornari, griješnici stari,
Mole boga, da im pripomože,

Mole boga i zavěte čine,
Da 'ni budu poput poklonikov
Gori svetoj priloge nositi,
Budu krasit crkve i oltare,
Gladne hranit, golim rizu dělit,
I počeli mrtve naricati,
Čeljad zvati 'a grěhe kajati.
Sam još Nenad, da ne tura strave
U družinu svoju uplašenu,
Niti plako, niti s města mako,
Već hrabrio braću ukroćenu,
A těšio mene nevoljnicu,
I ja htědoh sebe prevladati.
Da ne kažem svoju žalost gorku,
Nu time se mlada zacenula,
I muka mi pamet zanijela.
U nesvěsti meni se nakaza
Ljudski rtu, stara avetinja:
Oko bi mu, ka sušnica munja,
Lice bi mu, ka i maven plamen,
A dve pleći: dvije hridi ljute.
Nakaza se, ruku mi ponudi,
Ponudi ju bělu i ledenu
Veleći mi: „„hajde sa mnom seko,
Da te vodim u krajinu bolju.““

Ja jalaknuh i Smiljana zvala,
Da me brani od aveti strašne;
Ja jalaknuh, time se osvěstih,
Te se nadjoh na pržini jadna,
Nakraj mora divlja i bučeća;
I tuj vidih mladoga Nenada,
Gděno mene već nariće momak.
Tuj ga vidih, za družinu pitah,
Ne htě mi on jade izjaditi,
Već će meni samo glagoliti:
„Tonom tonu tanena galija,
Poginula sva družina moja
Razma tebe i tužnoga mene,
I Gruice i Radina druga,
Štono život u čamcu spasismo,
I suhoti mukom doplovismo.“
Vrěme se je brzo razvedrilo
Utolili větrovi nemili,
A sunce se opet pokazalo,
Nebili svět hladan ogrijalo;
I nejmajuć tanke preobuke
Odlučili momci halje sušit
Po igalu, na sićušnom pěsku.
A ja ožeh skute razborite,
Ožeh skute i rukave ožeh,

I bile mi moje borne svite
U pojasu vele saborite.
Te se mlada malo razgalila:
A Nenad me žalostno motrio,
I stade mi ljubav spominjati
Moju ljubav i Smiljana moga.
Ja ga glednuh, pa mu ruho glednuh,
E on blijed, ka i ruho bělo,
Al me udilj nesudjenjem těši,
I glas njemu jača i ojača,
I oko se njemu zablištilo,
I ruke se njemu proigrale,
Ja ga glednuh, pa sunašce glednuh,
E on rumen, ka i žarko sunce,
I očima crnim zažagrio,
Pa će piljit u zenice moje,
I s nebuha na noge poskoči,
I Radinu ovako zakaza:
„„Eno sunca skoro na zahodu,
Hajd Radine ogledaj se malo,
I obajdi pustu okolicu,
Nebil' gděgod na kog naišao,
Da u njega konak učinimo.““
Ode Radin, ostade Gruica,
Te Gruici Nenad pristupio,

I něšto mu na uho prišapnu,
Al Gruica od njeg odskočio,
Ka da vatra opeče ga živa.
Uze momak njemu govoriti:
„„Sram te bilo pusti nejunače
Što ti pamet takve misli daje!““
Na to Nenad sablju povadio,
I onako Gruju udario.
Pade Grujo bolan na pržinu,
I meni je smrtan poviknuo:
„„Šaren ti je kano děto Nenad,
Šaren ti je, šarena mu majka!““
Svomu jadu ja se domislila,
Te poběgoh, al mu ne izběgoh.
Prestiže me i na zemlju svali,
A ja sěknuh snagom i životom,
Ja se branih rukama i nogam
Ja se branih i nokti i zubi,
I već htěla psetu se predati,
Da se crno na meni osladi,
U to bahnu Radine mornaru,
Sa Radinom poveće junakov.
To vidivši rdjav razčoeče
Izpusti me iz prokletih ruku,
Te djilasnu prenesretni pustnik,

Ali ljudi, što u pomoć došli,
Do jednoga b'jahu svi neljudi:
Svikolici goli razbojnici.
Spaziv mene onako samcatu
Uzè jedan, što najgrdji b'ješe,
Uzè druge ovako koriti:
„„Oj vi pusta moja nepamtila,
Što mi momka otog nevežete,
Što s na buli toj ne pokoljete?““
Jedva oto grdomajčić kaza,
Na Radina buknu razbojnici,
Te odeću na njem pokidaše.
I tělo mu krasno izraniše,
I najposlě njega privezaše
Za pećinu, pokraj mora slana,
Pa pograbe mene siroticu,
Odveli me grajom i vardanjom,
I ovdě me brate nastanili,
Gdě mi nejma malo progledala,
Da bi svijet běli nazirala;
I još mene jadnu pověriše
Otoj ženskoj brate neprilici,
Da ju majčim i da ju poslušam;
Ona mene hćeri i odgaja,
I bezdušno sa mnom li postupa;

Kad spomenem sladko ime božje
Ona meni hudobom odzdravlja;
Kad spomenem moju milu majku,
Proklinje mi pleme i koléno,
I prah sveti praotac presvetih,
Do sěmena najzadnjeg potomka;
Kad spomenem moje nesudjenje,
Naděne mi stotinu nadimak:
Jedan gori brate od drugoga,
Pa na meni lomi glogovinu,
Praska drvo, provre krv iz mene;
Al se tvrda ota kamenica
Nebi meni mučnoj smilovala,
Dok iztroši zadnju okančinu.
I jedva mi mrvicu odlahne,
Evo dodje šereg hajdučištu,
Da nabije sebe i nalije.
Kada ždere, ja metlaša gladna,
Imam nosit hranu ponajbolju;
Kada loče, ja blatuše žedna,
Imam služit vino ponajbolje;
Pa ja imam težko zadremana
Uspavat ga pěsmom uspavankom.
Nu gadi mi, na sreću prevelu,
Poštediše moje děvojačtvo,

Da me mogu bolje procěniti,
I čula sam brate po čuvenju,
Da već našli kupca iztočnjaka,
On me kupi, da me preprodade,
U Misiru, paši misirskomu.
Oj Radule srećo u nesreći!
Zaklinjam te rodom i porodom,
Zaklinjam te bogom mogućnijem,
Onim bogom, kojim se ti kuneš:
Ak si junak, koji pravdu brani,
I sirotu golu pustoruku,
Pohitaj mi Smiljana potražit,
Il sakupi sablje i junake,
Da neljudem mene otmeš mladu."
U to Radul Dilberu upita:
„Koliko je otih kletih ljudij
Male pare, věre nekrštene?"
Njemu děva brbošeć odkaza:
„Oj Radule ne troš zalud rěči,
Veće běži, da te ne zateku,
Jer mahniti buknu svi na tebe,
I smlave ti tve junačko tělo."
Na to Radul zubi zaškrinuo,
Zasija mu ono oko crno,
I zablišti u desnici sablja,

I lěvicu ljutit upestio,
Te zaviknu: „nisam strahić děvo,
Nisam strahić, nisam povukuša,
Da ne b' mogo poda-t-o podleći.
Meni seko uzmaka već nejma,
Pa ja sada tvrdo odlučio:
Ili spilju kletu osamiti,
Ili u njoj život izgubiti,
Bog nam dade, moja bude ruka.“
U to baba podignula glavu,
Uzè trti dlane med koleni,
I ćutke se obajgora smije,
Nasmija ju grohot razbojnikov,
Što primiču padalištu svomu.
Ide šereg, pred njim Ćor-Imane
Crne masti, a male porasti,
Male rasti, pleća širokijeh.
Na lijevu nogu nahramuje,
U ruci mu gvozdena oblica,
Na oblici tanka zviždalica,
Kad zazviždi, kan da vijor huji
Kroz dubovo listoopusto granje.
Kad u spilju Imane dohramô,
Žmiri, gleda, Radula ugleda,
Uzè mu se bezbožnik groziti.

„Vež' se momče, predaj bogu dušu!“
Ljuti Radul ništa ne govori,
Rsom srzne, britkom sabljom vrže,
U prvi mah dobro omerio:
Nekoliko glav je ukinuo.
Pa se nagna na družinu kletu,
I jednoga momak pogodio
Našatice, medju pečenice;
A drugoga posred mužka pasa,
Posred pasa, ukide ga s glasa;
U povije tog med oči dvije,
Vrljooka zveknuo po glavi,
Pol pasjače njemu odvrakao,
I med družbu zanese ju pustu.
Kada vide sluge torbonoše,
Arambaša gdě im poginuo,
Nica pali, te se uljunili;
Drugi pako uskočit htijaše,
Al im Radul uskakat ne dade,
Već pokida ranjenikom glave,
Te glavami dohvaća uskoke.
Videć četa, da joj nejma nade,
Radulu se na milost predade,
Radul njimi ruke povezao,
Te prizajmi iz spilje hajduke.

Kad ijedak pred pećinu dodje,
Sve razmišlja što će i kako će,
Kako paklu brže ih opremit.
Na kolac ih neće nabijati,
Na vrata ih neće nalagati,
O njih sablje skrvaviti neće,
Da on sablje svoje ne sramoti,
Već odluči, da ličinu maste.
Sedam bilo milost zaprosilo,
Sedam hoće Radul da pověša
O kakvome stablu granatome.
I našlo se drijen-drvo staro,
I o njemu Radule zatače
Sedam glavin, a za gran petero.
O zlu drvu kad jih pověšao,
U spilju je opet uležgao,
Da potraži babu i umrtvi,
Al o babi nigdě glasa ne bi
Kan da zemlja crna ju izjede.
Vidiv momka Dilbera děvojka,
Vesela mu uze govoriti:
„Hvala tebi junačka desnice,
Hvala tebi na junačtvu tvome.
Ja ti nemam blaga, ni bogatstva ....“
Zakrši joj Radule junače:

„Nemoj meni děla sramotiti,
Što od mala evo započeo,
I što bi ja rado dovršiti:
Ja bi rado tebe popratiti
Milovanu tvojemu Smiljanu.
Ti mi onda dopustiš Dilbero
Junačtvom se mojim podičiti,
Što izbavih najlěpšu děvojku
Iz čeljusti zvěri najgadnije;
Ako želiš nagradit mi trude,
To najsladja nagrada mi bude!“
Oto čuvši Dilbera děvojka
Ne bě u nje rěči nikakove,
Da ju šalje valjanu junaku.
S radosti se mlada preobrazi,
I bě lěpša, neg ikada b'jaše,
I 'na stade cvasti i pěvati,
Ka ljubica, snijeg kad okopne,
Ka i slavja kad proléće sine.
Prime junak preveselu momu,
Prime momu za bělicu ruku,
I iz spilje tamne ju izvede,
Da ju lěpu Zaboku povede,

VI.

Crni vrani, što se mesom hrane,
Crni vrani, što se krvi poje,
Mesom, krvi dobrijeh junakov,
Nadvili se kano oblak crni
Iznad polja ravna i zelena,
Zagaktali ljuto, jadoliko:
Kako graču, brčno njimi perje
Oda kril im crnih odskakuje.
Kobe ptice ljute ubojnike,
Što s' na pokolj danas podigoše.
Vrani gaču, u oblake skaču,
Triput polje ravno obletiše,
Obletiše s desna na lijevo,
Pa zloslutni u dno polja séli.
Ožedněli, pa čekaju pivo,
Ogladněli, čekaju jestivo.

Bude piva, bude im jestiva,
Samo gledaj turke i kaure
Oružane i naćordisane,
I pogledaj jošte polje ravno,
Jedno polje, dvije polovine:
Jedna turska, a druga kaurska,
Jedno polje, na njem vojske dvije.
Jedna vojska jutro oklanjala,
A druga se bogu pomolila,
I grijehe duhovniku kaza,
I on momkom grěhe duhovao,
I svetom ih vodom napojio,
I valjanom rěči ohrabrio.
Dobri konji polje prekrilili,
Bolji momci konje oklopili,
A sěvaju mači grebeštaci.
Konj do konja, pleme od plemena,
Pred plěmeni plemenski glavari,
Konj do konja, a do čete četa,
Pred četami paše i veziri.
Zdraknu sunce s istoka krvavo,
Puče zeljoš, kan da progrmlělo,
I on ljuta baljemeza viče,
I još zeljoš dobro ne izduši,
Već baljemez ljuto pripakao.

Sve je polje tama pritisnula,
Nije tama oda zla vremena,
Nit je tama oda noći gluhe,
Već je tama od topovska praha.
Viču knezi, vojvode, srdari:
„Tko je vitez, udari na Turke!“
Barjaktari razvili zastave,
Běle krste vojsci pokazali,
Podigoše desnice junaci,
Desnicami dobre poseklice,
Garnu konje momci nasrčeni
Med rebarca oštrim ostrugami,
U boj momci ljuti urinuše,
I u vojsku sablje uniješe.
Jedni viču Muja i Aliju,
Drugi viču blaženu Mariju.
Jednom samo puške izprazniše,
Pa se silni silno dočekali
I na sabljah, i na koplju vitu.
Sila grmi, zemlja se prolama,
Ječe brda, sore se ravnice,
Lome mači, tupe se sulice,
Tule konji, leleču junaci,
Kida s barjak, padaju kalpaci.

Eno ondě jedan krd vučićev,
I pred njimi běsan vujo jedan,
Evo ovdě jedan krd medićev,
I pred njimi běsan medo jedan.
Nij' to vujo, nit su to vučići,
Već to Smiljan i njegovi momci;
Nij' to medo, nit su to medići,
Već to Omer i njegovi momci.
Viče Smiljan, ognjaniti zmaju:
„Ne praštajte braćo dindušmanu,
Tako vama zlaćene slobode,
I tako vam krsta prečastnoga!"
Viče junak, svoje pleme vodi,
I plemenu junake spominje
Od kosova, polja žalostnoga.
Grmi Omer: „oj štenadi kleta,
Oj pogana sinja barečino!
Šta zaziréš od kaurske sablje?
Sudjeno li, da tuj pasti imaš,
Ni sotona tebe ne izbavi.
Napréd, napréd, sěci nevěrnike
I za Alu i za koran sveti!"
Postupaju Turci u napredak,
Udaraju na nje sokolovi
U jata se mala razdělivši,

Jedno jato Žarku pripadnulo,
Nosi junak barjak u lěvici,
A desnicom ljutu poseklicu,
Na Turčina běsna se zaleti,
Kano soko za golubî divljim,
I on Turke pod .. ač obrtaše
S desna, s lěva sabljom treskajući.
To vidio beže Samorčiću,
Nagna na njeg plohu Jarapinov,
Poklali se s četom Jarapijom,
A beg skoči k ljutom Zabočanu,
I izrane oba se junaka.
Bega duša namah ostavila,
A Žarku se iz srdca maknula.
To ućutiv ljuti Zabočanin
Izmolio glavu iz gomile
Izsěčenih po njemu tělesin
Kano oro, kada se iz strvin
Hoće nebu plavom da uzvije,
Pa on kliče: „zaměni me tkogod,
Evo njemu krvava barjaka!“
I jedvice barjak podigao
Malaksalom drhtavom lěvicom.
Oto vidi Smiljane junače,
I potrča kršnom barjaktaru.

Uginju se pod njim mrtve glave,
Ka i pěsak pod nogama morski,
Pa pristupi Žarku vitežkomu,
Poljubi mu usta posiněla,
I na ustih dočeka mu dušu,
Pa gledeći mrtva pobratima
Primi barjak krvi sav izpisan
I dozvao Mladena junaka,
I on barjak njemu uručio,
„Nedaj s ruke bratske ostavštine,
Ne čini mi junaku sramote!“
Pa on planu ka lav razjareni,
I pogleda ljutit oko sebe,
Gdě bi brata bolje osvetio.
Dade mu se ončas pogledati
Avdi-pašu na brzu kulašu,
Pa on krenu onamo Putalja,
I sětiv se dara majčinoga
Iza pasa trže samokresa,
Pusti iz njeg zrno na Turčina.
Skupo zrno ne palo na prazno,
Već na zdrava Avdi-pašu pade,
I Turčina razstavi s životom.
To ugledav Turci nevoljnici
Stadu běžat glavom bez obzira,

Al im Omer uzmicat ne dade,
Te bě junak silnovit prisiljen
Svoje momke sěći na komade.
I uvidiv da mu nema nade
Odlučio junački umrěti,
Te se metnu kršćane těrati,
I sam Omer četu pokrenuo,
Jednu četu: trideset junakov.
Al i naši Turčina těraju,
Svaki glavar četrdeset goni,
Mladi Smiljan petdeset pokrenu.
Teče Omer kolom na okolo,
Teče poljem za kršćanom trudnim,
Teče Smiljan kolom na okolo,
Teče poljem za turčinom kletim;
I tuj kobca huda sukobila
Na Omera mladoga Smiljana.
Pogledao junak na junaka,
I pocikne Lasta pod Omerom,
I pocikne Putalj pod Smiljanom,
Pa Omeru Smiljan progovori:
„Oj Omere, ne sěci mi braće,
Ne lomi der mojih kril prejakih,
Već izadji oprana delijo
Amo k meni na junačko polje.

Da junački život dijelimo,
Crne vrane mesom napitamo,
I ravnicu krvi natopimo."

Giban Omer na Smiljana mlada
Pusti raju, da uteče jadna,
Giban Smiljan na kršna Omera
Pusti turad, da uteče kleta,
Pa igraju po polju konjice.

Kad konjice dobre razjahali,
Navalio junak na junaka,
I tuj bilo boja ognjevita,
I tuj bilo boja očajana.
Klepnuli se sabljam dva, tri puta,
Dobre sablje žarku iskru daju.
Pa reći bi, i one su ljute
Jedna kremen, a druga kresivo.

Bije Omer, odbija Smiljane,
Omer bije, s jeda suze lije
I ljuta ga uhvatila groza,
Od groze mu zadrhtala ruka,
Pa sabljica njemu izmašiva
S drhtave se desne izmahnula.
U to Smiljan mahnu, pa samahnu
Lastavici jednim mahom glavu.

Pade Lasta na zelenu travu,
I pritisnu nogu Omerovu,
Pristupio Smiljane junače,
Ne pristupi da Omera šteti,
Već da konja s noge mu odvali,
I kako mu konja odvalio,
Uzè njemu junak govoriti:
„Oj Omere, oj ti zaludniče,
Zaludniče i zavaljeniče!
Ustaj brzo, da se oblazimo,
Da vremena zalud ne tratimo.“
Ončas Omer sa zemlje uzniče,
I još sablju dobru prihvatio.
Te Smiljana na sabljici čeka.
Boljom ćordom Smiljan navalio,
Navalio, ćordom udario,
Do krsnic mu sablju salomio,
Al i njemu ćorda se prebila,
Pol oštrice na ravnicu palo,
Druga pola u ruci ostala.
Tad Omeru Smiljan progovori:
„Oj balijo, sinja pustahijo!
Pobaci mi balčak u travicu,
Pa sam i ja voljan pobaciti
Okančinu na zelenu travu,

Da s' u kosti sada pohrvamo,
I da mejdan jednom prekinemo."
Oto čuvši Omere junače
Turi balčak u zelenu travu,
Grinu ljutit na Smiljana mlada.
Ščepali se u kosti junačke,
Jačaju se, šakama se biju,
Al je Omer junak dugoruki,
I u njega šaka silnovita,
I u njega snaga goropadna,
Gruhnù šakom Smiljana u prsi,
Pade Smiljan na zelenu travu.
Smiljan pade, Omere dopade,
I trže mu onu okančinu,
Da odsěče junačiću glavu.
Nu njemu se mladić smilovao,
I on uzè u sebi govorit:
„Neću gubit valjana junaka,
Neću gubit u nesvësti momka;
Bolja li je desnica mi ruka,
Da ne bude ni junačko srce
Da nebude gore od njegova."
To on reče, prihvati Putalja,
Te na njega momka naložio,
Pa niz polje konja potërao,

A sam hitâ Turadi pomoći,
Al Turčinu pomoći već nije,
Nad njim naša zaštâva se vije.
Ide Putalj i Smiljana nosi,
Na svoga se ozire gospara,
Mučke ide, na sitne korake,
Da neb' gosi svomu dodijao,
Al mu Smiljan udilj još samrtan,
Nit što čuje, niti što govori,
Niti miče, ni dušicom dišće.
To je konju vrlo mučno bilo,
Stade pištit kano zmija ljuta,
Nebil' se tko njemu smilovao,
A Smiljanu bolnom pomogao.
S ljute cike prenuo se Smiljan,
Pa kad vidi što je i kako je,
Uzè junak konju besèditi:
„Oj Putalju, moja slavo stara!
Evo meni sudni časak dodje,
Dodje hora, da se razstanemo,
Ja sramotno po tvog gospodara.
Pohitaj mi kamo u dubravu,
U dubravu tamnu zaklonitu,
I ondè me od sebe odbaci,
Pa pobègni iz šume vitezu.

Da Turčinu mene ne pokažeš,
Da se Turčin na mrtvom ne sveti.
Podji onda kuda ti je drago,
Al čuvaj se turskog konjanika,
Da pod njime mene ne sramotiš.
Dade li ti pako sreća huda.
Te dopaneš kadgod turskih ruku,
Daj Turčinu zdravom uzjahati,
Al mu ne daj zdravom odjahati,
Ma stalo te i života tvoga.
Tak osveti gospodara svoga!
Svoga gosu Putalj razumio,
Pa glavicom tužan poniknuo.
Te vrluda skrovitoj dubravi.
U dubravu kada ulegao,
Opet uze ljuto Putalj pištit,
Pišti ljuto, da se stabla tresu,
I zeleno od njih lišće pada.
Pišti ljuto, pišti pa predvaja,
I uši je miran naćulio,
Pa sve sluša, da li se tko javlja.
I htě sreća, Zelenko se javi,
Dobar konjic Radula junaka.
Podje Putalj Zelenka potražit,
Opet pišti i ušima strize,

Da Zelenku u trag brže udje,
I po glasu hitar Putalj dospjè,
Ravanici tihoj i skrovitoj.
Kad Putalja Zelenko uoči,
Poče igrat i hrzati poče,
Da Radula probudi junaka,
Da probudi Dilberu dèvojku.
Probudi se junak i dèvojka,
Pa gledaju na daleko konja,
I na konju junaka gledaju,
Vidi im se, da je smrtan junak,
Te se žure momka oćešiti.
Dodje k' konju Radule junače,
Za Radulom Dilbera dèvojka,
U junaku upozna Smiljana,
Pa sirota od muke zacvili.
Stane ljubit svoga ljubovnika,
Ljubnu njega i jednom i drugom,
Al on glasa od sebe ne daje.
To je momu vele uzbunilo,
Stala grdit svoje lice bèlo,
Stala kidat svoju kosu gustu,
Stala plakat, stala naricati,
Smiljanovo zlatno ime zvati.
U to Radul priskoči junaku,

I skine ga sa konjica trudna,
Te na mehku ga položi travu.
Tada moma na Smiljana pala,
Briznu plakat, gorke suze ronit,
Jedna joj se suza odmaknula,
Ter Smiljanu na obraz padnula,
Opeče ga kano vatra živa.
Na to Smiljan malo progledao,
Progledao, pa progovorio:
Progledao, u děvojku gviri,
„Jesi li to ljubovnice moja?
Odokle ti u te strane puste?
A gdě tebi moj pobratim Nenad?“
Savila se mlada sirotica,
Savila se mladom oko vrata,
Sve bi rada Dilbera děvojka
U jedan čas njemu pripovědat,
U jedan čas rada je doznati,
Što se zbilo Smiljanu junaku,
Al se sětna něčemu dosěti.
Pa brboše milovanju svomu:
„Sve ti Radul junak ispripově
Dok ja podjem sporiš potražiti,
Dobar sporiš, hajdučku travicu,
Da ti lěčim tvoje rane ljute.“

Na to Smiljan hitro primetnuo:
„Što ti reče, koga ti spomenu?“
„Mene brate, Radul odgovori,
Što pred Skadrom jednom s tobom trčah,
Da dobijem Dilberu děvojku,
I koga ti jednom izbavio
Oda grdne one zmijetine.“
Pa mu Radul povědati poče
O Nenadu, Radinu, Gruici,
I o babi, i o razbojnicih,
I kako je bio naumio,
Da u Zabok Dilberu povede,
I kak oni na put se spremiše,
Te dodjoše otoj ravanici.

To slušao Smiljane junače,
To slušao pomno i pazljivo,
Stade kleti prokleta Nenada,
Stade hvalit Radula junaka,
I nudit mu blago i bogatstvo,
I nudit mu svoju glavu rusu.
U to mlada sa sporišem došla,
Uzè stručak hajdučke travice,
Pa ga strlja med dlanima bělim,
I meće ga svomu ljubovniku

Na junačke prsi i na ruke,
Da od težke izbavi ga muke.
Uze Radul tada govoriti:
„Oj Smiljane, naša diko zlatna!
Tvojoj dragoj štitnika ne treba,
Kad uza te cvate i mladuje,
A ni tebi pomoći ne treba;
Uza nju ćeš zdravit i krljati.
Ti kaži mi, što bě i kako bě,
Da te mahom podjem osvetiti.“
Radul kroči, do konja dokroči,
I već htio konja pojahati,
Al se njemu Smiljan oglasio:
„Mili čoče, a za bogom brate!
Nećeš meni otud tako poći,
Nit ću te ja odtud tako pustit;
Ovranile meni bi jagode,
Ovranile i orumenile
Od sramote jaduom i prostote,
Gdě ne znadoh tebe obdariti
Bilo nožem, bilo puškom malom,
Bilo konjem, lěpim darovnikom.
Pitaj, traži, što ti godě drago,
Ma i imô preko planin hodit,
Sedam planin, preko sedam jezer,

I dára ti sedam godin tražit.“
Njemu Radul na to progovori:
„Ako ti ja ljubu izbavio,
A ti meni moju glavu spasi,
I ja onda tebi věru dadoh,
Da ću za te rado poginuti,
I rado bi tebe osvetiti,
Samo kaži, mahom da pokrenem.
Nu ak hoćeš, pre nego li podjem,
Da mi dadeš kakvu uspomenu,
To te zovem sada na bratimstvo.“
Vesel Smiljan sěknu snagom svojom,
I on djiknu na noge junačke,
Te ovako govoriti stade:
„Oj Radule, soko od sokola,
Od kosova valjani junače!
Oj Radule u svaćemu vuče,
Tko se ne bi s tobom bratimio?
Mi nećemo mala pobratimstva,
Niti ćemo nevolje bratimstva,
Već mi ćemo pričestno s' bratimit!
Crkva bude ota ravanica,
I petrail ovo nebo plavo,
A pop svědok svevideći *bože*,
Zlatan putir naša srca věrna,

Rujno vince naša krvca mlada."
Reče Smiljan, brata ogrlio,
I molitvu s njime izmolio,
I tri puta momci s' poljubili,
Onda Radul pobratimu kaza:
„Ja te zvao brate na bratimstvo,
Na meni je tebe darovati,
Za razlogu mojega bratimstva
Evo tebi moje sablje dobre."
To on reče, pa odpasa sablju,
Seb' odpasa, Smiljanu pripasa,
Pa je sablji svojoj govorio:
„Dobra ćordo i morijo turska!
Ko što mene nigda ne izdala,
Neizdaj mi pobratima moga,
Već ga hrani i oda zla brani.
Oždeniš li, uz koleno brekći,
Da te poji, ko te i ja pojih:
Vrućom krvi našeg dindušmana.
Nemoj pako za mnom tugovati,
Jer si danas za boljega pošla,
Pa se diči ćordo i ponosi.
Takvu bedru da mi resit budeš;
Takve bedre na krajini nejma,
Takve bedre, takvoga junaka."

Zatim Radul Smiljanu prihvati:
„Daj mi brate božju věru sablji,
Da mi vrućom krvi ju napojiš,
I napitaš mesom junačkijem,
Kada godě sreća te nanese
Branit věru i slobodu zlatnu.
Vična sablja boju ovakvomu
Dobro tebe uvěke posluži:
Proslavi ti tvoje ime krasno,
Zlatne žice tebe budu slavit,
Glasna grla tebi budu kvalit,
Cio narod bude te spominjat,
I s ponosom kazat ime tvoje,
Ime tvoje, milovanje srdje."
To on reče, pa Smiljanu pade,
Pade njemu oko gojna vrata,
I brata on jošte jednom ljubnu.
Tada Smiljan njemu zakazao:
„Evo brate snaga mi se javlja,
I to imam tebi zahvaliti,
A uza te i Dilberi mojoj.
Ja ti bijah ljutih ran dopao
Sěkuć danas Turke prokinike,
I kako mi Turke potěrasmo
Dade mi se Omera srětiti,

Te ja njega na mejdan izazvah.
Ja mu konja brzâ posékao,
Te Putalja i ja odjahao,
Da se Turčin na me ne potuži,
Da se bijem s njime nejednako.
Ja mu onda sabljicu salomih,
Pa i svoju u travicu bacih,
Da se Turčin opet ne potuži,
Da se bijem s njime nejednako.
Tada smo se za kosti ščepali,
Al bje u njeg ruka silnovita,
Al bje u njeg snaga goropadna,
Gruhnu lakom Omer me u prsi,
I ja jadan na travicu padoh,
I izgubih moju pamet bistru,
I kada se k sebi povratio,
Nadjoh ti se bolan na Putalju,
I moj konjic amo mene doni,
Gdě ti nadjoh sladko zdravlje moje,
Sladko zdravlje: Dilbericu moju."
Reče, ljubu rukom ogrlio,
A dušom ju junak poljubio.
Tada Radul Smiljanu pribvati:
„Ja sam kaił mahom pokrenuti,
Da potražim pustnika Omera,

Il Omera, ili Arbanasu,
Koga tražim od poveće godin,
Da m' odadrem sablju plamenitu,
Ljutu sablju, sablju sa očima."
Na to mu je Smiljan zakazao:
„Podji brate, traži Arbanasu,
Ne potraži Omera junaka,
Jer on goji srdce věrolomno
Za desnicu moju i sabljicu,
Podji brate i dobra ti sreća,
I dodji mi vesel u svatove;
To u Zabok mrtve se jeseni,
Da Radule meni děveruješ."
Primi Radul bratovsku ponudu,
Pa nakloniv mladoj se Dilberi
Poljubi joj ruku i skutove,
I pošěde pretila Zelenka,
Sa Zelenka Dilberi zakaza:
„Pameti me diko děvojačka
U dobrome, kak si u nevolji."
I Smiljanu tada zakazao:
„Zdravo živi i bolje uživaj!"
Pa Zelenka svoga udario,
Skoči konjic, ljuto poběgnuo,
A Radul se često ozirući

Rukom maše i maramom njiše,
I u šumi tako zakrenuo,
I u česti njenoj izčeznuo.
Vodi Smiljan plemenitu ljubu,
Vodi ljubu pod brmatu lipu,
Pod drvo im sveto miloduho;
Slavuljevo glasno pěvalište,
I vilinsko staro igralište,
Do joj priča štogod o pokolju,
I pod lipom s ljubom da žuborka,
O ljubavi sladku razgovoru.
Poletila běla golubica,
Za njom sjajan poleti golube;
Žarku ljubav oba prvu ljube.

VII.

Izmoli se vrlet plosnoglava
Iznad sinja mora i slanoga,
Za glavu joj privezan junače,
Kano da ga za nju prikovaše.
Leži naznak junak, muku trpi,
Al mu muka na oči probija,
Predas' suze grozne vitlajući,
I muka mu na usta probija
Goneć predas' uku strahovitu.
Tuži junak bogu velikomu:
„Pusti bože strělu iz oblaka,
Da me žarka mahom upepeli;
Diži bože iz mora valove,
Da me ovčas tegotni udave,
Jer je moja muka prevelika,

A još veći prěkor i sramota,
Što ih meni danaske naněli,
Nebi rado otog preživiti,
Da prěkoran ja ne sramotujem.“
Dorekao, težko uzdahnuo,
I zajapri blědo mu se lice,
Stade sipat suze odebele
Niz jagode i niz vrlet sivu
U debelo more i tihano.

Malo časa tako postajalo,
Stade more bobuke izbacat,
Pa izadje Pomorkinja vila,
Iz gr'oca glase te pustila:
„Oj čoviče, oj ti nevoljniče!
Šta mi truješ moju vodu slanu?
Potrova mi ribu zlatopasu,
Pogine mi mrož razbludnik s tebe,
Uvene mi grana od merdžana.“
Tada Radin vili odkazao:
„Sestrimim te vilo u nevolji,
Izvadi mi iz srdašca dušu.“
Na to vila momka pogledala,
Pogledala, pa mu odvratila:
„Neću dušu, van ću ljubac jedan.“
Pa pristupi ustnam Radinovim,

Poljubi je triput zaporedo,
I izreče basnu nad junakom,
I ončas ga tvrdih spon rěšila,
Primi onda za desnicu momka,
I digne ga na noge junačke,
Pa utonuv u dubinu morsku
Pusti njega na vrleti sama.
Stoji Radin kamen na kamenu
Nepomično poveće vremena,
I više bi 'nako postojao,
Da s' ne prene oda glasa jedna,
Štono njega na ime zazivlje.
Čuo glase, glase razaznao;
B'jahu oni brata mu Gruice,
Te poteče namah na pržinu,
Da ranjena pobratima traži.
Tražeći ga na pěsku ga nadje,
Gdě na raní desnu drži ruku,
A iz rane krvca mu udara,
Na tri mlaza, med četiri prsta.
Ranjeniku Radin priskočio,
Kida jadan svoje ruho bělo,
Da Gruici ranice povije,
I htě tražit lipove drvljadi,
Da izvije iz nje oganj živi,

Da s pepelom ona drva mehka,
Da mu baja i zavarči rana,
Ali Grujo na njeg izvalio
Svoje oči bêle i maglene,
Te Radinu ovako zakaza:
„Oj Radine, ertačino moja!
Ljuti su me jadi zabunili,
Pa je brate zalud tebi muka,
Zalud muka, uzalud bajanje,
Jer to nije rana od preboła,
Mili brate kopaj meni grobak,
Da sahraniš moje mrtvo tĕlo,
Da mi guje očiju ne piju,
Da mi vrani srdca ne kljuvaju,
Da mi vuci tĕla ne kidaju,
Već kidali prokleta krvnika,
Što na vĕri mene pogubio,
I što ote moje tĕlo mlado
Momu milju jadan i omilju.
Mili dome, otačbino mila,
Božji raju, slavni zavičaju!
Da se mogu jednom još nagledat
Onih dubrav tamnih i čarobnih,
Onih planin divskih i vilovnih,
Onih rijek brzih, vijugavih,

Onih hrvat puklih, žitorodnih,
Onih dvorov bělih, naseljenih
Ljudskom dikom i ponosom ljudskim,
Ta čeljadi mila roda moga,
Preslavnoga roda junačkoga.
Bože sveti, bože milostivi,
Ostavi mi još ostalu snagu,
Da se mogu pobaučke milět
Poput děce i lazara jadna
Dalekomu zavičaju svomu,
Ne marim ti ruke ozlediti,
Ne marim ti noge ozlediti
O kamenju i o drači pustoj,
I pripravan sam ti glog zobati,
Glog zobati, s lista vodu piti,
Samo zemlji da dopuzam svetoj,
I čim bože nju pogledam samo,
I poljubim i suzam okvasim,
Duboko ću smrtan uzdahnuti,
Da ti pustim iz srdašca dušu,
Da poleti u naručje tvoje,
Mrtvo tělo na svoje da pade,
Na zemljicu, što mi ne bud' težka.
„Oj Radine života mi moga,
Težko mi je ovako umrěti,

U tudjini, gdě mi svoga nema,
Paski umrět i od pasje ruke,
I još umrět brate bez zaměne,
I još umrět brate bez osvete."
Njemu Radin riječ zakršio:
„Ako umreš brate bez zaměne,
Bez osvete umrěti mi nećeš!"
Oto ćuvši bolestan Grujica
Prihvatio pobratimu svomu:
„Oj Radine, oj osveto moja!
Ti ne b'jaše srdca udovička,
Veće uvěk srdca junačkoga,
Pa ti meni u planinu podji,
Polovi mi trideset otrovnic,
Ne kolji je čim koju uloviš,
Već med petkom kolji i subotom,
S njina jeda tri kondira puni,
Dvimi sablju ljutu da nakališ,
Da nakališ sablju na tri puta,
Trećeg nosi uvěke uza se,
Kako svetu kaku amajliju,
Pa kad nadješ onoga pogana,
Tri rane mi na njemu otvori,
I izcedi u nje kondir jeda,
Neka pseto pomučno crkava.

Tako mene Radine osvetiš,
Kako tebi kršnom dolikuje."
Dok Radinu Grujo govorio,
Rade njemu ranu povezao,
Pa on digo na ramena Gruju,
I u zaklon ranjena unese:
U pećinu, na igalu morskom.
Kako Gruju Rade odložio,
Rade brata svoga zapitao:
„Ja kaži mi, gdě je Dilberica,
Smiljanova věrna ljubovnica?"
Mislju se je Rade zamislio,
Pa sažimljuć junak ramenima
Mučnu njemu riječ progovori:
„Ne znam brate, istinu ti kažuć,
Kud dospěla naša ubavica,
Al znaš kako Nenad me odpravi,
Da obădjem pustu okolicu,
Nebi li na koga naišao,
Da u njega konak učinimo,
Htě nesreća, hajduke ti sretoh,
I oni me k moru izpratiše,
I ugledav Dilberu děvojku
Uzeše mi děvojku meda se,
A za vrlet mene privezaše,

I děvojku mladu odvedoše
Pustahije grajom i vardanjom.“
„Šta hajduci? zapištio Grujo,
Hajduci ti Dilberu oteli?
Teci brate trkom bez pretrga,
Da izbaviš sinju robinjicu.
Njoj pomogni; njoj pomoći treba,
Njojzi treba, meni je ne treba.„
Reče Grujo, pa uhvati zavoj,
Da sa smrtne rane ga pokida.
Uze Rade božiti Gruicu:
„Oj Gruice štedi snagu svoju,
Ak si voljan Dilberi pomoći:
Nabrojio ja hajdukov dvaest,
Lasno bude nam ih iztražiti,
Kad nas dvoje na nje navalimo,
Ja bi samcat ludo zaglavio,
A Dilbere ne oslobodio,“
To se Gruju vidi istinito,
Pa on stade bogu se moliti,
Da mu dade ranu prebolěti,
I Dilberu skorom oslobodit,
Da očuva věru gospodaru.
Moleća se ulovio sanak,

Zaspa junak glavom bez uzglavja
Na zemljici crnoj i studenoj.
Do njeg Rade spava i ne spava,
Do njeg Rade bdije i ne bdije,
I tako ih mladâ zora nadje,
I tako ih mlado sunce nadje.
Kad planulo na iztoku sunce,
Probudi se Gruica mornaru,
Pa ga Rade budna zapitao:
„Bili išo u lov malo brate,
Da t' nalovim lova jutarnjega?
Od lova bi bolna te pitao,
A sebe bi gladna nahranio.“
Odkaza mu bolestan Gruica:
„Podji brate i dobra ti sreća!“
Uze Rade diljku i gadaru,
Podje u lov, podje u planinu,
I njemu je dobra sreća bila,
Te ulovi lova obilata.
Tako Rade zalagô Gruicu,
Zalagô ga ptieom peruticom,
Zalagô ga ribom pljuskavicom.
Jednog jutra pri izhoda sunca
Hoće Rade tužit se Gruici:
„Danas Grujo krstno moje ime,
Krstno ime proslaviti treba.

Rukom maše i maramom njiše,
I u šami tako zakrenuo,
I u česti njenoj izčeznuo.
Vodi Smiljan plemenitu ljubu,
Vodi ljubu pod brsnatu lipu,
Pod drvo im sveto miloduho;
Slavuljevo glasno pěvalište,
I vilinsko staro igralište,
Do joj priča štogod o pokolju,
I pod lipom s ljubom da žuborka,
O ljubavi sladku razgovoru.
Poletila běla golubica,
Za njom gaćan poleti golube;
Žarku ljubav oba prvu ljube.

Misli Rade, naruga se ptica,
Te htě za njom pušku izpaliti,
Planù puška, opet ne sastavi.
Nasrči se nesretan Radine,
I sěti se Gruičine rěči,
Te pomisli: danas dobra ne bud,'
Pa se htio s izdajnicom vratit,
Ali jato neči grivnjašov,
Misli Rade: „sgrěšiti ne mogu.“
Pa naperi i opali pušku.
Od grivnjašov nijedan ne pade,
Veće pade ptica lastavica,
Pod grivnjaši što baš poletěla.
Smilova se njemu ptica sveta,
Te zametnuv pušku naopako
Ode tužan i pustoruk Gruju,
I uzě mu ovako govorit:
„Dižimo se brate iz pećine;
Tuj obstanka nama više nema,
Poginemo tude mi od gladi,
Jer ja ubih jadan pticu svetu,
Ubih jadan pticu lastavicu.
Triput bilo mi se naměrilo,
Da opalim otu nevěrnicu:
Prvog puta na vepra naperih,

A još veći prěkor i sramota,
Što ih meni danaske naněli,
Nebi rado otog preživiti,
Da prěkoran ja ne sramotujem.“
Dorekao, težko uzdahnuo,
I zajapri blědo mu se lice,
Stade sipat suze odebele
Niz jagode i niz vrlet sivu
U debelo more i tihano.

Malo časa tako postajalo,
Stade more bobuke izbacat,
Pa izadje Pomorkinja vila,
Iz gr'oca glase te pustila:
„Oj čoviče, oj ti nevoljniče!
Šta mi truješ moju vodu slanu?
Potrova mi ribu zlatopasu,
Pogine mi mrož razbludnik s tebe,
Uvene mi grana od merdžana.“
Tada Radin vili odkazao:
„Sestrimim te vilo u nevolji,
Izvadi mi iz srdašca dušu.“
Na to vila momka pogledala,
Pogledala, pa mu odvratila:
„*Neću dušu*, van ću ljubac jedan.“
Pa pristupi ustnam Radinovim,

Poljubi je triput zaporedo,
I izreče basnu nad junakom,
I ončas ga tvrdih spon rěšila,
Primi onda za desnicu momka,
I digne ga na noge junačke,
Pa utonuv u dubinu morsku
Pusti njega na vrleti sama.
Stoji Radin kamen na kamenu
Nepomično poveće vremena,
I više bi 'nako postojao,
Da s' ne prene oda glasa jedna,
Štono njega na ime zazivlje.
Čuo glase, glase razaznao;
B'jahu oni brata mu Gruice,
Te poteče namah na pržinu,
Da ranjena pobratima traži.
Tražeći ga na pěsku ga nadje,
Gdě na rani desnu drži ruku,
A iz rane krvca mu udara,
Na tri mlaza, med četiri prsta.
Ranjeniku Radin priskočio,
Kida jadan svoje ruho bělo,
Da Gruici ranice povije,
I htě tražit lipove drvljadi,
Da izvije iz nje oganj živi,

Da s pepelom ona drva mekša,
Da mu baja i zavarči rana,
Ali Grujo na njeg izvalio
Svoje oči bêle i maglene,
Te Radinu ovako zakaza:
„Oj Radine, ertačino moja!
Ljuti su me jadi zabunili,
Pa je brate zalud tebi muka,
Zalud muka, uzalud bajanje,
Jer to nije rana od preboja,
Mili brate kopaj meni grobak,
Da sahraniš moje mrtvo tělo,
Da mi guje očiju ne piju,
Da mi vrani srdca ne kljuvaju,
Da mi vuci těla ne kidaju,
Već kidali prokleta krvnika,
Što na vêri mene pogubio,
I što ote moje tělo mlado
Momu milju jadan i omilju.
Mili dome, otačbino mila,
Božji raju, slavni zavičaju!
Da se mogu jednom još nagledat
Onih dubrav tamnih i čarobnih,
Onih planin divskih i vilovnih,
Onih rijek brzih, vijugavih,

Onih livad puklih, žitorodnih,
Onih dvorov belih, naseljenih
Ljudskom dikom i ponosom ljudskim,
Ta čeljadi mila roda moga,
Preslavnoga roda junačkoga.
Bože sveti, bože milostivi,
Ostavi mi još ostalu snagu,
Da se mogu pobaučke milêt
Poput děce i lazara jadna
Dalekomu zavičaju svomu,
Ne marim ti ruke ozlediti,
Ne marim ti noge ozlediti
O kamenju i o dračí pustoj,
I pripravan sam ti glog zobati,
Glog zobati, s lista vodu piti,
Samo zemlji da dopuzam svetoj,
I čim bože nju pogleđam samo,
I poljubim i suzam okvasim,
Duboko ću smrtan uzdahnuti,
Da ti pustim iz srdašca dušu,
Da poleti u naručje tvoje,
Mrtvo tělo na svoje da pade,
Na zemljicu, što mi ne bud' težka.
„Oj Radine života mi moga,
Težko mi je ovako umrěti,

Sva slovinska u jedno slivena,
I pročula ova rěč se sveta:
„Evo žazla ovdě, evo krune,
Evo lěpa dva kraljevska znaka,
Imate li za nje vi junaka?“
Kada bože slovo izustio,
Podmladilo vedro pre se nebo,
Te se nadvi jedan oblak běli,
Nadvio se, sunce pomrčio,
Te nestalo ote divne slike,
Divne slike i božje prilike.
Od pogleda toga čudnovata
Uznese se junak uz junaka,
Te Radinu Grujo progovori:
„De podaj mi dobru starokovku,
Starokovku sablju Nenadovu,
Da idemo hajduke tražiti,
Da idemo děvu izbaviti.
Dao njemu Radine oružje,
I podjoše mrvo uzbrdice,
Pa se Rade na kamenjak popě,
Da pogleda kud će i kako će.
S kamenjaka spazi drěnovinu,
Gdě o drěnu sedam glavin visi,
Sedam glavin o petero hvojak.

Pokazao Rade Gruju drvo,
Te se žure drvo ogledati.
Kad bijahu ne daleko drěna,
Uočiše prljavu staricu,
Gdě pod drěnom babetina kunja.
Probudio babetinu Rade,
Ovako joj glasno govoreći:
„Oj gurbetko, bajalice stara!
Tko nakrasi tako drěnovinu,
I tko tebe tude naměstio?
Još mi kazuj, il mi vračaj babo,
Gdě j' Dilbera, ljuba Smiljanova.“
Pogledavši baba oružnike
Stala sinja ovako naricat:
„Božji ljudi smilujte se meni;
Nit što znadem, nit sam što skrivila.
Imah sinja sedmero posobac,
Bio lěpši jedan od drugoga,
Bio bolji jedan od drugoga,
I još imah sirotica muža,
Dobra muža, boljega skrbnika,
Mi živili tako u zadrugi
Od malene stoke i od lova,
Od desnice i od oranice,
Ele juče pustnik udesio

Moju hranu i moju obranu,
I svadljivac s njime se posvadi
I stali se na putu hrvati.
Svomu otcu dětca priskočila,
Nu skot onaj pogubi mi muža,
I zamače sedmero krasnikov,
Ja bezglavna tužna i bezčedna
Prebijam se od stěne do stěne
Hraneći se bljuštem i bunikom,
Gusomačom i balučkom ludom."

U réč njojzi Radine upao:
„Hrdjav ti je sinja babo odpor,
Nećeš tako jadna kamenice.
Oj ti laži, oj ti paralaži,
Odkud tebi vezena marama,
I na njojzi ono ime krasno?
Plaha baba odma odvratila;
„Jao ljudi, tak mi gréšne duše,
I starosti prtenog oružja,
Ja naišla na tu maramicu,
Sve mi s' čini, izgubi ju děva,
Što jezdila s onim bezbožnikom."

Razsrdi se Radine mornaru,
Gdě ih hoće baba nalagati,
Pa za kiku sgrabi lažljivicu,

Odsěče ju gori kod zatiljka,
Te će vezat kikom babetini,
Vezat će joj ruke naopako.
I reče joj: hajde kikonošo,
Hajde vod' nas Dilberi děvojci.
Ol ćeš nama Dilberu prokazat,
Ol o svojoj budeš kiki visit,
Kad rok dodje, treći danak prodje."
Uputi se žalostnica baba,
Za njom momci jedni s' uputiše,
Te hodiše gorom i dubravom,
I hodiše poljem i livadom,
I gdě danovali, tu ne noćevali,
I gdě noćevali, tu ne danovali.
Trećem danku kad bi pri uranku,
Uzè Rade babi glagoljiti:
„Ne gubi mi luda babo glave,
Već mi kaži, gdě nam je Dilbera,
I tko tebi děvojku oteo."
Gronu suze staroj griješnici,
Nakapnica kan' da se provali,
Taji baba, da Dilberu znade,
Taji baba, da junaka znade,
Što oteo njojzi ubavicu.
U to Rade babi odvratio:

„Praštaj mi se s grěšnom dušom babo,
Jer za malo života ti nema.“
Oto čuvši stara babetina
Uz drhat će Radi progovorit:
Valjda nećeš ruke umrljati
Čistom krvi nedužne starice,
Ma ako si veće odlučio,
Da junače radiš nejunački,
Na volju ti tvoje bezakonje,
No ja čuvam jednu tajnu svetu,
Na umoru majka mi ju dade,
I reče mi: „„ne nosi je s mira,
Kad ti bude s njim se razstaviti.““
Ja vi travu razkovnik poznadem,
Okovi se od nje razkivaju,
Zaklopi se od nje otvaraju,
Svaka vrata od nje se odjape,
Ja bi rado travu vi pokazat,
Da poslušam prepokojnu majku,
Da ne nosim iz svijeta tajne.“
Njojzi Radin na to prihvatio:
„Laži babo, mala ti je vajda.“
Reče baba: „ne lažem vam sinci,
Tak mi boga i života moga!“
Pristadoše ona dva junaka

Na ponudu stare vračarice,
Da 'ni vide kakva joj je věra,
Te svrnuše u bližnju šumicu,
Da im baba razkovnik pokaže.
U to momkom dobra sreća dade,
Zagledaše čupava golića,
Gdě ljutica snadje ga gorica.
Oči mu se mladom zabělile,
A jagode jadnom pomodrile,
I usta se pěnom zapěnila,
Zubi škriplje, a rukama drhće,
I rukama drhće i nogama.
Kad bolnomu momci pristupiše,
Zažmirio Radine Gruicu,
Zažmirio Gruica Radina,
I na balčak metnu Grujo ruku,
I pojmi se, da udari momka,
U to uzè on i govoriti:
„Bože mili, gdě se meni smili
Otaj krvnik bezbožni, bezvěrni,
Gdě ga nisam kadar pogubiti,
Svoje krvce sada osvetiti.
Jest to brate onaj pogan Nenad,
Što me zakla jednom, al ne dokla,
I ne mojmo njega sada gubit,

Gdě alosan za sebe ne znade,
Već na polje njega iznesimo,
Da na polju pravdu mu sudimo.

Kako reče tako učinili,
Iznesli ga na zeleno polje,
Pa odrěše babetini ruke,
Da bajanjem junaka osvěsti,
I dok baba bajala Nenada
S Gruicom se Radin razgovaro
O neznanom mome otmičaru,
I sve misle i sve nagadjaju,
Tko je mogo oteti Dilberu.

Jedva baba basmu izustila,
Osvěsti se bolestan Nenade,
Zvěra mahnit, gleda poznanike.
Dok će njemu Grujo prihvatiti:
„Jes' se momče od měseca prepô,
Od měseca, il od sunca jarka,
Da zaběže plašljiv za goricu,
U osoju da pokoja tražiš?“

Njemu Nenad ništa ne odvrati,
Već djilasnu niz ledinu pustu.
Za njim Grujo u potjeru s' dade,
I na sve mu grlo podvikuje:

„Ta da si mi juče utekao
Ta još bi te junak dostigao!“
Oto čuo silan junak jedan,
Štono jezdi prama brzotečam,
I razabrav Gruičine rěči
Ustavio brza běžunara,
I dovede sužnja potočniku,
Potočnika junak zapitao:
„Što t' učini to maljavo momče,
Oto momče slabo, běloliko?“
Stao Grujo neznaniku kazat,
Stao kazat tko je zalac pusti,
I što zalac njemu učinio,
I što zalac Dilberi učini.
Oto čuvši neznani junače
Stao ljubit Gruicu mornara,
I Gruici ovako zakaza:
„Oj Gruice, da ti reče samo,
Da ti reče: „„to je guja Nenad““
Ja bi tebi priču povědao,
Povědao priču o Nenadu,
Povědao priču o Dilberi,
Kako oteh iz pećine momu,
Iz pećine, iz hajdučke ruke,
I hajduke kako pověšao;

Te piličnik od njih ne uteče,
Kako baba mome čuvarica,
Izginula spred očiju mojih,
Kako vodih Dilberu děvojku
U naručje Smiljana junaka,
I što ona o tebi mi priča,
I o tebi i Radinu mladom.“

Čudi s Grujo momku sveznajuću,
Pa mu uze ovako govorit:
„Ja ti imam jošte pridodati,
Da je Rade babu ulovio,
Pa podjimo mrvo u nazadak,
Gděno junak bajalicu čuva,
Koju smo mi danas naumili
Sa nevěrnim věšati Nenadom.

Pošli oni Radina tražiti,
Poljem hodeć Radule junače
Kazao se Gruici mornaru,
A Gruici vrlo drago bilo
Upoznati takvoga ljudinu.
Tako oni Radinu dospěše,
I Grujo ga na ime sazivô:
„*De* Radine izvedi mi babu,
Pokaži ju vitežkom Radulu“

Kada čula oto ime baba,
Digla oči, upozna Radula,
Od pogleda uhvati ju groza
Bojeći se ukapi ju junak.
Nju pogleda sa konja Radule,
Desnijem se brkom nasmijao
Videć gděno pred njim baba strepi,
Smijeći se progovori njojzi:
„Šta trepetješ stara trepetljiko,
Nije Radul pusti koljibaba,
Da bi zaklô 'vaku babetinu.“
To on reko, sa konja se digo,
Pa Zelenka trudna osedlao,
I sa njega čultan podigao,
Te ga prostre na Zelenu travu,
Pa je čultan šaren nakrasio
Sa matarom i sa jabukami,
I on reče Gruju i Radinu:
„Sědte braćo, da s' pogovorimo,
I po kaplju vina iztrěbimo,
I jabukom vino mezetimo,
Pa ću vas ja rado proputiti.“
Sěli momci, stali vino piti,
I *jabukom* vino mezititi,
A Radul im uzè govoriti:

„Ne gubite braćo lěpa zgloba,
Već ga vod'te Smiljanu junaku,
I vod'te ga Dilberi děvojci."
Na to kliče Grujo i Radine:
„Ta kaži nam, ako boga znadeš,
Gdě j' Dilbera i gdě je Smiljane?"
Tad će Radul govor nastaviti:
„Podjite mi onim putem doljnim,
I dodjete vodi tekućici,
I obalom vode potražite
Gdě je stala ona na gazove,
Tude vam je vodu pregaziti.
Pa držte se dubrave okrajka,
I udjite u trnjanu šumu,
Sred šume se tanka staza dala,
I ona vas skorice izvede
Na ubavu jednu tratinicu,
Na njoj lipa miloduha cvate,
Pod lipom se dvoje mladij ljubi:
Jedno Smiljan, drugo je Dilbera,"
Podigla se ončas dva mornara,
Jer bi rado na put se krenuti,
Al im uzè Radul govoriti:
„*Nemojte* me tako vrědjat braćo,
Vi mi vino teke obidoste,

Dobro vino, crnu kratošiju,
A na vama mataru je izpit.“
Na to momci skladno odvratiše:
Prosti brate, za zlo nam ne primi,
Al nemamo kada piti vino,
Jer nam kolje Smiljana potražit.„
Nu za ljubav Radulu junaku
Stojećke se Radine napio,
Stojećke se Gruica napio,
S Radulom se tada izljubili,
Još junake Radul zaprosio,
Da pozdrave Smilje i Kovilje.
Tad Gruica babu privezao
Za nesretna alosna Nenada,
A Radine u šumu potrča,
Te Nenadov iz nje štit iznese,
Pa odoše poljem zelenijem,
Al ne odè Radule junače,
Već s matare prignu oran piti,
I odluči tude omrknuti,
I odluči tude osvanuti,
Osvanuti pa dalje krenuti.

VIII.

Lěpa ruža bila na omari
Sréd ledine glavom preklonila,
I kad trave nikom ponikoše,
Kad zelene veće ožućele,
A njoj soka onâ ponestalo,
Što ju drži krasnu u životu,
Pomislila, da joj je povenut
U naponu mladoj i rumenoj.
U to nadje kiša porosica,
Ispravi joj krivu badrljicu,
I uzvisi ponosnu glavicu.
Ta bě ruža Dilbera děvojka,
A rosica biserna suzica,
Što s radostna oka Smiljanova
Na Dilberu plemenitu sipi,
Na ljubovcu s davna ne vidjenu.

Naslonila ubava Dilbera,
Naslonila svilena nědarca
O bijelu laktu Smiljanovu.
A rumeno lice i japreno
O ramenu svoga ljubovnika,
I savila sněžne je ručice
Oko gojna grla Smiljanova,
Put odrine oko bresta drva,
Digla oči crne ko maginja,
Da Smiljana preljubljena gleda.
S očiju joj vedar biser truni,
Te mladoga okom zaigrala,
I vildišnim zubom nasmijala.
Gleda děva svoga Smiljanića,
Gleda momak svoju Dilbericu,
Gledaju se, ništa ne govore,
Ne žamore rěči iz ustiju,
Već žamore suzom iz očiju.
'Nako stoje krasnik i krasota,
Da je gledaš gděgod iz daleka,
Ti bi reko, da su sadělani
Iz lěpoga Lužanskà mramorja.
Tako mladi u tišini moćnoj,
I pre zore i pre běla dana
Pod zelenom lipom se grlili,

Do njih cvao čemin i ružica,
Do njih cvalo smilje i kovilje.
S blagovonja njina mirisili
Pred njim' polje, a za njimi gora,
I po gori stanovno kamenje.

Šetao se vedrinom milinak,
I znaličan lipu je gledao,
I pod granjem momu nazirao,
E i moma njega uočila,
Te se pred njim malo zastidila.
Pa pohiti oči niz travicu,
I med travom badalj ugledala,
I dragomu prišaptnula svomu:
„Dajde zlato, da počupam badalj,
Nebil' i ja dobrosrećna bila,
I posegnu mlada za travicu,
I s korěnom badalj izčupala,
Te o njemu zlatan prsten nadje,
Na prstenu tri kamena draga,
Dva kamena, dva bisera sjajna,
I med njimi alem poveliki,
Miče alem dvadeset dukatov.

Uzè mlada vesela govorit:
„Oj Smiljane, grano bosiljkova!
Evo tebi malena uzdarja

Na zlaćeno tvoje obilježje."
To mu reče, za lěvu ga primi,
Te prstenjak njemu prstenova,
Pa se svila opet oko dragog,
Kano svila oko kite smilja.

U cik zore šuma zašuštila,
Iz nje kolo prhnulo děvojčic,
Tankovitih mladih i ubavih
Pod tananim bělim haljinicam,
Duge spleti, plave i zlaćene
Niza sněžna ledja razprosule,
I niz ledja i mlěčaste prsi.
Baci děva s kola veseloga
Dilberici sedepli tamburu,
Nehote ju Dilbera prihvati,
I nehote žice pokucnula,
Glasne žice, strune Jabučila,
Jabučila, konja krilatoga.

Kako moma žice pokucnula,
Zaspa njojzi Smiljan na travici
Od cilika sitne tamburice,
A děvojke nagorkinje vile
Za běle se ruke uhvatile,
Oko lipe te igraju kolo.

Leži Smiljan logom junačkijem,
I duboko Smiljaniću diše.
Kak' izdiše, onako se vite
U visinu grane uzvijaju,
Kak' udiše onako se vite
Ka zemljici grane savijaju,
Vite grane lipe miloduhe.
Od nemira hvojak pobrkanih,
I sijanja dragoga kamena
Na prstenu momka spavajuća,
Probude se na lipi slavulji,
Stali lipu světlu oblitati,
Stali glasnu pěsmicu pěvati,
I tuj rajske bijaše zabave,
I pěvanja bilo i plesanja,
I još bilo tambure igranja.
Da pogledaš brate niz ledinu,
I oko nje kolom na naokolo,
Ti bi reko, na saganak duva,
Duva juže suhi bělojuže,
Jer se trave po tiparu njišu,
Jer se stabla po tiparu giblju,
Ali njima Dilbera tipari
Na tananih žicah tamburinih.

Prebirale oko lipe vile
Běle noge po zelenoj travi,
Ali kola na jednom vodjica
Zadjilikne kano soko sivi:
„Jao seke, rodilo se sunce!
Vila reče i vile šmignule,
I u šumi čestoj izčeznule.
Vil nestade, nestalo plesanja,
I nestade sitne tamburice
Iz bijelih rukuh děvojčinih,
Utiše se stabla i travice,
Umiri se Smiljane junače,
I nad njime granje se umiri,
I slavje će opet posědati,
I na njemu opet propěvati.
Probudi se moma obajana,
I tamburu oko sebe traži,
I još gleda svoga věrenika.
Gdě joj dragi sladko jošte spava.
Njega gleda i njemu zakaza:
„Ustan srdce; rodilo se sunce!“
S tih se réči Smiljan probudio,
Uze tužit premiloj Dilberi:
„Zar ne vidě sladka Dilberice
Mrke more moje prsi tužne,

Još se u snu meni pričinilo,
Da s nadamnom grane uzvijaju,
Uzvijaju, pa i savijaju,
I još viděh, gdě igraju vile
U 'vo doba kolo neobično."
Njemu moma na to prihvatila:
„Klapi mi se, da mi nagazili
Na vilinsko noćno igralište;
Što i tebi, i meni se svidi,
I tamburu mislim udarala,
Po tiparu vile da igraju.
Běžmo dušo, běžmo na ledinu,
Da minemo osvetu vilinu."
Moma reče, na ledinu mladi
Za ruku se vodeć potrčali,
Pa se hote ledinom šetati,
I šetajuć mlado cvěće brati.
Obra Smiljan rumenu ružicu,
A Dilbera běloga bosiljka,
Te se mladi měnovali cvěćem.
U to Smiljan Dilberu sětio:
„Oj Dilbero bude nama kolje,
Da idemo mojoj poselici."
Oto rekav, stade konja zvati:
„*Tos Putalju*, da idemo na put!"

Konja zovuć poljem pogledao,
Te na polju čudno družtvo vidi:
Orjatina vidi otrcana
Za ordulju mrzku privezana,
I za njimi dva ponosna momka:
Nosi jedan světlu starokovku,
Štit zlaćeni drugi momak nosi.
To vidivši Smiljane junače
Uzè svoju Dilbericu pitat:
„Kakva su to na polju čudila?
Ja sam nakan amo ih dozvati,
Da se čudu otom načudimo.“
I on stade namah grlom vikat,
Grlom viče, rukom domahuje,
Čuli njega na polju putnici,
I njemu se momci odazvaše,
Te Smiljanu naprečac hodaju,
I pred njega putnici kad došli,
Skoči Grujo iza orjatina,
Skoči Rade iza babetine,
Pa Gruica onda boga nazva:
„Dobro jutro mili gospodaru,
Osvanak ti gospojice sretan!“
Drvene se mladi i kamene,
Ta gledajuć Gruju i Radina,

I za njimi babu sa Nenadom,
Al im uzè Grujo govoriti:
„Nemojte se sada drveniti,
Drveniti, niti kameniti,
Već sědnite na mekanu travu,
Da slušate i da pametite.
Na to njemu Smiljan odkazao:
„Dajte braćo, da vas omilujem,
Pa mi neće nika ni kroz uho,
Ni kroz uho, niti mimo uho.“
To doreko, pa on momke ljubnà,
Ljubnù momke i dva i tri puta,
I htě sěsti na rosnatu travu,
Al mu Radin brzo podmetnuo
Štit zlaćeni, junačko sědalo,
Pa će Smiljan pre ljubovcu svoju
Posaditi štitu na kraj desni,
Te on do nje na kraj lěvi sědne,
Njim na prema sědoše mornari,
A za njimi sa Nenadom baba
Šinula se na zemljicu crnu,
Pa se vuče baba s njim i tuče.
Jedvice ih Grujo primirio,
Uzè onda Smiljanu govorit:
„*Ne kažem* ti dobri gospodaru

Tko i što su ti zarobljenici,
Jer si čuo valjda po čuvenju,
Što je oto božje nestvorenje,
I znaš momka ova nakraj srdca,
I pametiš što učini zalac
Věrěnici tvojoj preljubljenoj.
Braneć ti ju od pustnika otog
Zakla mene jadan nečověče,
I da brata meni ne bijaše,
Paski bio bi ja poginuo,
Ta da paski i od pasje ruke.
Rade mene, bog mu naplatio,
Zalagao i još nastojao,
I kada ja mrvu okrljao,
Podjosmo ti Dilbericu tražit,
I mi došli drěnu granatomu,
I ondě ti babu ulovismo,
I za dragu tvoju upitasmo.
Stade baba lagat, polagivat,
Stade cvilět, u prsi se busat,
I za svoju se prositi glavu.
To razsrdi ortačinu moga,
On uhvati ordulju za kiku,
Odrezo ju gori kod zatilja,
I njom babi ruke povezao,

I reče joj: „„ajde kikonošo,
Vodi ravno Dilberi děvojci.
Ol nam babo děvojku prokažeš,
Ol o svojoj budeš kiki visit,
Kad nam treće osvane sunašce““
Pošla baba, i mi za njom pošli,
Trećem danku kad bi pri uranku,
Opet Rade babu zapitao,
Da nam kaže, gdě je Dilberica.
Stade baba iznovice lagat,
Stade tajit i bogom se kleti,
Živim bogom i porodom mrtvim,
Da ne znade Dilbere děvojke.
Tada Rade i ja odlučismo
Tvrdoglavo věšat nestvorenje.
Oto spaziv mrzka babetina
Bijaše joj njena glava skupa,
Te uzè nam ovako govorit:
„„Pre neg umrem, da vi kažem tajnu,
Koju meni moja majka dade.
Ja vi travu razkovnik poznadem,
Okovi se od nje razkivaju,
Zaklopi se od nje otvaraju,
Svaka vrata od nje se odjape.
Ja bi rado travu vam pokazat,

Da iz světa ne ponesem tajne,
Da poslušam prepokojnu majku.““
Mi pristasmo uz ponudu ovu,
Te svrnusmo u bližnju šumicu,
Da nam baba razkovnik pokaže.
U to nama dobra sreća dadę,
Naidjosmo na ležeća momka,
Gdě ga tresla ljutica gorica,
Mi u momku Nenada spoznasmo,
I htědosmo njega ostaviti
Dokle bolan malo k sebi dodje,
Al nam baba na to progovori:
„„Ja ću basmom momka obajati,
I goricu s njega iztěrati.““
Mi starici ruke riješismo,
Iznesosmo momka na ravnicu,
Da nam baba Nenada osvěsti.
Kad s osvěsti bolestan Nenade,
Pogledao mahnit oko sebe,
Pa on skoči skokom od zemljice,
I poteče niz ledinu pustu.
Ja se dadoh za njim u potěru,
Al mu noge b'jahu brzoteče,
I skoro mi uteći htijaše,
Nu na boga junak nas presreo,

I on meni momka ustavio.
Ja Nenada bio voljan věšat,
Ja grdulju bio voljan věšat,
Nu nas junak — Radule mu ime —,
Od tog svrati ovako zakazav:
„„Negubite braćo lěpa zgloba
Poved'te ga Smiljanu junaku,
Poved'te ga Dilberi děvojci.““
I on mene i druga nauči
Kud nam poći, k vama da dodjemo,
I još reče: „„pozdrav'te mi braćo
Pobratima moga najboljega,
I najlěpšu na světu děvojku.““
Poniknuli glavom ljubovnici,
Na pozdravu da mu se zahvale,
Pa Gruica ovako nastavi:
„Mi odosmo od vrstna Radula
Prije noći, ali po sumraču,
Kad povratke volujara javi,
Gazeć travu jošte ne gaženu
O sutonu potoku dospěli,
I potoka brěgom poiskasmo,
Gdě je stala voda na gazove,
Pa naputi na gaz naidjosmo,
I mi stali hlădnu vodu gaziti.

Sred poloja sgranuo se Nenad,
I htijaše u vodu s' povalit,
Al ga baba smrti se bojeća
Pridržala jedno malo časa,
Dok s Radinom momka podupresmo,
I bijaše gospodaru muke,
Dok ga zdrava na brěg iznesosmo,
I ondě ti umah odlučismo
Porad noći tamne počinuti,
A danaske mi u praskozorju
Nastavili svoje putovanje,
Ta evo sad zdravi tebi došli,
I doveli babu sa Nenadom,
Da im sudiš kako tebi drago."
To slušao Smiljane junače,
I često ga suze promaknule,
Ta od jada gledajuć Nenada,
Nevěrnoga njemu pobratima,
I Smiljanu kada malo granu,
Uzè junak ovako govorit:
„De Radine, ti po bogu brate,
Razstavi mi babu od zlikovca."
Digo Rade dva zarobljenika,
Pa razstavi jedno od drugoga,
Tada Nenad mahnit i nesvěstan

Zavi glasom, kano gorski vuče,
I htě poljem sinji da uteče,
Al ga Rade za ruku ulovi,
I srdito momka pogledao,
I zagrozi ludu se desnicom,
A Nenadu Smiljan progovori:
„Ti pokore — to ti nazivalo,
Jer ti lěpo ime ne pristoji —
Sližeš mi se s ovom babetinom,
Babetinom tvojom neprilikom.
I s njom živit toliko mi budeš,
Koliko mi draga robovala,
I robujuć u spilji bivala.“
Bože mili čuda velikoga,
Bože mili sreće u nesreći:
Pod starost će grde ašikovat,
Pa se mrzka to čuv razveseli,
Grbava se malo nârâvnalà,
I opijá babá usnicamà,
Te ugodi žvale u žvalice,
I još misli grde u pamèti!
„Da je meni kakav krnjav greben,
Ja bi njime kosu pročešljala,
Da je meni rumena mazanja,
Ja bi njime lice namazala,

Da je meni mrvicu raztoka,
Navukla bi njime obrvice,
Pa bi divno momka podnosila.“
Poholi se timi misli baba,
Širom širi suhe drhtavice,
Nebil' u njih momka dočekalâ,
Grohotnuo alosan se junak,
Kan da hoće babi se nârugat,
I videći pred sobom ordulju
Upestio drnovit lěvicu,
Lupi pesti ordulju u čelo,
Pršte čelo, ka pronosak běli,
I još obraz njojzi opučio
I na troje, i još na četvero,
Mrtva baba na ledinu pade.
To gledâjuć nâsrči se Grujo,
I prihváti dobru stârokovku,
I on mâhnu uzdânicom svojom,
I bio bi momkâ posěkâo,
Ali Smiljan brzo priskočio,
I nâ sâblji udârâc dočekâ,
Te je ljutâ ona stârokovkâ
Nenâda se samo zâtaknulâ,
I iz njega vruća krvca šinu,
I on bolan nâ zemljicu pâde.

Tada Smiljan Gruici zakaza:
„Nemoj radit tako nejunački,
Nemoj mrtvit alosna junaka.“
Razuměla Dilbera Smiljana,
Pa priskoči momku ranjenomu,
I krvcu mu mlada ustavila.
Kada Nehad k sebi se povrati,
Kano da se sětan preporodi;
On pogléda Smiljana junaka,
Pogledao, pa ga upoznao,
I zapišti bolan od nevolje,
I Smiljanu na koléna pade,
I on gorke suze ronit stade,
Te ovako njemu progovori:
„Oj Smiljane brate i nebrate!
Zaklinjem te i milim i dragim,
Da mi pustiš pre neg me zakolješ,
Da mi pustiš jedno malo časa,
Da se bogu molim velikomu,
Nebil' k sebi dušu mi primio.
Kad to čuo Smiljane junače,
Na oku mu suzica se nadje,
I Nenadu ovako odkaza:
„Nij' u mène ruka krvoločna,
Nij' u mene srdce tvrdokorno,

Da ti ne bi junak oprostio.
Kako i bog tebi se smilova
Povrativ ti pamet izgubljenu.“
Reče Smiljan, pa Nenada primi,
Primi njega za desnicu ruku,
I digne ga na noge junačke,
I reče mu: „da ti j' prosto brate!“
Pa Dilberi svojoj se okrenu,
I on mladu svoju opomenu,
Da i ona junaku oprosti.
Dilbera se na to zastidila,
I pobaci oči niz travicu,
I iz tiha: „da ti j' prosto!“ kàza.
Tad Nenadu Smiljan progovori:
„Jeli věra u tebi sad tvrda?
Da putuješ s nama uzajedno,
Da podjemo pîtomu Zaboku.“
Njemu Nenad na to odgovori:
„Zalud kaže, tko jedan put slaže.
Kad već si mi život poklonio,
Dopusti mi, s vama da ne podjêm,
Da ne bude med vama sramote,
Jer je meni težka jošte duša,
I rado bi grěšnu olakšati,
Pa ću zato světom se prebîjat.

Prebijat se šumom i planinom,
I crkvu ću svaku obilazit,
I prepostit poste svekolike,
I ako mi svemogući dade,
Te preživim na lěto pokoru,
To ću ti ja krštenja mi moga,
To ću ti ja světom junakovat,
Da svud branim sveto děvojačtvo,
Da ga branim i poginem za njeg."

To Smiljana puno razveseli,
I on dade desnicu junaku,
I ovako vesel progovori:
„Bog te brate dugo poživio,
Da mu radiš tako plemenito."
Pa ogrli brata i poljubi,
I na putu dobru sreću nazva.
Podje Nenad srdca veseloga,
Podje Nenad duše ublažene
Sve mu družtvo dobar put kliknuvši.

Tada Grujo Smiljana zapita:
„Hoćemo li i mi gospodaru?"
Htio Smiljan pristat uz Gruicu,
Al Dilbera na to mu zakaza:
„Nemoj poći obrečenje moje,
Dok tog mrtvog ne sahraniš těla,

Te pretraži oko sebe zemlju,
Da znadete kud podignut potoč.“
Stao Rade, Gruica na presrt,
I gledaju oko sebe zemlju,
Al ne mogu momci dogledati
Prokletoga nigdě otmičara.
Oto čuvši Smiljane junače
Hoće junak momkom progovorit:
„Braćo moja i družino moja,
Pomognite dobrû sveštenîku,
Vodite ga pitomu Zaboku.
Lěpo mi vas otac moj dočeka,
Lěpo otac, lěpo moja mati,
I živite s njimi u zadrugi,
Dok s Koviljkom momu dvora dodjem.“
To im reče, natištę Putalja,
Za Osmanskim onim otmičarom.
U to njemu družina kliknula:
„Oj Smiljane, dobra stiž ti bila,
Dobra kob ti Koviljka vratila!“

X.

Udario Muša kulaš nokat
Niz rudinu i niz šumu hladnu,
I izašav jednom polju ravnom
Stadè uzdom zlatnom uzmahivat,
Stadè bělom pěnom prebacivat,
Jer je njemu gazda dodijao,
Nijé gazda, već je robinjica,
Što se hoće junaku izviti,
Te s' previja sedlu po oblučju.
To zapaziv Musa Arbanasa
Tište bolje k sebi robinjicu,
I uzè joj ovako govorit:
„Oj děvojko mamo i pomamo!
Malo bude tebi vajdisati,
Da s previjaš sedlu po oblučju,
Da iz mojih ruku se izvijaš,
Izvijaj se, izvinut se nećeš,“

Moma sluša, al moma ne uša,
Veće ona sa sobom govori:
„Ako mi je s puta zalutao,
Da bog dade, da me skoro nadje.“
To ču Musa i odkaza njojzi:
„Jesi li se mlada već udala,
Jal udala jali ověrila?“
Opet moma sa sobom nastavi:
„Da bog dade, da me skoro nadje!“
Na to će se Musa narugati:
„Čini mi se, da si udovica,
Jer si mlada odveć samovoljna,“
Děvojčica njemu prihvatila:
„Šuti gujo, šuti nejunače,
Da te vrani mahnita ne čuju,
Da te gladni gromu ne prokažu.“
Odišta ju Musa poslušao,
Te on šuti, ništa ne govori,
Veće pazi na konjica svoga,
Kud mu hodi, da li dobro vodi,
I vodio jednoj jeli krnjoj,
A kad krnjoj jeli dokasao,
Od zada se tankom stazom prima,
I u klanac stazom zagazio,
I bijaše klanac jadikovac,

I bijaše klanac strahoviti:
S desna ploča, s lěva gusta drača,
Uba ima crne glogovine.
Kad Koviljka strme skale spazi,
Uzè ona bogu se moliti:
„Oj ti bože, bože pravedniče,
Čemu držiš otu strahotinju,
Otog skota na světu ovome?
Podaj bože, da se brěg odroni,
Pa pustnika sa mnom da zaroni.“
To čuv Musa uhvati ga drhat,
Kucnù konja, što mu snaga dade,
Skoči kulaš, pod njim ljutac kamen
Vrca iskre amo i onamo.
Trene trenak, al ne trene drugi,
Nuto běsna ona vilovnjaka,
Gděno skůlam na teme se popè,
I na stobor kuli dojurio.
Věrne sluge s dvora izskočile,
Te prihvate pod junakom konja,
Da ga vode u podrume doljne,
Druge sluge pred Musom se grče,
Da im kaže kuda će da trče,
Ali Musa sluge odtěrao,
Te Koviljku za ručicu primi,

Da se s njome po stoboru šetje.
U to mlâda stobor razgledala,
S gledanja joj pred očima mrče,
I grohnule suze joj niz lica,
Niz blijeda, kano plastunica.
To zapazi Musa Arbanaša,
Te on mlâdu Koviljku upita:
„Selen, velen, mlâda děvojčice,
Čemu rosiš po licu ružice?“
Njemu moma namah prihvatila:
„Ne muči mi kleta pustahijo
One ljute tvoje jezičine,
Već pogledaj svojim zaravankom,
Gdě krvava tebi prekrniče
Podjikala dětelina trava
Udarajuć jošte mrtavštinom,
Zaravanku pa mi kraje gledaj,
Gdě si mi ih jadni bezdušnice
Okitio carevom smrdljikom,
A smrdljike ljudskimi glavami,
Nije grane, gdě ne ima glave!“
Njoj se hoće Musa da ulaže,
Te ovako momi prihvatio:
„Srdo moja, ne srdi se na me,
Nit mi větri okom kojekuda,

Veće gledaj ovu bělu kulu,
Ovu moju čudnu gradjevinu:
U temelju od gvoždja žestoka,
Do pokriva od mramor-kamena,
U pokrivu od kalaja běla.
Nju mi gledaj, pa istinu kaži,
Jeli malo blaga potrošeno,
Dok sam ovak kulu poperio,
I još reci momo stoji li mi
Zgodna kula na zgodnome městu?
Znadem srdo, što mi ti odkažeš,
Ti mi rečeš: dični su ti dvori,
Ali su ti malo potamněli
Uzdišući tužni za upravom.
I jest děvo slaba im uprava,
Jer mi nema kućne ukućnice,
Jer u mene nema ženske glave,
Kâ bi meni dvore podičila,
Kâ bi meni kulom poslovala,
I goste mi česte prihvatala,
I u dvore goste provadjala,
Da ih služi svakom djakonijom.
Zato srdo sada odlučio
Běle dvore s tobom podičiti,
Ti mi budeš po njih poslovala,

Ti mi budeš po njih posrtala,
Ti mi budeš zlatno ruho skidat,
I ti meni moje lice ljubit,
Ti dušeke meni prostirati,
Kad me noćca bude saharala,
A ja tebi troje ključe dadem:
Jedne ključe iz žestoka gvoždja,
Da ti njimi kulu mi otvaraš,
Da otvaraš kulu i zatvaraš,
Druge ključe iz běloga srebra,
Da ti njimi sobe mi otvaraš,
Da otvaraš sobe i zatvaraš,
Treće ključe iz čistoga zlata,
Da odlaziš s njimi u riznicu,
Da mi brojiš nebrojeno blago,
Komu budeš mlada razložnica.
Ja ću pobrat svoje zlato suho,
S njega dati haljinice tkati,
Da nakrasim tvoje tělo krasno,
Ja ću sitno biserje pobrati,
I na nize njega ti nanižem,
Da nakrasim tvoje grlo gojno,
Ja ću pobrat sve aleme moje,
Na krunu ti prikujem kamenje,
Da nakrasim tvoju kosu zlatnu,

Pa te budem po sebi voditi.
Pa da vidim hoće l' zazasjati
Tamni dvori Muse Arbanasa.
Ne budu li oda zlata sjati,
Hoće oni od bisera sitna,
Ne budu li od bisera sjati,
Hoće oni od kamenja draga.
Ne budu li od kamenja sjati,
Hoće oni od bijela lica
Moje divne mlade ljubovnice.
Ako meni budu světli dvori,
To mi budu dvori i veseli.
Jere sebi liru ja sadělam,
Sebi liru, a tebi tamburu,
I još najmim trideset robinjic.
U tri vrste robinje podělim,
Da zabava bude svakojake.
Jedna vrsta pěsme bude pěvat,
Druga vrsta kolo izvadjati,
Treća vrsta mahati mahati,
Hladan větar po sebi dizati.
Još ti velim i věru ti dajem,
Kudgod pojdem s tobom te povedem,
Gděgod pědnem, na krilo te metnem,
I s kistu s tobom se proknem.

Još bi Turc njojzi tropařilo,
Al Koviljka rěč mu zakršila,
I uzě mu ovako govorit:
„Zališno je tebi junačino
Nabrajati igre i zabave,
Kojimi ćeš mene zabavljati,
Jer ti neću ovdě pribivati,
Jer bi ovdě mlada tavorila,
A ja volim, da znadeš umrěti,
Neg' li mladost moju pretavorit.
Njoj ijedan Musa odgovori:
„Budeš srdo ovdě prebivati,
Budeš srdo hote il nehote.“
Na to njemu Koviljka prihvati:
„Čuj me Muso, čuj me i počuj me!
Kad ti b'jaše takav nejunače,
Da me ote krvavom sabljicom
Jednom starcu sinjem, goloruku,
To bi mogo razčověće jedan
Na me težko gvoždje pobaciti,
I okovat moje ruke běle,
I okovat moje noge běle,
Da me 'nako u okovih ljubiš,
Al da t' pitam moja muko gorka,
Nebil' zadnjeg najzadnjeg zlikovca,

Valja kakve suze promaknule,
Kad bi mene 'nako ugledao?
Nebil' njemu stvoru bezdušnomu,
One puste ruke pre klonule,
Neg bi mene 'nako ogrlio?
Nebil' se on prije očajao,
Neg li meni sinjoj primaknuo?
Nu recimo moj preveli jade,
Da si gori, neg razčověk zadnji,
To još valjda tvoja pamet znade,
Od dobroga bolje razlučiti.
Ja bi tebe Arbanaso Muso
Htěla vedrit svojim okom mladim,
I veselit svojim zborom ludim,
I ljubiti svojim srdcem věrnim,
Al tebi je prije uslišati
Směrne molbe robinjice tvoje."

Njoj veselo Musa odvratio:
„Nude pitaj krotko janje moje;
Ja bi tebi rado ugoditi,
Rado bi se tebi podobriti."

Na to moma njemu nastavila:
„Znati ti je, da sam se ja mlada,
Već od davna s momkom ověrila.
S toga mene krajinom provadjaj,

Nebil' kako mlada pozabila
Na premilo moje nesudjenje,
I kako ja njega zaboravim,
Onako, te Muso ja preljubim,
Pristaneš li uz uvěte ove,
To sam rada Muso za naplatu
Pobirati trave lěkovite,
I s njih mast ti jednu prirediti
Od koje ćeš čuda potvarati,
Jer gdě godě masti se namažeš,
Tu ti sablja naudit ne bude."
Kliče Musa: „oj radosti moja!"
Reče moma: „potrpi se mrvo,
Dok sve čuješ, da na sve pristaneš,
Oli na sve, oli pak na ništa."
Zakršio Arbanasa Musa:
„Hoću děvo na sve ja pristati,
Samo meni takvu mast priredi,
S kě mi sablja naudit ne može."
Njemu moma na to zakazala:
„Dokle Muso trav ti ne nakupim,
Dotle ne směš mene se dotaknut,
Ni lica mi běla obrusiti,
Jer mi posô uzaludan bude.
Vele crne knjige čarovnice,

Da nevina moma, neljubljena
Može samo trave obajati,
I krěpost im čudotvornu dati.
Ako dakle na to mi pristaješ,
To sam rada mast ti prirediti,
I radija kašnje te ljubiti."
Reče Musa zavijajuć glavom:
„Joj děvojko, prokleti s' uvěti,
Proklet bio tko ih napisao."
Na ta stade moma govoriti:
„Ne moj Muso tako ti junačtva
Proklinjat mi otca duhovnoga.
Evo ima osamnaest godin,
Kak careva vojska pokrenula,
Da razori kuće i kolibe,
Da iztraži naše pleme slavno.
Ustà kuka naša i motika,
Da obrani dědovinu svoju,
Osta majka moja kod ognjišta,
Na nědrih joj sladkih ja ostala,
Ali Turčin razornik primače,
I nad glavom slěme nam zapali,
I ka divljad kakvu nas potěra
Bez oduška do dubrave treće,
Onud klapeć majka mi naidje

Na onoga sveta božogrobca,
I on svojski moju majku prime,
I u gladi svojoj nas namësti.
Tu htě majka moja onemogla
Crvopisku mene zadojiti,
I dojke ju obadve izdadu,
I tište me k sebi i uzdahne,
I zovnu me majka po imenu,
I dušicu iz tijela pusti.
Take meni božogrobac kasà,
I on meni milom majkom b'jaše,
I odgoji mene i odhrani.
Jednog jutra pred izhodom sunca
Podje starac svojemu molištu,
Da izmoli jutrnju molitvu,
A ja podjoh na grob majke moje,
I okitih njega pelen-cvěćem,
Da zakažem majci u zemljici,
Kak mi gorko bez nje živovanje,
I okitih njega neven cvěćem,
Da zakažem majci u zemljici,
Da ju neću nigda zaboravit,
I sred groba gondže joj zasadih,
Da zakažem majci u zemljici,
Da se neću nigda udavati,

I ja cvěće suzami zalila,
I gladi se starčevoj vratila.
Ne bě dugo časa postojalo,
Vratio se starac božogrobac
U družini neznana junaka:
Struka vitka, stasa opasana,
I koraka skrojena, ponosna,
I obraza, da obadve oči
U milini njegovoj utopiš.
Pozdravio junak me junački:
Dobrim jutrom i srećicom boljom,
I on sědnu do me i kraj mene,
I on starcu ovako zakaza:
„„Dobro dodjoh tebi u pohode,
Ali otče zlo od tebe podjem:
Otidem ti slijep i bezsrćan,
Jer lěpotom tvâ me mlada slěpi,
I junačko meni srdce vadi.
Daj mi otče tvoju ugodnicu,
Da usrećiš mene i majku mi,
I čitavo pleme i koléno.““
Odvratio starac božogrobac:
„„Rado bi ti děvojku ja dati,
Al te neću njojzi nametati.““
I starac me onda uprosio:

„„Hoš li poći za ovog junaka?““
Ja mu na to ništa ne odkazah,
Van spomenuh moj jutrošnji zavět,
Što ga majci na grobu učinih.
Na to junak naglo mi zakrči:
„„U dolazku grob ja taj opazih,
Ima děvo na 'nom grobu neven,
Al ti nema gorka pelen-cvěća,
Veće na njem dragomilje cvate,
I gondže se ružom razcvětalo,
Kakve moje oči ne viděše.““
Mi podjosmo tada uzajedno,
Da na grobu čudo to vidimo,
I istinu meni momak kaza.
Onda starac rěč mi prihvatio:
„„Ovaj ti je ugodnice sudjen!““
Ja ne mogoh starcu se opirat,
A još manje momu srdcu mladom,
Te iz groba ružu povadila,
I momku ju krasnû poklonila,
I pred starcem mamah se věrismo.
Tada junak srdcem uzdahnuo,
Suzom plaknu, rukom me ogrli,
I dušom me čistom poljubio,
I on podje kupiti svatove,

Da me vede u njega dvorove.
Meni starac na samu zakaže:
„Ja ti nemam blaga, ni bogatstva,
Da mirazom s dragim se omeriš,
No ja tebe mladjahnu poučim,
Kako muža da usrećiš svoga.
I onda mi starac mast spomene,
I razloži meni i tumači,
Kako mi je onu mast prirediti,
I ja tebi světe pre kazah,
Na tebi je sada izabirat.
Pristaješ li, ili ne pristaješ?
Na to njojzi Musa odgovori:
„Reci meni dobra lěpotice
Kakve tebi sada trave treba?
Ja ću sluge svoje potěrati,
Da mi kupe jadni brez prestanka,
Dok pokupe trave i donesu.“
Njemu sětna moma odkazala:
„To ti Muso ništa ne koristi,
Jer meni je samoj pobirati,
Ak se hoću i léku nadáti.“
Opet Turčin ljuto zapištio:
„Joj děvojko, prokleti s' uvěti,
Proklet bio, tko ih napisao!“

Njega moma pozviš uprosila:
„Pristaješ li, ili ne pristaješ?
Zamisli se Musa mrkogledja,
I iz misli kadkada se prena,
Da napari oči na děvojci,
Pa o bedru svoju sablju gleda,
I najposlě ovako odreče:
„Volim tebe, nego mast li tvoja,
Jer me sablja nigda ne izdala,
A ufam se neće ni odsada.“
Kako Musa eto odlučio,
Onako ju ogrliti htio.
Oledi se srdce u děvojci,
I ljuta ju groza uhvatila,
Jedva Musu od sebe odvrnu,
I namah će njemu zakazati:
„Jel ti Muso glava još na vratu,
Jel ti mozak Muso još u glavi?
Da mi zboriš tako nepametno.
Ja ti rekoh i věru ti dadoh,
Da ti budem ljubovnica tvoja,
Al tko ljubi sablju i mejdane,
Taj ti igra glavom i životom,
I moglo bi Muso se slučiti,
Da mi zorom iz naručja podješ.

A mrakom mi u njega ne dodješ.
Ja bi htěla tebe proslaviti,
I dugo te u životu držat,
Da za tobom svět čitavi kaže:
„„Junak b'jaše Musa Arbanasa,
Junak b'jaše, ravna ne imaše.““
Ne znadeš li dvore Gavanove?
U njeg ima zlata na brěgove,
Ima srebra čitave planine,
I alema prepune doline,
Al ne stoji blago bez čuvara,
Jer ga čuva malik sa maličci,
I poděš li blago ugrabiti,
To na plohe buknu svi na tebe,
Izbiju ti tvoje oči bistre,
I kosu ti bujnu izprepletu,
Da te za nju maličac zatače
Iznad bezdna strašna, gujopuna.
To bi bilo delijo junačtvo,
Kakvih danas više nevidjamo.
Znaš li Muso goru děvohranu?
Ima jama u gori dvoroga,
Jednim rogom puši dim krvavi,
Drugim rogom zmijin zvižd probija,
A u jami tamnoj i dubokoj

Ima čisto i tiho jezero,
Sred jezera ima mrdžan otok,
Sred otoka stolac iz bisera,
A na stolcu plavokosa moma,
Kakve ne bě na ovome světu.
Nije moma Muso bez čuvara,
Jer ju čuva troglava aždaja,
Što je tělom modrim i zelenim
Pet put otok divni obtočila,
To bi bilo delijo junačtvo,
Kakvih danas više ne vidjamo.
Znaš li Muso dolac Maglen-dolac?
Sred dolca je plamen mač zasadjen,
I za njega krilat konj privezan,
A dolca se magla popanula,
Te ko udje u nu věčnu maglu
Oči ima, ništa mu ne služe,
Ako sreća basajuću dade,
Te naidje na krilata konja
Mač da vadi, konja da pojaše,
Izturat će občinjeni krilaš,
Dokle junak ondě ne zaglavi.
To bi bilo delijo junačtvo,
Kakvih danas više ne vidjamo.
Da mi dadeš mast ti prirediti,

Tako bi te rada proslaviti.“
Oto čuvši Musa Arbanasa
Děvojci je na to prihvatio:
„Lěpa su to dina mi junačtva,
Ja sam kail njimi se proslavit,
Pa mi reci, koliko ti treba,
Dok nabereš ote čudne trave?“
Njemu moma na to odkazala:
„Kako sreća i naměra dade.
Treba meni travic trijest i tri,
Ak si travar i krajinu uměš,
Ja ću ti ih namah izbrojiti.
Meni treba pameti mi Muso:
Gladišíke, trave komonike,
Razvodnika, štira, srčanika,
I pokrina sléza i gaveza,
Kostoloma, mlada vratoloma,
Divižljice, čistca, gušavice,
Vladisavke, přeskoča, zlatice,
Odoljena i odumiljena,
Semišljike, razgona, kavrike,
Meslidjena, rute, zimzelena,
I jąsenka, stidka i pelenka,
Lazarkinje, sporiša, zvoniča,
Crnoglavca, uztuka, mraviča.“

Njojzi Musa na to odkazao:
„Ako misliš golubice moja
Nabrat trave u rok triuh nedělj,
I ako mi tvrdu věru daješ,
Da mi onda budeš ljubovnica,
To ću děvo na sve ja pristati.“
Odkaža mu Koviljka děvojka:
„Ja ti Muso tvrdu věru dajem
Priredit ti mast za tri nedělje,
Onda sabljom o njoj se pokušaš,
A ja lice mlado ti ponudim,
Da ga meni poljubiš i ljubiš,
I za svoju da me ljubu primeš.“
To je Musi vrlo drago bilo,
Uzè vesel svoga slugu zvati:
„Čuj Momire, věrna slugo moja!
Dè osedlaj dva dobra binjaka,
Što brzaju poput lastaviče,
I doprati tvoja tva bliznaka,
Dva bliznaka dva Dilbera jaka,
Što će hodit nama nazorice.“
Zatim Musa Dilavera zove:
„Dilaveru, ti sulitnjo jadna
Možeš li čut svoga gospodara?“
Dotrčao Dilaver gosparu.

Stade robu Musa govoriti:
„Pazi starče, da mi momke moje,
Što ih gode u 'voj kuli ima,
Da mi mlade gospodski okitiš,
Pa ih vodi na Spasiljub polje,
Tà na moje šatorište staro,
I ondě se s njimi utabori,
Te pričekaj svoga gospodara
Do subote, koja treća dodje.
Kad suboti trećoj zora svane,
Izšetji mi iz čadora svoga
Do carskoga druma širokoga,
Tkogod junak carskim drumom podje,
Toga meni starče obustavi,
Da u goste meni se zamuči,
Ako bi se junak zatezao,
To mu reci: na mejdan ga zovem:
Golom šakom na oštricu dobru."
Jedva Musa starcu to dokaza,
Al već Momir dva binjaka dogna
Pred bijeli binjtaš i mramorni,
I doprati svoja dva bliznaka,
Dva bliznaka, dva Dilbera jaka.
Posědala děva lastavicu,
Uzjahao Arbanasa vilu,

Poigraše konje brzonoge,
Poigraše i još pomamiše,
Pa pomamne niz kulu pustiše.

XI.

Dosta put se sunašce smirilo
Za pučinom, u majčinom krilu,
I dost gorkih dan s njim veće minu
Odkad nesta Smiljanu Koviljke.
Nesta njemu milja i omilja,
Nesta njemu drage i pokoja,
Ponestaje snage i života,
Teturajuć potuca se junak,
Potuca se žalostnom krajinom,
I odmorka nigdě njemu nema.
Njega zora na konjicu nadje,
Njega poldan na konjicu nadje,
Njega polnoć na konjicu nadje.
Što mu sunce prije zlatno bilo,
To se njemu krvavo sad vidi,

Ne sveti se dušo na mrtvome!“
Na to Grujo momi prihvatio:
„Oj Dilbero, diko nad dikami,
Naša věra podniti ne može,
Da bi takav podsad sahranili,
Takav podsad, takvu prekrnicu:
Nek na zemlji obaj-gora čeka,
Dok se vučad na njojzi ostrvi.“
Stade moma Smiljana zaklinjat:
„Neslušaj mi, sladki Smiljaniću,
Neslušaj mi momka žestokoga,
Ak već hoćeš zvěri napitati,
Da okaješ rěči Gruičine,
To mi sěci moja uda běla,
Da nahraniš vuke i gavrane.“
I ne mogav družtvo se složiti
U najpotlě ovako uglave:
Leći staru onu obaj-goru
Izpod divlje jedne orašine,
I onim ju štitom zaklopiti.
Kada momci tako učiniše,
Junak Smiljan konjica dozvao,
Pa na konja momu uzjahao.
Na Putalju mlada odjašila,
Tri ju momka pěšice uhodila.

IX.

Na tri oka jedno do drugoga
Izvirala voda u planini,
I natekla hladna na jezerce,
Rudinica vodu opasala
S trijuh krajev, gdě litice ne bě,
Rudinicu obrasla stabalca,
Ne obrasla vrletnu liticu,
Već bě ona pusta i golotna
U presrti milo pristanište
Crnih orlov i sivih sokolov.
Bila presrst ptičje pristanište,
Presrt ptičje, rudina putničko,
Gděno junak rado se zabavi,
Da otravi konja i napoji,
Da hladuje i da se odmori
Uz umiljno ptičje žuborenje,
Uz lahorca blago lavorenje.

Prohtělo se Smiljanu junaku,
Komu b'jaše tude uminuti,
Zeleńoj se šumi navrnuti,
I na vodi s dragom počinuti.

Došli oni žuber-vodi hladnoj,
Tuj Dilbera konja razjahala,
Te na kalac pustila Putalja,
Pa pošetje vodi na obalu,
I u vodi kiticu spazila,
Lěpu kitu ljubic plavobojnih,
Pa zavrati skute i rukave,
Te dosegnu one ruže plave,
I Smiljana njimi darovala,
I još reče svomu ljubovniku:
„Da je nama kakvo prometalo,
Ja bi tebe po vodi vozila,
Ti bi meni pěsmu zapěvao
Da s' u davnost tako prestavimo,
I sadašnjost njome da sladimo."

Nasmijo se Smiljane junače,
Pa pogleda Gruja i Radina,
U nje gleda, na nje namiguje,
Te im migom nešto poručuje.
Bistri momci njega razuměli,

Uzè Grujo dobru starokovku,
Uzè Rade valjanu gadaru,
Te odoše šumi uzajedno.

Osta Smiljan, ostala Dilbera,
Te Smiljanu moma protužila:
„Oj Smiljane, grano bosiljkova!
Da si tajka mojega bogdice
Saslušao, pa se poturčio,
Bio bi sad dika na divanu,
Silan, slavan, velmožan, ugledan,
Tebe mlada svud bi pribirali,
Tvoje nebi nitko prekratio;
Gdègod sandžak i gdègod vezirstvo,
Sve bi tebi na izbor nudili,
Ja bi mlada bila ti snašica,
I u kući kućna ukućnica,
Mi bi sretno dane proživili.
Ovako se světom prebijamo
Od nemila tužni do nedraga,
Tko nas vidi, naruga se nama,
Da smo světske protuhe nam kaže,
I riječ je znaj mi hodilica,
Od ust do ust otide nam puata,
Skorom bude slèpi tucak pèvat,

I opěva mladu skitačicu,
Što obišla bunca i bunicu.
Drago moje vratimo se Skadru,
Ti se baci paši na koléna,
Ja ću majku svoju potražiti,
Uvijati ću se i previjat,
I ljubit joj ruku i skutove,
Dobra majka lahko mi oprosti,
I povede otcu u odaju.
Ja poklečke svomu otcu dodjem,
I noge mu slabe obuhvatim,
Da ih kropim gorkimi suzami,
Da ih rusom ja otirem kosom,
Ti mi paši onda věru dadeš,
Da se hoćeš poturčit zanago.
Nije starac kamena srdašca,
Da nas ne bi mlade pomilovo."
Na to njojzi Smiljan prihvatio:
„Oj děvojko, oj Smiljeva hvojko!
Nije blaga na ovome světu,
Što bi mene s věre odmamilo.
Na čast vama carstva i kraljestva,
Na čast vama blago i bogatsvto,
Moja véra, moja meni duša.
Kad prosědu věčita nebesa,

Razpršte se nebrojene zvězde,
U neboga bog se preobrati,
Onda ću ti věrom okrenuti,
Onda ću se roda odmetnuti.
Oj Dilbero, nebrana ružice!
Ja te ljubih i još tebe ljubim,
I budem te na uvěke ljubit,
Al ako si mene naumila
Odvraćati od zakona moga,
To Dilbero do razstave dodje,
Jer ti onda malo za me haješ."
Odkaza mu plaha děvojčica:
„Oj Smiljane, něgo materina!
Da mi vidiš, da ja hajem za te,
Da ja hajem i dušicu dajem,
Odričem se roda i zakona,
I rada sam tvoju věru primit,
U svačemu jedno da budemo."
To izusti, pa roneći suze
Pala dragom oko běla vrata,
Smiljan njojzi lice obljubio,
I děvojku time utišio.
U to došli Grujo i Radine,
I za njimi u mantiji crnoj
Směrno krače starče pustinjače.

Nazva Grujo gospodaru boga,
Te će njemu onda govoriti:
„Mi bijasmo šumu pretražiti,
Nebil' našli dobre jelovine,
Da tešemo tebi prometalo,
Dobra kob nas na gladu nanese,
I pod gladom na tog božogrobca.
Svojski nas je starac dočekao,
I s ogodne hrane počastio,
I kad njemu o tebi pričasmo,
I o tebi, i Dilberi tvojoj,
Vrli starac puno poželio
Tebe vidit i s tobom govorit."
Smiljan starcu u susreću podje,
I svetu mu ruku poljubio,
I ovako popu glagolio:
„Ti mi otče u dobar čas dodje,
Jer je moja mlada nekrštena,
Pa ju meni sada ti pokrsti,
Predĕni joj tursko ime našim,
Da ju sa mnom pokrštenu vĕnčaš."
To je popu puno drago bilo,
Pa izvadi spod mantije zdravac,
I zdravcem je momu darovao,
I još mladu ovako upita:

„Jeli sila, il je draga volja?
Njemu mlada namah odkazala:
„Nije sila, već je draga volja,
Ja ću za njim u góru, u vodu!“
Pade starac na koléna sveta,
Ruke sklopi, oči nebu digo,
Te iz tiha bogu se molio,
A sveštenska njemu běla brada
Žuborila kano žuborika.
Kad se starac bogu pomolio,
Uzè momu za desnicu ruku,
Povede ju kamenoj litici,
I pred njom je mladu zapitao:
„Věruješ li u višnjega otca,
I u sina i svetoga duha?
„Ja věrujem, mlada moma kliče,
„Ja věrujem otče duhovniče!“
Sveštenik joj na to pridodao:
„Věruj hćeri, i věra te spasi,“
Pa iz pasa starac krst povadi,
I primakne krstom ka litici,
Gděno bistra nad njom voda taje,
I krstom je zemlju razgrebao,
I voda mu na tri mlaza trgnè,
Trgnù voda, ka da biser munu.

Dočekao pregršt vode starac,
U pregršti voda se posveti,
Njome poli mladu nevěrnicu,
I ime je njojzi preděnuo
Dilbericu u našu Koviljku,
Jer Koviljka Smiljanu priliči.
Obveseli time pop Smiljana,
I družinu cělu obveseli,
Gdě bi oko, suzica se nadje,
Gdě bi čelo, poljubac se nadje.
Zatim Smiljan popu prihvatio:
„Hvala tebi sveti kaludjeru,
Što mi moju ljubovnicu krsti,
I naděnu 'vako ime njojzi,
Još te molim pouči mi mladu,
Moju mladu, moju ugodnicu,
Da neuka u zakon ne stupi.
Ja s drugovi dotle šumi podjem,
Da nalovim s njimi lova kakva,
Da mi ovdě danas svadbujemo,
I veselo s tobom pirujemo."
Reko Smiljan, konja potražio,
Pa on šumi sa drugovi krenu.
Pri kretanju Koviljka mu reče:
„Oj sokole, ne moj mi skrasiti,

Ne moj mene za dugo mučiti!“
Njojzi Smiljan s konja prihvatio:
„Budem rano, budem tu i tamo.“
Ode Smiljan, Grujo i Radine,
A kaludjer sa Koviljkom osta,
Te je stao njojzi tumačiti
Božju věru i zakone božje.
Tako bilo, za dugo ne bilo,
Jer priteče jedno Ture zorno
Na kulašu, konju mamenome,
I uočiv popa uz děvojku
Pred nje skoči otaj vědogonja,
Te se skrha sa kulaša svoga,
I ovako popa pozdravio:
„Oj ti starče, pusti molibože,
Čemu tebi učajniče moma?
Oj djilasu prepusti mi děvu,
Jer se ni lade silan uželio,
Prepusti ju, da ti ju ne otmem.“
Pogledala Koviljka junaka,
Uzela ju sujma od Tarčina,
Te će děva božit kaludjera:
„Oj ne daj me, ako boga znadeš,
Oj ne daj me mladu i zelenu.“

Na to njojzi starac prihvatio:
„Ne boj mi se, da te njemu dadem,
Jal bez rane, jal bez mrtve glave.“
Ali Turčin malo za to hajuć
Odtisnuo od Koviljke popa,
Te ugrabi krasnu děvojčicu,
I s njom kroči, ka da se pridrnu,
Jednom kroči, do konja dokroči,
Drugom kroči, konja pojahao,
Te na konja momu podigao.
Mudar Turčin ne meće ju za se,
Mudar Turčin meće ju predase,
Nasloni ju sedlu na oblučje,
I s děvojkom htio uskočiti,
Al uhvati starac božogrobac
Zlatne uzde mamenom kulašu,
I Smiljana dozivati stade.
To vidivši ono Ture zorno
Uzè starcu srdito govorit:
„Idi Mudro, ne gini mi ludo,
Jer sam ti ja Musa Arbanasa,
Ne poštedim bělobrada Ćelu,
Puštaj viku, puštavaj vodjice.“
Al ga starac ne htě poslušati,
Već on drži konja za vodjice,
I Smiljana više brez prestanka.

. . To je Musi veće dodijalo,
I mamom se junak pomamio.
Sukan běsan sablju sa očima,
Te odsěče kaludjeru ruku.
Pade ruka mrtva niz dolamu,
I za rukom bolan starac pade,
A Musa je konja ošinuo,
Dobar kulaš bolje poběgnuo,
Po tri koplja vedru nebu skače,
Po četiri poljem u naprědak,
Skasa kulaš šumom na ravnicu,
Kulaš skasa i ne bě mu glasa.
Leži starče, starče krnjoruče,
I još udilj Smiljana dozivlje,
Napokon se Smiljan odazvao,
Te dotrča na Putalju svome,
I ugledav krnjoruka starca
Hoće sětan njega zapitati:
„Jao starče, gdě Koviljka tvoja?"
Tužan starac tužnije prihvati:
„Neću tebi zle sutike pričat,
Veće znaj mi, da kovaran Musa
Tu skorice bio je kod mene,
I ote mi moje čedo zlatno.
Stani jedan pećini na preart,

Što mu prije ptice popěvale,
Vidi mu se, da mu sad kukaju,
Što mu bila zelena pre polja,
To se njemu mrka sada vide.
Kada misli na Koviljku misli,
Kada zbori o Koviljci zbori,
Kad što radi njojzi naměnjuje,
Pa planinom hodeć cvětorodnom
Čupa smilje i čupa bosilje,
Privezuje smilje za kovilje,
Privezuje gibkim samdokasom,
I kad vodi tekućici dodje,
U nju baci lěpe kite cvěća,
Nebil' plaha kitice zaněla,
Nebi li ih draga dočekala,
I rukama bělim dohvatila,
I Smiljana svoga se sětila.
Kadgod měsec mladi izlazio,
Njega Smiljan 'vako pozdravio:
„Zdrav zdravljače i novi novljače!
Jesil' gděgod Koviljku vidio,
Moju dragu, moje nesuđjenje?“
Kadgod sunce mlado izlazilo,
Njega momče 'vako pozdravilo:
„Oj sunašce, diko nad dikami!

Jesil' gdègod Koviljku vidilo,
Moju dragu, moje nesudjenje?"
Šute zvězde, ništa ne govore,
Al ne šuti Smiljane junače,
Već jadajuć jade izjaduje,
Tražeć dragu krajinom putuje.
Putujući dolinici došo,
Tuj mu stala sablja podbrektivat,
Podbrektuje sablja neobično,
I još njemu s krnje izalazi,
I balčakom po laktu udara.
To se momku vidi čudnovato,
Te će sablji svojoj govoriti:
„Avaj meni darovnice moja,
Što mi danas tako podbrektuješ,
Podbrektuješ danas neobično,
I još meni s krnje izalaziš,
I balčakom po laktu udaraš.
Ili kobiš darovnice mene,
Ili mene, il Koviljku moju,
Il Radula prijašnja gospara."
Na to njemu netko se odazva:
„Niti kobi darovnica tebe,
Niti tebe, nit Koviljku tvoju,
Niti kobi Radula junaka,

Veće sablja od veselja brekti,
Što bog dao tebi u susreću
Tvoga brata i njena gospara.“
To čuv Smiljan obazret se htjaše,
A da vidi neznana glasnika,
Al pre nego on to pomislio,
Zelenko mu konju dojurio,
Na Zelenku Radule junače.
Za grive se konji uhvatili,
A junaci za desne junačke,
I htě Radul zapitat sabljicu,
Jel se ona mesom napitala,
Jel se ona krvi napojila,
Al će prije Smiljana upitat:
„Oj Smiljane, gdě Dilbera tvoja?“
Uzdahnuo Smiljane junače,
Uzdahnuo težko i duboko,
Te Radulu ovako prihvati:
„Oj Radule, pobratime dragi,
Otě mi ju Musa Arbanasa,
Otě mi ju jadan izdajnički,
I tu njemu sve potanko priča,
Kako došo onoj vodi hladnoj,
Kak kaludjer njega posětio,
I Dilberu njemu pokrstio,

Kako ime njojzi predĕnuo,
Kak u šumu lov loviti pošo,
Kako našo obranjena starca,
I kako se dao na potjeru,
Da potraži nesudjenje svoje.
„Evo brate, nastavio Smiljan,
Minu veće treća nedeljica,
Odkad tražim svoju věreničcu,
I još traga nemogoh joj naći,“
Na to njega těšio Radule:
„Ne boj mi se sladki pobratime;
Ako Musa Koviljku ti ote,
To ju skoro brate mi nadjemo;
Ja skorice čuo po čuvenju,
Da je Musa u Nevratu svome,
Pohrlimo onoj kuli kletoj,
Nebi li nam dobra sreća bila,
Ti Koviljku lĕpu izbavio,
A ja sablju dobru zadobio.“
To Smiljanu vrlo drago bilo,
Kucnù konja, Radulu govori:
„Oj Radule, hajd' pristani za mnom,
Hajde brate kletomu Nevratu.“
Potjerao Smiljane Putalja,
Potjerao Radule Zelenka,

Jašu momci poljem uzporedo,
I Smiljanu Radul progovori:
„Dede pričaj štogod meni brate
O Nenadu i o babetini,
Da nam put taj ne bi dotužio.“
Kazivao Smiljan o Nenadu,
O Nenadu i o babetini,
I Radula vrlo obveseli
Plemenito brata postupanje,
I Smiljanu ovako prihvati:
„Tak mi Lade i tako mi Vlade,
I tako mi devetero sěmen,
Da nam Nenad ordulje ne zakla,
Mi bi babu Musi poklonili,
I Koviljku babom zaměnili.“
Pa će Radul šale se zaděsti,
Da Smiljana malo razveseli,
Te uzè mu ovako govorit:
„Hajd' da t' kažem, kak' učinih šalu
Šarengaći, pjancu Bekri-Muju.
Pijan' Mujo u zahladju spavô,
I dade se, te se nanj naměrih,
Pa Zelenka hitro odjahao,
Te badajuć šumke k njemu došo,
I ovranih pjancu šarengaće,

Šarengaće i još smedje lice,
Na čelo mu rogove privezav,
Pa se vratih hitromu Zelenku,
Te od Muja malo odjahao,
Da pričekam, što uzradi pjanac,
Kad mamuran malo k sebi dodje,
I opaziv, da se Mujo budi,
Mimo njega opet ću jašiti.
Predanj došad, konja ustavio,
Pa se stadoh Bekri-Muju čudit,
I križat se obojim rukama,
I molit se bogu velikomu:
„„Ne popusti bože ti oblasti
Nečastivom i nekrštenomu.““
I ja onda Muju nastavio;
„„Oj hudobo tucak sam ja junak,
Ak od mene bazdarinu tražiš,
Ne traži mi oba crna oka,
Već ti dadem moje desno samo,
A za lěvo Zelenka ti dajem.““
Da mi vidiš Bekri-Muju sada!
Cereći se oči izbuljio,
Pa se tetak kune i zaklinje:
„„Do věka se tude očajao:
Ak te umna bezuman razuměm,

Nu ak mene ti hudobu misliš,
To ti velim, da hudoba nisam,
Već sam Bekri Šarengaća Mujo.““
Ja mu na to opet prihvatio:
„Laži samo, brada ti nesmeta,
Al koja ti vajda tajiti se,
Znam ja Muju, dobra Bekri-Muju:
Tanan ti je, ka trogodac ćokot,
I u njega plavetne uvojke,
Kano da su vinove vitice,
I u njega dvije oči crne,
Ka grozdove dvije jagodice.“
I mi tada kavgu zametnuli,
Te u kavgi nad bunar ga vodih,
Da u vodi priliku si gleda.
Kad se Mujo nad bunar uznese,
I u vodi lice ugledao:
Crno lice i rogato čelo,
Udario u plač i kuknjavu,
Uzè mi se kleti i zaklinjat:
„„Tak mi grla i tako mi dina,
I prepitka rujevine vina,
Do zore sam u mehani pio,
Do zore sam Bekri-Mujo bio,
I ja lego na vedrinu spavat,

Pa gle čuda Mujo omrknuo,
A hudoba hudna osvanuo.““
Tada pjanca ja těšiti stadoh:
„„Istina li, što ti meni kažeš,
To je u te hudoba uležla,
Iz tebe ju valja iztěrati,
I ako ćeš meni obećati
Jednu oku dobre lozovine,
Ja ću pomoć tebi běsomučnu.““
„„Rado brate, odvrati mi Mujo,
Rado tebi i tri oke platim,
Da ne budem tako grdoličan.““
I ja njega onda poučio:
„„Pomiči se za mnom sve poklečke
Zemlju gledeć, svoje grudi bijuć,
I ovako putem govoreći:
Pomoz bože, prodj' me se hudobe!'
To je Mujo rado sve činio,
I pokoran za mnom se pomicô.
Ja ga vodih krčmarici Janji,
I u krčmi Janji namignuo,
Da mi šuti i da vino nosi,
Da donese do tri oke vina,
Kad donesla prvu oku vina,
Tu sam oku samcat iztrebio,

Pa sam Muju rogove odbio,
Kad donese drugu oku vina,
Tu sam oku s Mujom podělio
Ovranjeno lice mu umio
Kad donese treću oku vina
Tu smo s Janjom zajedno izpili,
Da mu Janja šarengaće pere.
Tako Mujo, što věk govorio,
Da je luda tko za druge plaća,
Da on nikog nigda ne pogosti,
Ma ni čašom, ma ni kapljicom vina,
Meni rado i tri oke plati."
Zboreć jošte zbore svakojake
Došli momci na Spasiljub polje,
Na polju ih Dilaver ustavi,
Rob Dilaver Arbanasin sluga,
Te će momke lěpo pozdraviti:
„Dobra kob vi snažni Slavkovići!
Kudaj danas tako pohitili?"
Odvrati mu Radule junače:
„Što te briga starče pržibabo
Kud danaske mi nakani poći"
Dilaver ma na to prihvatio:
„Da vi rečem malo meni brige,
Kud danaske vi nakani poći,

To je Musi veće dodijalo,
I mamom se junak pomamio.
Suknu běsan sablju sa očima,
Te odsěče kaludjeru ruku.
Pade ruka mrtva niz dolamu,
I za rukom bolan starac pade,
A Musa je konja ošinuo,
Dobar kulaš bolje poběgnuo,
Po tri koplja vedru nebu skače,
Po četiri poljem u naprědak,
Skasa kulaš šumom na ravnicu,
Kulaš skasa i ne bě mu glasa.
Leži starče, starče krnjoruče,
I još udilj Smiljana doživlje,
Napokon se Smiljan odazvao,
Te dotrča na Putalju svome,
I ugledav krnjoruka starca
Hoće sětan njega zapitati:
„Jao starče, gdě Koviljka tvoja?"
Tužan starac tužnije prihvati:
„Neću tebi zle sutike pričat,
Veće znaj mi, da kovaran Musa
Tu skorisce bio je kod mene,
I ote mi moje čedo zlatno.
Stani jedan pečini na preart,

Što mu prije ptice popěvale,
Vidi mu se, da mu sad kukaju,
Što mu bila zelena pre polja,
To se njemu mrka sada vide.
Kada misli na Koviljku misli,
Kada zbori o Koviljci zbori,
Kad što radi njojzi naměnjuje,
Pa planinom hodeć cvětorodnom
Čupa smilje i čupa bosilje,
Privezuje smilje za kovilje,
Privezuje gibkim samdokasom,
I kad vodi tekućici dodje,
U nju baci lěpe kite cvěća,
Nebil' plaha kitice zaněla,
Nebi li ih draga dočekala,
I rukama bělim dohvatila,
I Smiljana svoga se sětila.
Kadgod měsec mladi izlazio,
Njega Smiljan 'vako pozdravio:
„Zdrav zdravljače i novi novljače!
Jesil' gděgod Koviljku vidio,
Moju dragu, moje nesudjenje?"
Kadgod sunce mlado izlazilo,
Njega momče 'vako pozdravilo:
„Oj sunašce, diko nad dikami!

Na serdžadi mor kadife jastuk,
I na njemu Musa Arbanasa,
Pored njega age i begovi,
A kaurov bilo i ne bilo,
Vas bi čudor u jednom oblaku,
Jedan oblak, a sto oblačićev,
Što se iz tal kolajuć dižali,
S kojih ljuti duvandžije pili.
Srk za srkom još bi po njem čuti,
Što se lavom kitili gestovi.

Kad uoči Musa pridošlice,
On mi vesel pred nje pošetao,
Te će njima: „selamaleć momci!"
Oni njemu: „alećmu selam!"
Ruke ruče, za zdravlje pitaju,
Pa će momke Musa posaditi
Pokraj sebe, a jednoga s desne,
Jednog s desne, drugog s lěvě strane,
Te će momkom Musa prišapnuti:
„Dockan došli, a ma dobro došli."
Pa Radula Musa zapitao:
„Odkle tako brate neznaniče?"

Na to njemu Radul prihvatio:
„Bijah Muso u Stambolu gradu,
Te se podjoh malo prošetati,

Pokraj mora, a na našoj strani,
Gdě pristaju žitarice ladje.
Ja se čudih grmlju i brodovlju,
I po grmlju plahtam razastrtim,
Po brodovlju gvožđju debelomu,
I kad gledah moraka ta čudila,
Doplovio jedan pramak zlatni,
I iz njega care izskočio
Tik do mene na zemljicu suhu,
Ja se sagom do zemljice sagoh,
Da cělujem caru čestitomu,
Da cělujem nogu i papuču,
Da mu kažem, da sam mu podnožje.
Al kad care mene ugledao,
Nedao mi papuč poljubiti,
Već ovako meni progovori:
„„Djikni s zemlje more Aramzado,
Pa kaži mi, hoš li cara služit:
Malo vrěme, ta za sedam godin.
Kad zaléže sedma godinica,
Ja te mlada iz dvora odpustim,
Odpustim te plaćom i nagradom,
Dadem tebi konja i odoru,
Za nagradu sablju po izboru.“
Uz carevu pristo ja ponudu,

Te ja dvorih cara u Stambola
Pod imenom momka Aramzade
U veselju punih sedam godin.
Kad zaleže sedma godnica,
Odpustio svoje sluge care,
Te darove stao darivati,
Svakom dade novcatu dolamu,
Svakom dade drnovnu kljusinu,
Svakom dade presjajno oružje,
Mene htio care namiriti
Konjušinom starom, izjahanom,
I polovnom nekom dolamicom,
I oružjem rdjom proturenim,
Al ja na to caru prihvatio:
„Ja ti neću konja, ni dolame,
Već ti meni na izbor iznesi
Sve sabljice iz svoje riznice,
Ja ti jednu po izboru uzmem,
Te me sabljom gospodski namiriš.“
Htio care svoju reč održat,
Te iznese iz riznice sablje,
I reče mi: „biraj Aramzado!“
A ja njemu: „oj padišo silni!
Daj odpaši sa bedrice sablju,
Pa ju drugim amo ti priloži,

Jer ja tebe sedam godin dvorih,
Da izdvorim sablju sa očima,
Ta ona je moga otca bila,
Moga otca, ili strica moga."
Tada meni padiša prihvati:
„Joj pustniče, jao bezstidniče,
Pre bi tebi pol Stambola dao,
Pol Stambola i pol carstva moga,
Neg' li ovu sablju sa očima."
To on reče, pa me odtěrao
Bez nagrade i dužne mi plaće,
Sada mi je světom se potucat,
Nebil' našo onoj sablji seku."
Krijuć Musa svojoj sablji balčak
Krijuć balčak rukom i dimijom
Okrenu se Smiljanu junaku,
Te brzorek njega zapitao:
„Odkle tako brate neznaniče?"
Na to njemu Smiljan prihvatio:
„Bijah Muso u bělome Skadru,
Na pojilu, gdě se konji poje,
Do pojila izvor izvirao,
A na izvor ubavica došla,
Došla mlada, da 'na crpa vode.
Kad ja vidih mladu ubavicu,

I gostovom ovako zakaza:
„Divna kito izbranih junakov!
Da vam dadem jedan upros mali:
Šta je pava bez zlatnoga perja?
Šta je gora bez zelena lištja?
Šta je junak bez slave junačke?
Braćo moja, junačke desnice,
Nebil' htěli meni ugoditi,
Da istinu světom raznosite,
Da je junak Musa Arbanasa,
Komu nema u krajini druga.
Ne ću vama braćo se hvaliti,
Kak nadtrčah tri stotin' Madjarov,
I pred njima Janka Ugričića,
U jahanju, što mu ravna ne bi,
Niti ću vam braćo se hvaliti,
Kak nadbacih trijest Crnogorac,
I pred njima Stanka Radonića,
U bacanju, što mu ravna ne bi,
Niti ću vam braćo se hvaliti,
Kako ubih pod kamenom gujtu,
Koje žešće u Primorju ne bi,
Kako ubih Arambašu Talu,
I sa Talom dvadest ljutih drugov,
Veće ću vam jednu samo reći:

Da neraniv junak sam ja sada,
I stoga sam prvak med junaci,
I zato vas u gostove pozvah,
Da znadete Musu Arbanasu,
Da me znate, da me okušate,
I da mene krajinom slavite,
Pa vi budem tako mi koraća,
Pa vi budem hrana i obrana
Tko mi od vas pako ne věruje,
Da mi sablja naudit ne može,
Tomu rado sada ja pokažem,
Da ne lažem, već istinu kažem."
To on reče slugam namignuo,
Poskočile iz čadora sluge,
On gostovom hoće nastaviti:
„Imam braće jednu robinjicu,
Koja mast mi neku priredila,
Od nje sablja naudit ne može,
I danaske ja ću pokušati
Svoju sablju o toj masti moćnoj,
Da vidite čuda velikoga,
I od danas bude robinjica
Arbanase Muse kadunica."
To dokaza, a Koviljka mlada
Pod běli se čador ušikala,

Kretko ide, a uzdiše težko
Zemlju gledeć, bogu se moleći,
Jer je ona danas odlučila
Poginuti za Smiljanom mladim.

Kad pred Musu Koviljka stupila,
Ovako ju Musa zapitao:
„Jesil' mlada mast već priredila,
Da o masti svoju sabilju kušam?
„Jesam Muso sa pomoći božjom.“
Oto rekav iz nědar će mlada
Izvaditi drvenu kutiju,
Te će Musi: „evo moćne masti,
Ako slagah glavu ću uložit.“

Arbanasa roba izabrao,
Da mu masti děva vrat namaže,
Da o vratu svoju sablju kuša,
Al Koviljka Musi progovori:
„Oj ne mej mi ovog roba plašit,
Kleca jadan, od straha nam umre,
Jer ne znade čemu mast valjade.
Ja bi zato tebe umolila,
Da ti meni dadeš vrat namazat,
Da ti kažem moje masti snagu,
U koju se tvrdo pouzdajem.“

To htě Musa od ęška zamanjen
Robinjici mladoj dozvoliti,
I od bedre sablju već povadi,
Da o masti uzdanicu kuša.
Kad to vidi Smiljane junače.
Doseti se várki děvojačkoj,
I pomisli da je rada děva
Prě umrěti, neg li obljubiti
Bogumrzka onoga Turčina,
Pa ga samo onom masti vara,
Nebi li ga kako prevarila,
Da joj Musa glavicu odrubi.
To misleći, premetne se Smiljan:
Krotko janje u ljutoga lava,
Uzè Musi ovako govorit:
„Oj ti Muso, grdna ljunetino!
Nije za te grlica děvojka,
Nije za te lice ubělila,
Nit je za te kosu popuštala,
A još manje za te děvovala.
Ol povrni sablju u korice,
Ol j' o sebi kušaj kukavice."
To mu reče, krivu povadio,
Pa poskoči pred Koviljku mladu,
I Koviljci svoju krivu poda,

Te ja dvorih cara u Stambolu
Pod imenom momka Aramzade
U veselju punih sedam godin.
Kad zaleže sedma godnica,
Odpustio svoje sluge care,
Te darove stao darivati,
Svakom dade novcatu dolamu,
Svakom dade drnovnu kljusinu,
Svakom dade presijajno oružje,
Mene htio care namiriti
Konjušnom starom, izjahanom,
I polovnom nekom dolamicom,
I oružjem rdjom proturenim,
Al ja na to caru prihvatio:
„Ja ti neću konja, ni dolame,
Već ti meni na izbor iznesi
Sve sabljice iz svoje riznice,
Ja ti jednu po izboru uzmem,
Te me sabljom gospodski namiriš.“
Htio care svoju reč održat,
Te iznese iz riznice sablje,
I reče mi: „biraj Aramzade!“
A ja njemu: „oj padišo silni!
Daj odpaši sa bedrice sablju,
Pa ju drugim amo ti priloži,

Jer ja tebe sedam godin dvorih,
Da izdvorim sablju sa očima,
Ta ona je moga otca bila,
Moga otca, ili strica moga."
Tada meni padiša prihvati:
„Joj pustniče, jao bezstidniče,
Pre bi tebi pol Stambola dao,
Pol Stambola i pol carstva moga,
Neg' li ovu sablju sa očima."
To on reče, pa me odtěrao
Bez nagrade i dužne mi plaće,
Sada mi je světom se potucat,
Nebil' našo onoj sablji seku."
Krijuć Musa svojoj sablji balčak
Krijuć balčak rukom i dimijom
Okrenu se Smiljanu junaku,
Te brzorek njega zapitao:
„Odkle tako brate neznaniče?"
Na to njemu Smiljan prihvatio:
„Bijah Muso u bělome Skadru,
Na pojilu, gdě se konji poje,
Do pojila izvor izvirao,
A na izvor ubavica došla,
Došla mlada, da 'na crpa vode.
Kad ja vidih mladu ubavicu,

I gostovom dvako zakasa:
„Divna kito izbranih junakov!
Da vam čudem jedan upros mali:
Šta je pava bez zlatnoga perja?
Šta je gora bez zelena lištja?
Šta je junak bez slave junačke?
Braćo moja, junačke desnice,
Nebi' hteli meni ugoditi,
Da ispišu světom raznosite,
Da je junak Musa Arbanasa,
Komu nema u krajini druga.
Ne ću vama braćo se hvaliti,
Kak nadtrčah tri stotin' Madjarov,
I pred njima Janka Ugričića,
U jahanju, što mu ravna ne bi,
Niti ću vam braćo se hvaliti,
Kak nadbacih trijest Crnogorac,
I pred njima Stanka Radonića,
U bacanju, što mu ravna ne bi,
Niti ću vam braćo se hvaliti,
Kako ubih pod kamenom gujtu,
Koje žešće u Primorju ne bi,
Kako ubih Arambašu Tala,
I sa Talom dvadest ljutih drugov,
Veće ću vam jednu samo reći:

Da neraniv junak sam ja sada,
I stoga sam prvak med junaci;
I zato vas u gostove pozvah,
Da znadete Musu Arbanasu,
Da me znate, da me okušate,
I da mene krajinom slavite,
Pa vi budem tako mi korana,
Pa vi budem hrana i obrana.
Tko mi od vas pako ne věruje,
Da mi sablja naudit ne može,
Tomu rado sada ja pokažem,
Da ne lažem, već istinu kažem."

To on reče slugam namignuo,
Poskočile iz čadora sluge,
On gostovom hoće nastaviti:
„Imam braće jednu robinjicu,
Koja mast mi neku priredila,
Od nje sablja naudit ne može,
I danaske ja ću pokušati
Svoju sablju o toj masti moćnoj,
Da vidite čuda velikoga,
I od danas bude robinjica
Arbanase Muse kadunica."

To dokaza, a Koviljka mlada
Pod běli se čador ušikala,

Kretko ide, a uzdiše težko
Zemlju gledeć, bogu se moleći,
Jer je ona danas odlučila
Poginuti za Smiljanom mladim.

Kad pred Musu Koviljka stupila,
Ovako ju Musa zapitao:
„Jesil' mlada mast već priredila,
Da o masti svoju sablju kušam?
„Jesam Muso sa pomoći božjom.
Oto rękav iz nědar će mlada
Izvaditi drvenu kutiju,
Te će Musi: „evo moćne masti,
Ako slagah glavu ću uložit."

Arbanasa roba izabrao,
Da mu masti děva vrat namaže,
Da o vratu svoju sablju kuša,
Al Koviljka Musi progovori:
„Oj ne moj mi ovog roba plašit,
Kleca jadan, od straha nam umrě,
Jer ne znade čemu mast valjade.
Ja bi zato tebe umolila,
Da ti meni dadeš vrat namazat,
Da ti kažem moje masti snagu,
U koju se tvrdo pouzdajem."

To htě Musa od eška zamutjen
Robinjici mladoj dozvoliti,
I od bedre sablju već povadi,
Da o masti uzdanicu kuša.
Kad to vidi Smiljane junače.
Dosěti se varki děvojačkoj,
I pomisli da je rada děva
Prě umrěti, neg li obljubiti
Bogumrzka onoga Tùrčina,
Pa ga samo onom masti vara,
Nebi li ga kako prevarila,
Da joj Musa glavicu odrubi.
To misleći, premetne se Smiljan:
Krotko janje u ljutoga lava,
Uzè Musi ovako govorit:
„Oj ti Muso, grdna ljunetino!
Nije za te grlica děvojka,
Nije za te lice uběliła,
Nit je za te kosu popuštala,
A još manje za te děvovala.
Ol povrni sablju u korice,
Ol j' o sebi kušaj kukavice."
To mu reče, krivu povadio,
Pa poskoči pred Koviljku mladu,
I Koviljci svoju krivu poda,

Pa ugrabi Bećir-begu sablju,
Da se brani pred turskom četjadi.

Kad Kovilika Smiljana vidila,
Od veselja mlada proplakala,
Te pograbi onu ljutu sablju,
Pa nasloni svoja pleća bela,
Svoja pleća o Smiljana plećih,
Da se brane od navale Turske,
Al je mlada brzo podvojila,
Da je ono njojzi Smiljan vérni,
Pa dvojilja glavu uzvinula,
Da pogleda momka mladolika.

To očutiv Smiljane junače
I on glavu svoju uzvinuo,
Da pogleda svoje nesudjenje,
Te postnice srele se ustnice,
Ode céliv i amo i tamo,

U to Radul Arbanasi kliče:
„Ne povrni Arbanaso sablje,
Ne povrni sablje u korice,
Već ju meni izruči jadniče,
Jer to sablja moga otca bila,
Pa ja ću ju danas omojiti,
Omojiti ili poginuti.“

To govoreć razsrči se Radul,
Pa povuče sablju bedrinicu,
I nastavi Musi Arbanasi:
„Izadji mi junačka hvališo,
Izadji mi na junačko polje,
Da junački mejdan podělimo
Na koga je sablja da vidimo.“
U to Musa zubi zaškrinuo,
Pa Radulu: „hajd na mejdan više,
Hajd' na mejdan jadna naletice!“
I izlazeć iz čadora svoga
Slugam svojim 'vako naručuje:
„Sluge moje gled'te onu kučku,
Kak se s psetom kleta sjaranila.
Dede na nje brzo navalite,
Pa ih gvoždjem težkim povežite.“
Navalile na Smiljana sluge,
Navalile na Koviljku sluge
Neda k sebi ni jedan, ni drugi,
Već nemilo napadnike sěku.
Tuj bi vike, tuj bi vrikanja,
I tuj bilo vreve i meteža,
Kô u oči kobna kijameta.
Kada vide gosti veseljaci,
Na Spasljubu ništa da ne bude,

A do zlića i krvoprolića,
Pleći daše i běžati staše.
Kàda vide gostovi junaci,
Izilazit ljute mejdandžije,
Iz čadora brzo poskakali,
Da pomognu Arbanasi Musi,
Ako bude po njega grbavo.
U čadoru ostade Smiljane,
Sa Smiljanom Koviljka děvojka
Boreći se s Musinom čeljadi.
Nakon boja ljuta i žestoka
Nejaka je službad popadala,
Il s čadora revna poskakala,
Pa Koviljka dragomu zakaza:
„Za mnom Zlato po brze konjice,
Te povede dragog konjušnici.
Potražio Smiljane Putalja,
A Koviljka Vilu potražila,
Pa 'ni konje brzo pojahali.
U to Smiljan Radula se sěti,
Te mu dobra Zelenka potraži,
Pa ga vodi sobom u povodu.
Dràga dragom onda primetnula:
„Man' Zelenka, běžmo niz ravnicu."
Ali dragoj dragi odgovori:

„Sram te bilo takva pogovora,
Za mnom, za mnom Radulu na pomoć!“
Poslušala Kovilika Smiljana,
Došli mladi pred čadorje bêlo,
I tuj vide Arbânasu Musu,
Kák se biju s Radulom junakom.
Gledá Smiljan svoga pobratima,
Njega gledá i njemu govorí:
„Hoš Rádule, dá ti pripomognem?“
Al mu Radul na to odvratio:
„Ne moj brate, âko bogá znadeš!“
Pa on dalje oko Muse djipi,
Te on bije, hvata i odbija.
Táko minu tri čitava sata,
Jedan drugog smoći ne mogaše.
Krvav znojak Musu propanuo,
Krvav znojak Radula propanuo,
A kad Radul junak opazio,
Da je zalud njemu uvijanje,
Uvijanje, zalud savijanje,
Musinoj će sablji govoriti:
„Sabljo moja i nevoljo moja!
Zašto tako oko mene šerpáš,
Da nemilo Radula okrnjiš?
Il si sabljo veće pozabila,

U kolěvci kak si me mirila
Svojim zlatom i biserom svojim,
Il si sabljo veće pozabila,
Kak' te otac meni obečao,
Kadno bijah děte nerazumno,
Il si sabljo veće pozabila,
Kako se ja s tobom pobratio,
Kad si u boj s mojim otcem pošla.
Oj sěti se posestrimo moja,
Oj sěti se našeg pobratimstva,
Pa mi izdaj Musu Arbanasa,
To ti u grěh nitko ne upiše,
Već te rado našinac izpriča,
Svoga brata da si se sětila,
Pa se zato Musi snevěrila."
Otō čuvši sablja sa očima
Htěde ona věru održati:
Svetu věru sveta pobratimstva,
Te se htěla Musi izmahnuti,
Da ne sěče pobratima svoga.
To opaziv Musa Arbanasa
Nedō sablji svojoj se izmahnut,
Već ju šakom sve to bolje tišti,
I tako on mrvo odocnio,
Odocnio sabljom i desnicom,

Ne odocni Radule junáče,
Veće ubi Musu Arbanasu,
Ubi njega u lěvicu nogu,
Na desnu se Musa dočekao,
Viče, riče, laje: „prevará je!“
Zato Radul haje i ne haje,
Već još jednom dobrom sabljom vrže,
Poletjela ljuta ubojnica,
Poletjela na Musine prsi,
Udarila — prsi razklopila,
I crnu mu dušu izagnala,
Zanesla ju med čadorje bělo,
Tri čadora njome povalila
Mrtav Musa na zemljicu pade.
Musa pade, Radule dopáde,
Odtrgne mu sablju sa očima.
Kad to vide gostovi junaci,
Povadiše sablje bedrinice,
Navališe na Radula snažna,
Radul skoči pobratimu svomu,
I pojaha hitroga Zelenka,
Pa junake smijući se čeka,
I ovako još ih upitao:
„Jeli lrdo kažte punobrojno,
Da ga krenem u goru zelénu?

Nitko na to ništa ne odkaza,
Al zakliknu Smiljane junače:
„Daj i meni malu pobravicu,
Za tudjim se tako ne lakomi!“
„A šta moni? zapita Koviljka,
Ne bi ni ja rada lastovati.“
Poděle se turski napadnici:
Dvaest skoči na Radula snažna,
A deset se na Smiljana baci,
Ostadoše dvoje golobradov:
Bećir-beže i Al-aga mladi.
Koviljka se njima ponudila:
„Nude k meni puste dangubice,
Da se i mi malo ogledamo.“
Bećir-beže na to odvratio:
„Nema u nas takve jezičine,
Da s možemo s tobom oměriti.“
Primetnu im Koviljka děvojka:
„Ni u mene vaših sabalj nema,
Ma se ja vas zato ni ne plašim.“
To junake vele razljutilo,
Pa primiše mejdansku ponudu,
Navališe na Koviljku mladu,
U Koviljke bě junačko srdce,
I bě volja mužka postojana,

Al bě u nje snaga děvojačka,
Te ne mogla prkosit junakom.
Dva, tri puta momci udariše,
I konja joj hitra obraniše.
Pa Al-aga mahnu po děvojci,
A děvojka na sabljici svojoj
Udarac je težki dočekala
Pola sablje pri tom izgubivši,
I videć se mlada u nevolji
Uzè korit Smiljana junaka:
„Oj Smiljane crn ti obraz bio;
Crn ti obraz, ka na nebu sunce,
Kakvu mi to sablju uručio?“
U to vidje svoga ljubovnika,
Gdě se vraća s Radulom junakom,
I pročula ‘rěč se po poljani:
„Zlo bi po nas i po Svemir bilo,
Da su Turci takvi Stojkovići,
Kakvi jesu oni Begovići.“
Ugledavši one junačine
Bećir-beže i Al-aga mladi,
Za glavu se svoju pobojaše,
Odjuriše naglo niz poljanu.
Osta sama Koviljka děvojka,
Pa poleti svomu ljubovniku,

„Hoće otci starče zakukati,
Hoće majke grozno zaplakati,
Hoće děca ljuto zacviliti,
Jer se na put prekomorke digle,
Pa iznova Skadar nam posěti
Babolična dugonokta kuma,
I već idu crni glasi amo:
„„Sěknu kuga, negi na Bojani,
Sěknu kuga, upadka je silna.““
No ti starče, ako mariš za nas,
Ti nam Skadar danaske oboreš,
Usrěd noći, a u doba gluho,
Da nam kuma u Skadar ne dodje.„
Prihvati mu ćelavi starina:
„Hoću pako rado te slušati,
Hoću plužit rado s děvojkami,
Da nam kuga Skadra nę osami.“
Kad na tamu sunce počinulo,
Osvanuo měsec srěbroličan,
Al on nema komu mladi sjati,
Jer na vodu nitko ne dolazi,
Ni na vodu, ni na razgovore,
Ni na sěla, kako jednom b'jaše,
Misleć měsec misli svakojake
U debele ulégo oblake.

Na Skadru se tmina uhvatila,
Sladki sanak ljude ušikao,
A mrak crni živad umirio,
Ne umiri vranov u dubravah,
Ne umiri vukov po planinah,
Nit u Skadru pasjadi umiri.
Graje vrane, vije mrki vuče,
A u Skadru pseto poreguje,
Poreguje — i nevolja mu je.
I tako se noćca unoćala,
Kad nastalo i bi gluho doba,
Odjapili bělu Skadru vrata,
Iz njeg skoči šestero děvojčic,
Do šest golih, golcatih mlězinic,
I za plug se mlade upregoše,
A za njimi tabajući plúži
Čedan starac, krotki Ibrahime,
Najstarija u 'mom gradu duša,
Te 'ni stáli Skádar oboravat,
I šuteći Skadar oboraše,
Pa ulěgu u grad mlězinice,
I za njimi starče Ibrahime,
Te u sebe svako otišao.
Sve se Skadrom opet utišilo,
Van što pseto bavka s poreguje,

Poreguje — i nevolja mu je,
I tako je malo postojalo,
Dok izteče jutrnja Danica,
A kad bilo jutru na uranku,
Te bi budit domaćinom čeljad,
Vikom vrisnu kućni domaćini,
Domaćini i redare žene,
S domaćinov budu narikači,
Sa redaric žene plakavice,
Oni plaču i nariču jadno
Neko tajka, neko milu majku,
Neko brata, neko dragu seku,
A svi viču uz tužnjavu strašnu:
„Uležla je i već kuma!“
Čuo jauk, čuo lelek paša,
Opet zovnu Ibrahima starca.
Kad pred njega Ibrahime došo,
Uzè paša njemu se tužiti:
„Joj starino, joj ti neorače,
Kako mi ti Skadar oborao?“
Na to njemu starac prihvatio:
„Zaludu ti Skadar oboravat,
Kad nam u njem već bijaše kuma.
I ako mi pašo ne vèruješ,
To ja tebi po istini kažem,

Kako došla i tko ju donese.
Pošo Tale juče na jezero,
A kad bio vodi na obali,
Presrěla ga neka huda žena
Zavěšena bijelom maramom,
Te mu reče: „„ja sam kuga braco,
Veće hajde u Skadar me nosi,
Ja poštedim tebe i kuću ti.““
On pod moraš kugu uprtio,
Uprtio kugu na krkače,
Te šikareć u grad ju donese.
O sutonu, kad ti meni reče:
„„Što mi pseto tako poreguje.““
O sutonu ona u grad došla,
Te je pasjad na nju navalila,
Al joj dosad reć bi ne naudi.“
Kada starac govor završio,
Zajauknu neko u saraju,
Mirnom dvoru paše Skadarskoga,
Pohitio Skadranin saraju,
I on vidi lěpu pašinicu,
Gdě se njojzi na nos krv odvrzla,
Te priskoči paša da pomogne,
I htě kadu za ručicu primit,
Al mu ona na to zakazala:

„Nuto pašo aspe po rukama,
I gle cvěta od onoga světa,
Běži, běži, da se neokužiš.“
Al ne htěde paša uzmaknuti,
Već on primi lěpu pašinicu,
Za desnicu i za grlo bělo
Hrabreći ju, zdraveć i těšeći.
Nu kaduna u naručju njegvom
Savila se do dva, do tri puta,
Muke mučeć težko preminula.
Oto vidiv paša Skadranine
Uze lice med obadve ruke,
Ode tužan u odaju svoju,
Razběgle se zatim mlade bule,
Razběgle se mlade kojekuda,
I bje žurbe po bělome Skadru,
I bje žurbe i trke bijaše.
Tuj bi vidit majak uplašenih,
Velih oč'ju, kose razasute,
Lomeć ruke, krakat bosonoge,
Bosonoge, jadne polunage,
I za njimi děcu vrludati,
Sitnu děcu, golu i nejaku
Ručicami plačne oči taruć,
Majku zvati od boli pomamnu,

I bi vidit momke grozničave
Brzom nogom iz Skadra běžati,
Na ramenih mile starce nosć,
Mile starce, od stra' pelumrtve,
Pa sgrčene opet maširuke
U grad s vraćat po staricu kaku,
I iz kuć bi osamljenih vidit
Početvorke kužne izplaziti:
Suha lica, blěda i plavetna
Cereći se oči prevrcati,
Krvne oči s boli izbuljene,
Hropitati, smrt nemilu zvati,
I bi vidit tuge i žalosti,
Gdě pred bratom mili bratac běži,
Kužnu seku, seka gdě ostavlja,
Gděno dragi za dragu ne mari,
I bi vidit puno čilih ljudij
Putem hodeć mrtve upadati,
Da ne ljude, već i zvěri iste,
I pse strvne crkavat bi vidit.
Oj koliko pustih veće dvorov,
Lěpih dvorov i gospodskih stanov,
Pre čeljadi lěpom naseljene,
Temeljaci, hrabrimi junaci,
Krasni ženam', ponosnim děvojkam,

Koliko ih veće potamnilo
Uzdišući za ponosom svojim.
Bio Skadar oro med gradovi,
A sada je crna kukavica,
Kuka jadna danom, kuka noći,
Od nikle joj nikakve pomoći.
Nu htě sreća, pače milost božja,
Navrnù se Skadru prejadnomu,
Navrnù se troje božjih ljudi:
Dva mladića i krnjoruk starac,
Stao starac blažiti bolestne,
Stao starac zdrave sokoliti,
Stao njima ovako govorit:
„Nuto braćo, slabe ste vi petlje,
U mah prvi duhom kad klonuste,
U milost se božju pouzdajte,
I u zdravlje svoje i u snagu,
Pa mi starcu malo pomognite,
Da mrtvace jednom sabranimo,
Mrtavština zraka da ne kvari,
Pa mi starcu opet pomognete,
Da bolestne braćo obidemo.
Dobrom rěči da ih ublažimo,
Tko će sa mnom, ja mu dadem cvěta

Miloduha, lěpa blagovonja,
Da ga čuva oda boli kužne."
Kada iz kuć gradjani to čuli,
Poskočili naglo na ulicu,
Te 'ni teku starcu krnjoruku,
Pa mu ljube ruku i skutove,
I za stručak miloduha prose.
Děli starac po struk miloduha,
Kako děli 'nako naručuje:
Mladom veli: „ti s Grućom podješ,
Da mu rakve kopati pomogneš."
Srednjem veli: „ti s Radinom podješ,
Da pomogneš mrtve sahraniti."
Starcu veli: „a ti sa mnom podješ,
Da pomogneš kuće pretražiti,
Da mrtvace iz kuć iznesemo,
Da bolestnim na ruku budemo."
Rado starca gradjani slušali,
Za vodjam se po dobi vrstaju,
Pa gradom se, mireć cvěće, žure,
Da obave poso plemeniti.
Uzè starac zdrave borovine,
Te njom kadi kuće i ulice,
I ne minu jošte prvi danak,
Veće běsna popustila kuma,

Te upadka nebi toli silna,
I razneso onda glas se Skadrom,
Da su starac i drugovi njegvi
Poslanici boga veljkoga,
Spasitelji ljudstva Skadarskoga,
To čuv paša, pozva k sebi stanca,
Da tog božjeg vidi miljenika.
Vesel starac Skadraninu podje,
Te će njemu paša zaklasti:
„Dobro došo starče sveštoniče,
Dobro došo, sreću mi donio!
Reci meni mru li ljudi moji,
Pa mi svrni svoje oči bistre
Na tělo mi staro, onemoglo,
Te se s bogom svojim razgovori,
Da mi kažeš iznesem li glavu
Ovog puta zdrava i čitava.
Ako rednja do me zaredila,
Reci meni imal' kagi léka,
Ima li ga, ti ga meni kaži,
„Ja te starče bogato naplatim."
Njemu kaza stari kaludjeru:
„Ne mru tako tvoju ljudi paše,
I meni se pašo pričinjava,
Da ti broj se skorice dopuni,

Kojim Skadar kumu da namiri,
Što me pako za lěk pitaš pašo,
Toga nema, nit ga imat može,
I tim više mene to žalosti,
Što po tebi sitne piknje vidim,
Sitne piknje, crne i plavetne,
Za koje se veli da su smrtne.
Ja te pašo neću zavarati,
Jer znam da neš junak se pobojat
One kose ljute pravednice,
Što ne gleda cara, ni prosjaka,
Pa pomisliv mudro i razložno,
Da je zeman jednom ti umrěti,
Njoj se rado svesrdno pokoriš.
Ja bi zato tebe savětovô,
Da se prastaš za družinom svojom,
Da se miriš s bogom i prorokom,
I Dilbere svoje ne pozabi,
Da ne umreš, pre neg ju razkuneš,
Da se mirno pašo upokojiš."
Kad ču paša svoje hćeri ime,
Pokri lice obadvim rukama,
I on stade gorke suze ronit,
I on starcu ovako protuži:
„Oj čoviče, oj ti svesnaniče!

Evo ima malo tom vremena,
Što ja prokleh svoju jediuicu,
Što odtěrah svoju miljenicu,
Da mi živi tužna u progonstvu,
Ta daleko od otčeva oka,
I daleko od majčine ruke,
Kano zvijer, što za svoje ne zna.
Ja ju prokleh, oda se odvrgoh,
Jer kaura mlada obljubila,
A sad i ja okorěli Turčin,
K tomu starac i još Skadra paša,
Sad se i ja raji podobrio,
Sad kaure i ja obljubio,
I jeste mi, tak mi lude glave,
I slěpoga tako meni vida,
I jeste mi pleme izabrano,
I u tuzi naši tužitelji,
I u muci naši mučitelji,
I u robstvu naši gospodari."
Dignuo se paša na kolěna,
Te on dalje ovako zakaza:
„Oj ti bože, ti kaurov bože,
Ti jedini pravi i istini,
Evo mene ovdě na kolěnih,
Evo ovdě zadnjega čověka,

Što ne ufa oči podignuti,
Da ti svete pogleda dvorove,
Već te moli, da ma molit dadeš,
Da uzdržiš njega u životu,
Dok Dilbera u Skadar se vrati,
Da pred smrti jednom još ju vidim,
Da ju rěšim otčina prokletstva,
Pa da onda veselo dokrajčim.
Potriš ću ju izměriti zlatom,
Da j' od njena spasitelja kupim,
A na volju svoj milinki pustim,
Da se krsti tvojim krstom svetim,
Da obere koga njojzi drago.
Oj ti bože težki mi ti ušur:
Pol života meni ti uzeo,
Kad mi uze moju ljubu věrnu,
Al ja evo tebi jemin činim,
Ako mene od kuge izbaviš,
Pobacim ti u vatru konana,
Pa priljubim tvoje knjige svete,
I pokidam pašinsko odělo,
Pa obučem svite pokorničke,
I odrečem svog se pašalnka,
Da prihvatim štaku pustinjačku,
Pa ću svetu tvoju věru primit,

I težku ću pokoru činiti,
Dok ti meni moju hćercu vratiš.
Ako bože rěči ne održim,
Ti pozovi svoje čete svete,
Dižte na me prokletu gomilu,
Gadjajte me gorućim kamenom,
Pretvorite mene nevěrnika,
Pretvorite u gorući pepel,
Razneste me světom na sve strane,
Da ni mraka s mrakom neostane."
Odkaza mu starče svešteniče:
„Divan tebi jezik, bogu priman,
Hoće bog te pašo saslušati,
Hoće tebi tvoju hćercu vratit.
Na to starcu paša prihvatio:
„Ako nije veće priminula
Od nevolje i od boli ljute
Težeć mlada za svim zavičajem!
Na to starac kazivati stade,
Kak doleti kobac avanica,
I odnese Dilberu senicu
Iz Dženeta, iz pašine bašče,
Pa o špilji, i o razbojnicih,
O Smiljanu, Gruju i Radinu,
O Radulu i o Arbanasi,

I kak starac lěvicu izgubi
Braneć ljubu Smiljana junaka,
Pa ga těši bogom milostivim,
Pa ga těši věrom istinitom,
Pa ga těši Dilbere povratkom.
Kada čuo paša Skadranine,
Da je starac ruku izgubio
Braneć ḥćercu od Turčina Muse,
Prozlio se, planu vatrom živom,
Te ijedan Turčina proklinje,
I njemu se ovako zagrozi:
„Čekaj mi se, znat ćeš ti za mene,
Nek se meni sve na dobro krene.“
Odljuti se malo Skadranine,
U to došo Grujo i Radine,
Pa će Radin starcu zakazati:
„Dobri otče Skadrani se jate,
Jer se oni za te pobojali,
Da je tebe kakvo zlo zateklo,
Da te jalan kakov Turčin ubi,
Dojdi otče, da umiriš ljude,
Da meteža zaludna ne bude.“
Kad to čuo starče krnjoruče,
Uzè paši ovako govorit:
„Evo tebi milih drugov mojih,

*

Tvoje hćeri věrnih službenikov,
To Gruica, a ovo je Radin,
Rado oni priču ti raztanje
O Dilberi tvojoj hćeri dragoj.
Ja ću dotle med gradjaneući,
Da je mirim i da je ublažim."
Pohitao starac na ulicu,
Kad ga vide žalostni gradjani,
Podviknuše grlom uzajedno:
„Dobro došo, vesela ti duša!"
Nje vesele starac zapitao:
„Jel jenjala mila braćo bolest?"
Svi mu složno na to prihvatiše:
„Jeste otče sasvim popustila,
Evo danas nitko ne preminu,
Al sila je naših izvan grada,
Mi bi rado kotromancu poći,
Da čujemo kako drugud biva,
I da braći i rodu kažemo,
Koga im je tužnim žalovati."
Poslušao ljude kaludjeru,
Povede ih ravno kotromancu,
A kad tamo, začudi se starac,
I dokle se čudom on čudio,
Pade njemu netko oko vrata,

Netko njemu desnu poljubio.
To Smiljane, to Koviljka bili,
Za njima bi Radule junače.
Kad Smiljana starac upoznao,
Njega mi je vesel zapitao:
„Odkle sinko tako iz nenada?“
Na to Smiljan njemu odvratio:
„Bio nakan svomu selu poći,
Nu čuv negdi, da tuj kuga mori,
Moja me je ljuba zamolila,
Da se Skadru malo navrneme,
Da vidimo i da razpitamo,
Kako paša, kako pašinica.“
Njemu na to starac odkazao:
„Ta dodjite sa mnom Skadraninu,
Koga veće kuga obhrvala,
Lěpo paša oboje dočeka
Jer se nama sada podobrio,
I on bogu jemin učinio,
Da se starac pokrsti zanago,
Ako bude kugu prebolio,
I ak njemu Dilbera se vrati.“
To putnikom puno drago bilo,
Ončas oni paši pohitaše.
Uz put starac Smiljanu zakaza,

Šta da rekne, kad pred pašu dodje
Zboreć jošte o Turčinu Musi
Došli dvoru paše Skadarskoga.
Tuj ostavi kaludjer družinu,
Te sam podje paši čestitomu,
I ovako paši progovori:
„Imam pašo dobru vëst ti javit
Da su došli od Dilbere glasi,
Ako si ih voljan saslušati,
Umah glasnik u odaju stupi.“
Vesel paša veselo odvrati:
„Uvedi ga i meni privedi,
Da mi smrtnom zadnje čase sladi.“
Tad otvori kaludjeru vrata,
Pa unidje u odaju Smiljan,
Za Smiljanom Radul i Koviljka.
Gledo paša iz dušeka družtvo,
A kad vidi svoju hćercu dragu,
Očima je smrtnim zažagrio,
I on kliče jadan od veselja,
I htjè ustat, da ogrli hćercu,
Al mu bolest s dušeka ne dade.
Tada paši Smiljan zakazao:
„Evo tebi, pašo silnoviti,
Evo tebi tve jedinke drage.

Puno se je ona pokajala,
Što se tebi iz kuće ukrade,
Pa pokorna k tebi dobavrlja,
Da se tvojoj odluci podvrže,
I rado bi s tobom děvovati,
Da joj hoćeš mladoj oprostiti.
Ne moj pašo hćeri odbijati,
Radje život zelen joj prikrati,
I tako mi duše i dušice,
Kakva b'jaše pod okriljem tvojim,
A u krilu svoje majke drage,
Takva ti je i danasko moma,
Van što se je ona pokrstila,
Nju mi krsti ovaj božogrobac,
I ime je njojzi preděnuo,
U Koviljku preděnu Dilberu,
Na jezeru, gdě ruku izgubi,
Hćer ti braneć od Turčina Muse.
Sada pašo tvomu robu sudi,
Sudi meni, kako tebi drago;
Ja sam voljan svemu se pokorit,
Ja sam voljan glavu uložiti,
Samo hćeri da oprostiš svojoj.
Oto čuvši paša Skadranine
Muka mu bě riječ progovorit,
I jedvice Smiljanu odvrati:

Oprošteno od davna već tebi,
Oprošteno i milinki mojoj!“
Pa on popu smrtan se okrenu,
Hropitajuć njemu progovori:
„Mili brate po bogu jednomu!
Izpuni mi zadnju želju moju,
Blagoslovi u mê ime mlade,
Pa za mojom ti je věnčaj smrti,
Da mi živu mladi u radosti,
I veseljem mene da spominju,
A sad amo brzo mi primakni,
Dok u meni živo srdce kuca,
Da me krstiš kô i hćerku moju,
Da s' odužim bogu velikomu,
Što on mene hitro poslušao,
Što Koviljku u Skadar poslao.“
Primako se sveštenič̆e paši,
Poče molit i krstit ga poče,
I on njemu mučno ime dade,
Dade njemu ime Lazarevo.
Uze Lazar božju věru molit,
I jedvice amin izustio,
Već on dušu lahku izpustio.
To vidivši Koviljka děvojka
Klikom kliče, jaukom jauknu,
Lomeć ruke na koléna pade,

I prignu se da poljubi otca,
Al za ruku kaludjer ju primi,
I ne dade otca joj poljubit,
Već joj uzè ovako govorit:
„Oj slušaj me, moje ćedo zlatno,
Ne dirni se dušo pokojnika,
Da zelena skorom ne povehneš.“
Njemu moma namah odvratila:
„Ma šta marim otće sirotovat,
Već ne budi otče okrutniče,
I pusti me roditelju poći.“
Njoj odvrati stari kaludjeru:
„Ne moj hćeri proti bogu radit,
Ne moj mrtvit sebe hotomice,
Slušaj mene i Smiljana slušaj,
Evo ovdě stara tebi svata,
Eno ondě dva děvera krasna,
Svi te mole, okani se mrtvog,
Da i tebe kuma neudavi.“
Doče starac, Smiljan nastavio:
„Slušaj starca moje milovanje,
Ak ti drago naše živovanje,“
Njemu na to Koviljka prihvati:
„Oj Smiljane, sladka dušo moja,
Ta rada bi tebe poslušati,

Ta rada bi, ali te ne mogu.
Daj mi otcu svomu pristupiti,
Daj mi s otcem svim se razstaviti.“
I htě silom ona otcu poći.
U to děvu nesvěst popanula,
Pade bolna dragom u naručje.
Tada Smiljan braći zakazao:
„Privedite konje brzoteke,
Da Zaboku mahom pokrenemo.“
Privedoše konje brzoteke
Sva je družba konje posědala,
I posěde Smiljane Putalja
Bolnu dragu preda se uzevši,
Kucnu konje čizmom i ostrugom,
I Zaboku pitomu hitaju,
Gdě se hoće mladi da věnčaju.

Popravci.

Na strani	V		redku	6	ozgor	čitaj		město	i Slovinstva ta Slovinstva.
„	„	VII	„	6	„	„	„	radja sunce nam se.“ Sunce nam se radja.“	
„	„	„	„	17	„	„	„	davnu	pučku
„	„	2	„	12	„	„	„	liepa	lěpa
„	„	3	„	4	„	„	„	silna	sitna

Na strani 10 redku 10 ozgor čitaj město zavere zaveze
„ „ 11 „ 3 ozdol „ „ Teče Reče
„ „ 38 čitaj na kraju město:
Lěvom grivu, a desnicom unkaš
Pa se sedlu na guru posadi.
ovako:
Lěvom grivu, a desnicom unkaš,
Stane robu na sgureni hrbat,
Pa se sedlu na guru posadi.
„ „ 21 redku 7 ozdol čitaj město Počeka Dočeka
„ „ 23 „ 8 „ „ „ ljelje běle
„ „ 24 „ 3 „ „ „ ovladat vrludat
„ „ 29 „ 2 ozgor „ „ Ta Pa
„ „ 31 „ 13 „ „ „ bj'ahu; b'jahu;
„ „ 34 „ 13 „ „ „ g'roce gr'oce
„ „ 34 „ 14 „ „ „ na 'no na ono
„ „ 34 „ 16 „ „ „ zatečem zatačem
„ „ 36 „ 4 „ „ „ kriknut kliknut .
„ „ 43 „ 5 ozdol „ „ prihvatio prihvatio:
„ „ 54 „ 15 ozgor „ „ ali boga al ɣ boga
„ „ 58 „ 1 „ „ „ ubave ubavih
„ „ 67 „ 15 „ „ „ osmanova omanova
„ „ 78 „ 2 „ „ „ svatove svatovac
„ „ 83 „ 5 ozgor „ „ žica žice
„ „ 89 „ 13 „ „ „ prolomak proplanak
„ „ 91 „ 8 „ „ „ uzajedmo uzajedno
„ „ 92 „ 5 ozdol „ „ jaziti jariti
„ „ 97 „ 14 „ „ „ mi im
„ „ 98 „ 1 „ „ „ povodiše provodiše
„ „ 99 „ 9 „ „ „ Reko Rekao
„ „ 100 „ 1 ozgor „ „ Dilbora Dilbera
„ „ 101 „ 12 „ „ „ svaku varku
„ „ 103 „ 7 „ „ „ Mučki Mučke
„ „ 104 „ 9 ozdol „ „ izvezen, izvezenom,
„ „ 109 „ 6 „ „ „ korabijicu korabljicu
„ „ 109 „ 3 „ „ „ skače skoče
„ „ 110 „ 5 „ „ „ Zavojak da pod trudnu mi glavu Da pod trudnu zavojak mi glavu.

*

Na	strani	117	redku	12	ozgor	čitaj	mesto	kuzana kovan
„	„	118	„	4	ozdol	„	„	Nenad Nenad
„	„	119	„	5	„	„	„	otua mglušinu otu n
„	„	122	„	8	„	„	„	rtu rsu
„	„	123	ozgor	11	„	„	„	tanena tanana
„	„	129	ozdol	7	„	„	„	Na lijevu nogu na
								U ruci mu gvozdei
								ovako:
								Na lijevu nogu na
								A na desno (
								hiljuje
								U ruci mu gvozde
„	„	129	„	4	„	„	„	listoopusto lis
„	„	130	„	4	ozgor	„	„	omerio omesi
„	„	131	„	5	„	„	„	vratu vatru
„	„	131	„	8	„	„	„	odluči odluči
„	„	133	„	6	„	„	„	Zagaktali Zag
„	„	134	„	9	ozdol	„	„	od plemena do
„	„	146	„	8	ozgor	„	„	Na to Smilja
								progledao
								Progledao, pa pr
								Progledao, u děvo
								ovako:
								Na to Smiljan n
								gledao,
								Pregledao u děvoj
								Progledao, pa pr
„	„	149	„	10	ozdol	„	„	Od kosova Oc
„	„	149	„	1	„	„	„	srca srdca
„	„	150	„	8	ozgor	„	„	Za razlogu Z
„	„	164	„	2	„	„	„	šumi šumu
„	„	157	„	2	„	„	„	basnu basmu
„	„	163	„	4	ozdol	„	„	izhoda izhodu
„	„	179	„	13	ozgor	„	„	osedlao odsed
„	„	183	„	3	ozdol	„	„	moćnoj noćno
„	„	195	„	14	„	„	„	Ta Pa
„	„	204	„	2	„	„	„	puata pusta
„	„	225	„	4	ozgor	„	„	Onako, te On
„	„	245	„	11	„	„	„	kapljicom kap
„	„	247	„	3	„	„	„	dočekuje doč

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN
GRADUATE LIBRARY

DATE DUE

UNIVERSITY OF MICHIG
3 9015 05859 5474

DO NOT REMOVE
OR
MUTILATE